

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

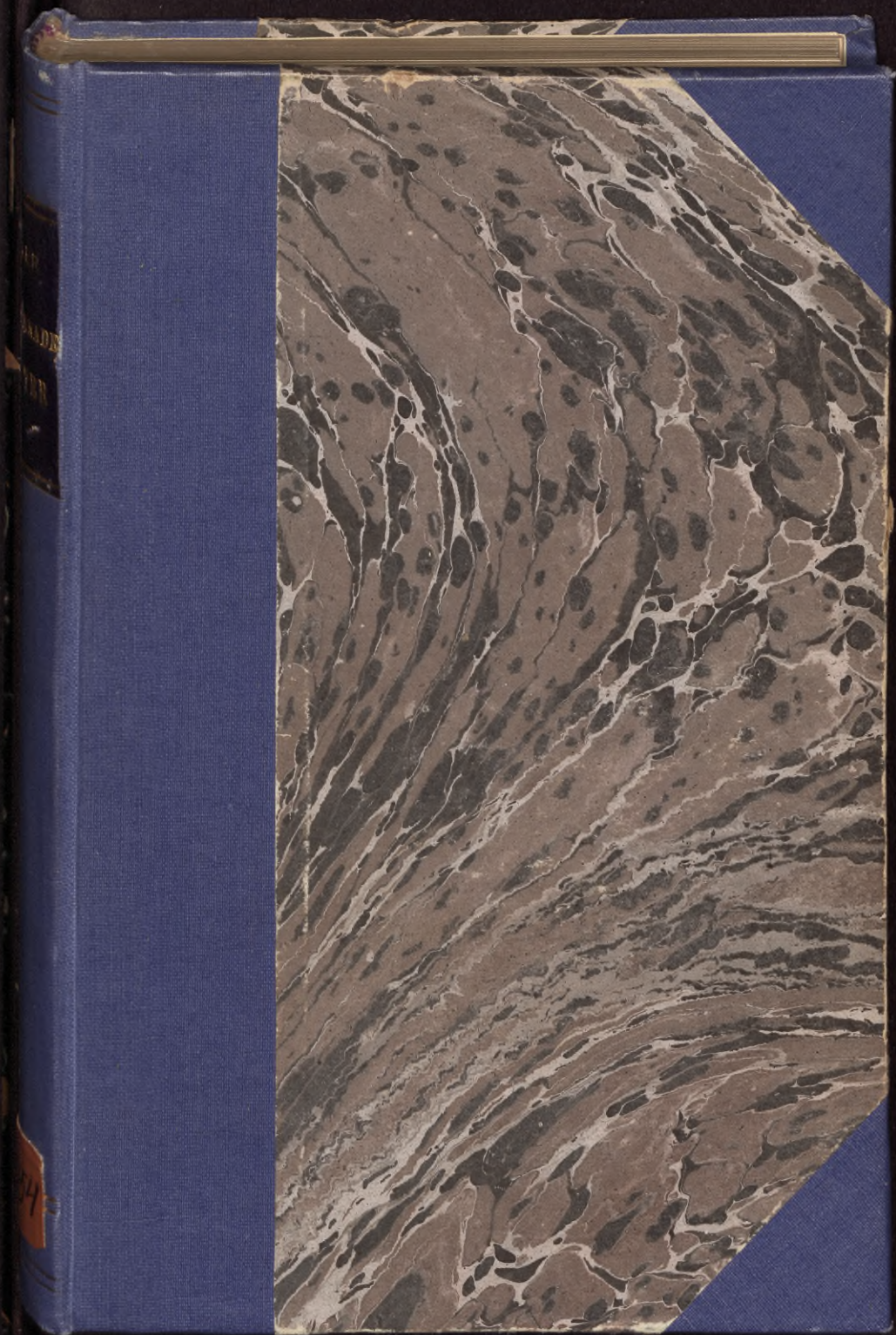
GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

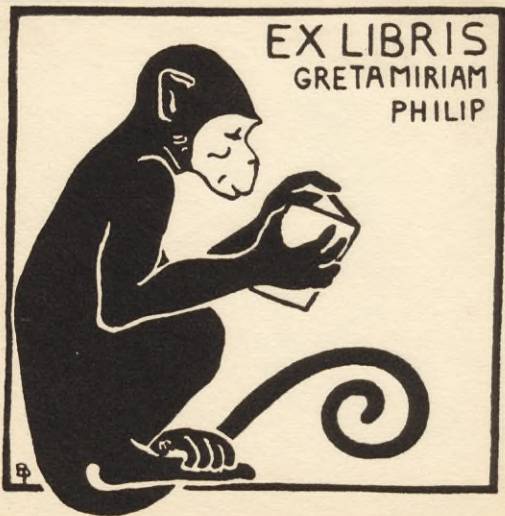

UPPSALA
UNIVERSITET

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET
UMEA

59754

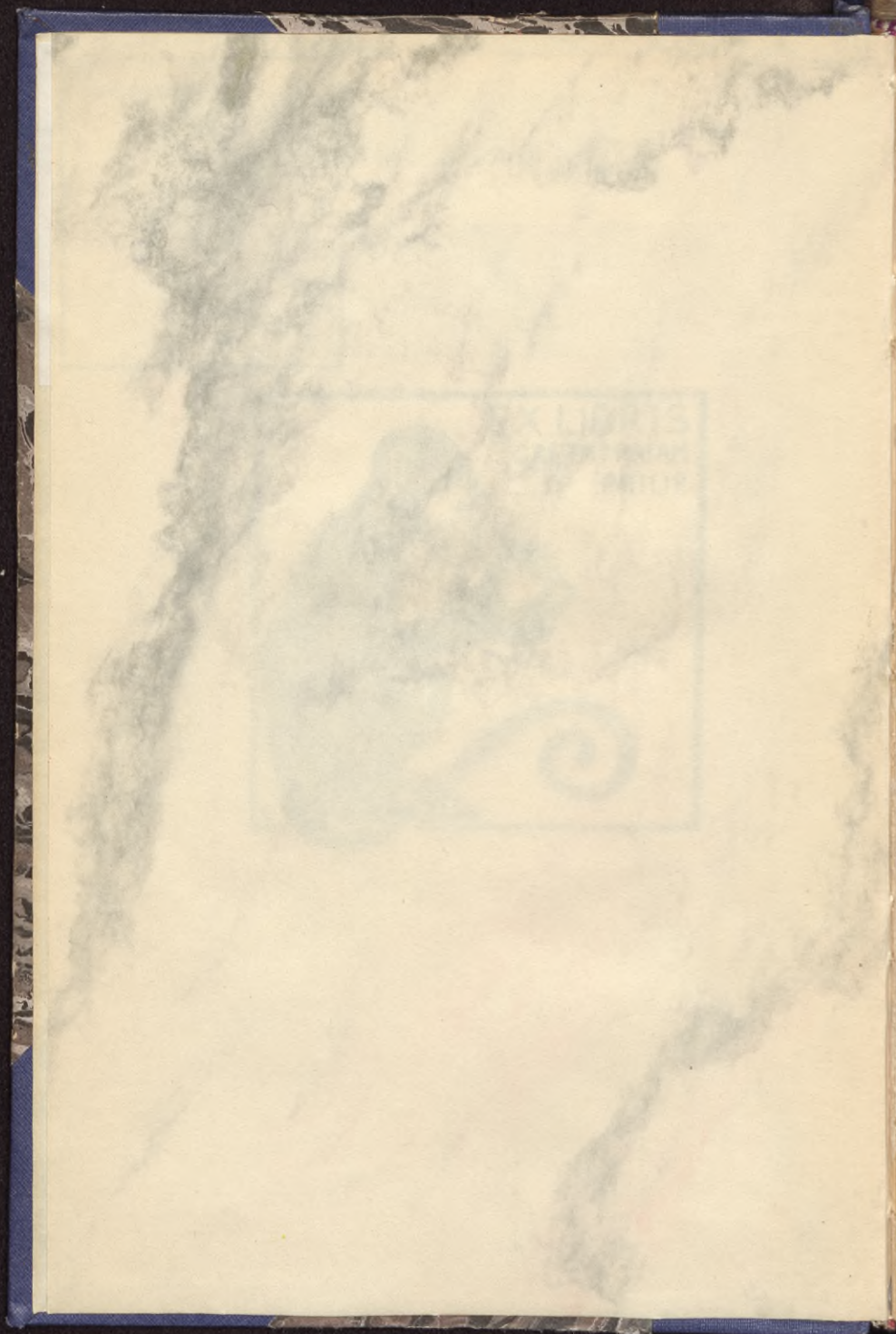

Umeå universitetsbibliotek

00000521296

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET
28. APR. 1977

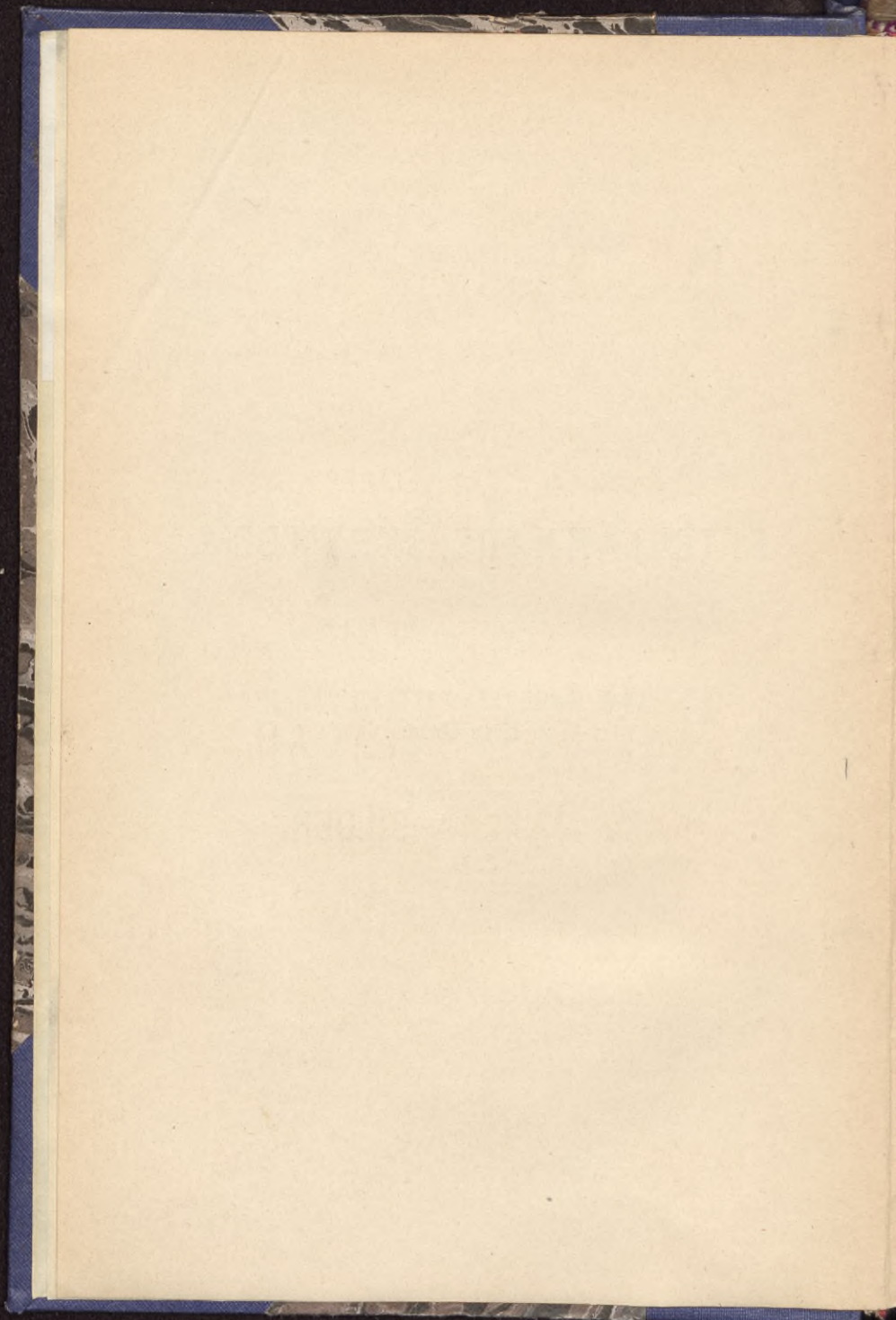

EFTERLÄMNADE SKRIFTER

AF

ANNA CARLOTTA LEFFLER,
D:ssa di CAJANELLO.

I.

EFTERLÄMNAD E SKRIFTER

AF

ANNA CARLOTTA LEFFLER,
D:ssa di CAJANELLO.

I.

SANNINGENS VÄGAR. NAPOLITANSKA BILDER.

STOCKHOLM.
ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

STOCKHOLM. ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1893.

STOCKHOLM. ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1893.

STOCKHOLM.
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1893.

SANNINGENS VÄGAR.

SAGOSPEL

I

FEM AKTER OCH EPILOG.

PERSONERNA:

Vera, jordens dotter.	Förste hofmannen.
Prinsessan Speranza.	Andre hofmannen.
Prins Salvator.	En halfgammal hofdam.
Prins Fortunio.	Första hoffröken.
Den store kejsaren.	Andra hoffröken,
Kejsarinnan.	Tredje hoffröken.
Abbedissan i ett nunnekloster.	Kejsarinnans lifmedikus.
Första nunnan.	En härold.
Andra nunnan.	En fabriksarbeterska.
Nunnornas biktfar.	Förste arbetaren.
Nunnornas trädgårdsmästare.	Andre arbetaren.
Zigenarhöfdingen.	En banktjänsteman.
En serbisk bonde.	En polisbetjänt.
En bulgarisk mär.	S:t Peter.
Den gamle.	Första saliga.
En bondflicka.	Andra saliga.
En äldre bonde.	Älfvadrottningen.
En yngre bonde.	En annan älfva.

Bulgariska och serbiska bönder, zigenare, nunnor, hoffolk, arbetsfolk, representanter för alla Europas folk, alla Europas suveräner, fördömda, änglar, saliga och demoner, troll o. s. v.

Första akten.

I förgrunden en tropisk lustgård. I midten en marmorbrunn, omgifven af höga växter. I bakgrunden murarna till ett gammalt nunnekloster med små, förgallrade fönstergluggar och en tung, sluten järnport.

Första scenen.

PRINS SALVATOR (*klädd som simpel vandringsman, med ränsel på ryggen, kommer gående, följande spåren af en hvit, hindlik jakthund. Hunden stannar i närheten af brunnen.*)

Hvad, min trogne Vindsnabb! Hvarför stannar du här så tvärt. Och du vädrar på ett så egendomligt sätt. Skulle hennes spår gått fram här? Säg, Vindsnabb, vädrar du vår härskarinnas spår? (*Söker bland buskarna och i den höga blomstermattan.*) Här bland blommorna skulle det icke förundra mig om jag såg hennes älskliga hufvud sticka fram. Hon är själf en doftande blomma. Nej, jag kan inte se henne, Vindsnabb. Å, där är ju en byggnad — ett gammalt kloster efter hvad det tycks. Är det där du menar, Vindsnabb? Skulle vår härskarinna tagit sin tillflykt hit. Men hvarför? Så ung, så vacker, så älskad,

skulle hon flytt till nunnorna i ödemarken. Hvad, Vindsnabb, du vill inte gå vidare. Du vill ovillkorligen stanna här. Skall jag då klappa på denna port och fråga. (*Går fram till porten och läser inskriften.*) Sepolti vivi. Lefvande begrafna. Så kalla de sig själfva, de olyckliga, som tagit sin hemvist här. Och ibland dessa skulle jag finna min Speranza, hoppet, glädjen. Det måste då vara med våld, som man fört henne hit. Men om också dessa murar vore fasta som hälleberget — få vi blott veta säkert att hon är där, så ska de falla för den store kejsarens hand, som vore de af papp. (*Bulltar hårdt på porten med sin vandringsstaf. Det dröjer innan någon kommer och öppnar. En dämpad mystisk sång af kvinnoröster höres inifrån.*) Hvilken vemodig, hjärtslitande sång. De sjunger som de fördömda måtte sjunga i helvetet! (*Bulltar på nytt allt hårdare.*) Det är inte möjligt att min Speranza är bland dem. Men hvad går det dock åt hunden, som icke viker från stället. Förunderligt! Hittills har han icke unnat sig någon ro hvarken natt eller dag allt sedan hennes försvinnande. Alltjämt framåt jagade han, ängsligt sökande — och jag alltjämt i hans spår. Hvad, trogna Vindsnabb, skulle vi verkligen ha nått vårt mål. Jag är säker om att ditt hundhjärta klappar i samma ångestfulla spänning som mitt i denna stund.

(*Hunden nosar och vädrar vid porten samt hoppar upp på Salvator. Porten öppnas långsamt på gnisslande gångjärn, och en mycket gammal man tittar ut, talar med hes slämma.*)

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Hvem där? Hvad är det för en ogudaktig vandringsman, som djärfves störa de fromma systrarnas andakt.

SALVATOR.

Förlåt mig, åldring. Jag är icke ogudaktig, men jag är olycklig. Ha icke de goda systrarna miskund med en olycklig?

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Om du vill ha bröd och frukter, så gå åt den sidan. (*Pekar på en port till höger.*) Där finner du köket, och där finns alltid en måltid för den hungrande och en bänk att hvila på för den trötte.

SALVATOR.

Tack! Jag är icke trött och icke hungrande. Väl har jag hvarken smakat mat eller sömn på tre hela dagar och nätter, men den själsångest, som drifver mig, behöfver annan lindring.

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

För dem som befinna sig i själanöd, finns här nunnornas biktfar, som gärna ska höra dig. Ska jag kalla på honom?

SALVATOR.

Vänta, gamle man. Kanske kan du bättre än prästen gifva mig de svar jag behöfver. Du är portvakt här, icke sant?

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Ja, trädgårdsmästare mer än portvakt — sedan femtio år. Här kommer aldrig någon att öppna

porten för. I morse var det första gången på många år.

SALVATOR.

I morse? Det har således kommit någon före mig i dag. Hvem var det? Hvar kommo de ifrån? Hvert gingo de?

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Det vet jag ingenting om. Jag är inte van att spilla ord på onödiga frågor.

SALVATOR.

Men visa mig åtminstone, i hvilken riktning —
(*Trädgårdsmästaren pekar åt en bakport längre bort till höger i klostermuren.*)

SALVATOR.

Där. De äro ännu därinne?

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Lagar gamla kopparkärl på klostrets bakgård.

SALVATOR.

Zigenare alltså. Var det en ung, skön flicka ibland dem?

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Det vet jag icke.

SALVATOR.

Om hon varit bland dem, skulle du genast sett henne, ty hon är öfverallt den skönaste af alla. Du har väl hört talas om den stora sorg, som i dessa dagar träffat alla Europas folk?

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Jag vet ej af annan landssorg än den som träf-
fade alla jordens folk, när vår frälsare dog på korset.

SALVATOR.

Men du har väl ändå hört talas om att nyare
profetior utlofvat åt mänskligheten en ny frälsare?

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Det är lögn och djäfulvens bländverk! Ve den
som sätter tro till sådan hädelse.

SALVATOR.

Vet du icke hvad det är, som hela mänskligheten
djupast åtrår? Det är lyckan, gamle man, lyckan, som
du och dina nunnor aldrig känt. Vet du inte, att åt
den store kejsaren öfver alla Europas folk blifvit
förespådt att han genom sin dotter Speranza skulle
bli stamfader till prins Felix, som skall bringa lyckan
till världen och förena alla jordens folk under sin
spira. Och denna dotter, Speranza, på hvilken hela
jordens förhoppningar hvilat, hon har nu för tre dagar
sedan försvunnit från kejsarens borg, vet du icke det?
Och utskickade från alla Europas länder äro ute på
spaning efter henne.

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Jag vet ingenting om detta gudlösa tal.

SALVATOR.

Hör, gamle man, försök icke att ljuga. Jag är
hennes trolofvade. (*Ruskar den gamle vid axeln.*) Men
så se då på mig! Hör på mig. Du står ju som om du

sofve. Jag är den man med hvilken hon skall föda prins Felix, jag är den Salvator, som profetiorna tala om. Och du vågar neka mig att se min brud.

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Jag! Hvad angår det mig allt det där, som du yrar om.

SALVATOR.

Neka icke — min brud finnes härinne. Hundens instinkt bedrar sig ej.

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN (*med ett hest skratt*).

Härinne! Då är ditt val mer hedrande för ditt förstånd än för ditt skönhetsinne. Därinne finner du ej mer någon kvinna — du finner blott uttorkade skelett, som genom minst trettio års späkning dödats sin kropp.

SALVATOR.

Så, i bakgården då — bland zigenarna! Öppna, säger jag dig, eller slår jag ned dig på fläcken.

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Därmed skrämmer du mig icke, ty döden har alltid varit mitt lifs mål.

SALVATOR.

När zigenarna slutat sitt arbete därinne — komma de då ut genom porten där?

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN (*nickar jakande*).

SALVATOR (*ser sig om efter hunden*).

Han har lagt sig att sofva i gräset. Förunderligt!

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Minns Herrens ord: det är fåfängt att I bittida uppstån och sent gån till hvila och äten Edert bröd med sorg, ty han gifver det sina vänner vid de soffa.

SALVATOR (*studsar*).

Du menar —?

TRÄDGÅRDSMÄSTAREN.

Något vidare har jag icke att säga dig. Farväl.
(Går åter in i klostret och stänger porten i lös.)

(*Salvator går och lägger sig bredvid hunden*)

Andra scenen.

SALVATOR. Sedan VERA.

(*Nunnornas musik börjar nu öfverröstas af en annan, glad, jublande, långsamt stigande musik, som kommer från djupet af brunnen. Salvator lyfter hufvudet och lyssnar, springer slutligen upp och närmar sig brunnen samt blickar ner i den, stirrande allt mer och mer betagen*)

SALVATOR.

Hvad! Min flickas afbild i vattnet! Det är som vore det hon själf lifslevande. (*Med ett rop.*) Speranza! Å, Speranza!

(*Musiken stiger i allt mer jublande toner, nunnornas musik tystnar, och nu är det som om hela lustgården begynte att sjunga och jubla; det är en hymn som uppstiger från plantorna, från fåglarna, från vattnet, en stor natursymfoni. Under detta ser man Vera långsamt uppskjuta ur brunnen.*)

Hon är naken, vattnet dryper från hennes hår hvilket täcker henne som en mantel ned till axlarna; kring höfterna hänga hoptrasslade vattenväxter.)

SALVATOR.

Speranza, min prinsessa, min härskarinna, min brud! Äntligen återfinner jag dig, du skönaste blomma på jorden! Ja, som en blomma skjuter du upp ur jordens sköte, du underbara! Hvar kommer du ifrån, hvar har du varit sedan du försvann från din faders borg?

VERA

(som med ett hopp sprungit ned på marken och med en instinktlig rörelse af fruktan gömt sig bakom några höga plantor, så att endast hennes hufvud och axlar äro synliga).

Jag vet inte hvem du är och hvarför du talar så till mig. Jag heter inte Speranza utan Vera, och jag har aldrig haft någon fader eller någon borg eller någon brudgum. Som en blomma har jag skjutit upp ur jorden, och jordens dotter är jag. Hvad vill du mig, hvem tar du mig för?

SALVATOR.

Har man då gifvit dig en dryck som förvirrat dina sinnen eller beröfvat dig minnet? Har du glömt din Salvator, som älskar dig öfver allt på jorden och som profetiorna gifvit dig till brudgum?

VERA.

Jag förstår inte ditt tal, men du behagar mig. Och gärna vill jag följa med dig hvarst du går. *(Träder till hälften ut ur buskaget.)*

SALVATOR (*visar henne tillbaka*).

Nej, nej, fresta mig icke! Jag skulle icke vara dig värdig, om jag missbrukade slumpen, som fört oss tillsammans i denna ödemark. Ren och oberörd skall du återvända till din faders slott för att sedan blifva min brud på det sätt, som profetiorna föreskrifvit.

VERA.

Jag älskar dig.

SALVATOR.

Å, du gör mig utom mig af fröjd, när du talar så. Du är det härligaste väsen, som finnes på jorden, du är skönheten, du är lyckan, du är hoppet, du är sanningen, du är allt i en person. Du är allt det högsta en man kan åtrå; att äga dig, att veta sig älskad af dig, det är mer än jordisk lycka, det är himmelen själf, som sändt dig.

VERA.

Jag vet ingenting om himmelen, men jorden är så skön och du talar så vackert. Kom, låt oss vandra tillsammans.

SALVATOR.

Men du är icke klädd. Jag vågar icke föra dig sådan till din faders borg.

VERA.

Är jag icke klädd? Du sade ju att jag var skön. Är jag icke lika väl klädd som fåglarna och plantorna och alla dessa väsenden omkring mig som ej

sjunga om annat än om kärlek. Hör du icke hvad de säga? Det första ljud, som mötte mig vid mitt inträde här var ju en kärlekshymn. Allt, allt i naturen omkring mig andas lycka, jubel. Å, om jag hade trädt ensam in bland alla dessa väsenden och ej funnit min like, så skulle mitt hjärta brustit af sorg. Men du stod där vid källans rand, du sade mig på ditt språk, detsamma som fåglarna och blommorna sade till hvarandra, du var min like, och mitt hjärta flög dig strax till mötes. Du sade att jag var skön och att du älskade mig. Jag svarade: tag mig, jag är din. Hvarför mörknar då nu din uppsyn, hvarför skjuter du mig ifrån dig, talar om att jag icke är klädd? Det är då icke sant att jag är skön? Det är då icke sant att du älskar mig?

SALVATOR.

Å, dyra, älskade flicka, tala icke så! Något hemlighetsfullt, obegripligt har föregått med dig, du är icke längre dig själf, icke den Speranza, jag kände och som visste att jordelifvet har plikter lika väl som fröjder och att den höga kallelse som är din, befäller dig att försaka ögonblickets njutning för ett högre lif.

VERA.

Du gör mig ängslig. Min kallelse är mig ännu så främmande — det är ännu allt så dunkelt för mig. Lämna mig inte ensam, hjälp mig, stöd mig, upplys mig.

(Räcker bedjande händerna mot Salvator, som i stark sinnesrörelse springer af och an, tar sig om hufvudet och vrider

sina händer. Kommer därvid att trampa på hunden, som far upp ur sömnen och börjar skälla ursinnigt på Vera.)

SALVATOR (störtar efter hunden).

Vindsnabb! Känner du ej längre din härskarinna!
Vill du tiga, fördömda kräk!

(Vera gömmer sig på nytt, förskrämd, bakom buskarna. Salvator slår hunden med sin vandringsstaf, så att denne nedfaller bedöfvad i gräset.)

VERA.

Å, hvarför gjorde du det?

SALVATOR.

Min hund vågar att skälla på sin egen härskarinna.

VERA.

Sin härskarinna? Men han har ju aldrig sett mig förr. Han sade bara sanningen, stackars kräk, när han vägrade att kännas vid mig. Å, Salvator, jag är rädd, jag ryser. Så skall det gå också mig — man skall hata mig, man skall förfölja mig, man skall miss-handla mig. (Kastar sig ned och kysser och omfamnar jorden.) O, moder jord, som födt mig, haf förbarmande med mig! Redan är himmelen förmörkad, växterna och fåglarna sjunga icke mer — och Salvator älskar mig icke mer. O, moder jord, hur skall jag våga — ensam, ensam mot alla!

(Ligger snyftande på marken, till hälften dold af det höga gräset, då i detsamma tre gamla nunnor komma ut ur klosterporten i bakgrunden. Den som går i spetsen är klostrets abbedissa och bär ett krusifix framför sig, de andra två hålla händerna framsträckta och böjda emot hvarandra samt mumla

böner. De skrida långsamt fram, äro mycket magra med ihåliga ögon samt klädda i lösa skynken af groft, hvitt tyg, sammanhållna med ett rep om lifvet; på hufvudet stora, hvita dok, som fladdra likt fiskmåsarnas vingar.)

Tredje scenen.

VERA, SALVATOR, ABBEDISSAN och två andra nunnor.

ABBEDISSAN (*till Salvator*).

Hvad betyder allt detta oväsen, denna hedniska musik, hundskall och skrik utanför vår helgedom?

SALVATOR (*träder fram och tar vördnadsfullt af sig hatten*).

Vördade moder. Jag vädjar till din kristliga barmhärtighet och till den plikt vi alla ha mot vår store kejsare. Hans dotter, som blifvit skamlöst röfvad från kejsarborgen, har jag återfunnit här i denna dal. Hennes sinnen tycks ha blifvit något förvirrade och hon kan ej själf förklara hur hon kommit hit, men hon befinner sig i ett beklagligt tillstånd. Se hur hon ligger gråtande där i gräset. Tag henne in till er, gif henne kläder och behåll henne i ert skydd, tills jag hunnit underrätta kejsaren och han kan låta hemföra henne på ett henne värdigt sätt. Er belöning skall icke uteblifva, det lofvar jag, prins Salvator, prinsessan Speranzas trolofvade brudgum.

(Nunnorna närma sig tvekande den gråtande flickan, himlande sig öfver hennes nakenhet.)

ABBEDISSAN.

Detta! Detta skulle vara kejsarens dotter. Där ser ni, systrar, hurudana de äro, till hvilka människorna sätta sitt hopp. Denna fallna flicka, som rymt från sin far med sin älskare — är så blottad på all skam att hon klädt af sig naken — hon skulle bli mor till världens frälsare, som de säga.

SALVATOR.

Det är lögn! Hon är ren som en himmelens dotter, det svär jag vid Gud.

(Vera lyfter ansiktet från jorden och stirrar förskräckt på nunnorna.)

ABBEDISSAN.

Ren! Hon! som sprider orenhet rundt omkring sig, så att man känner sig oren blott vid att se på henne.

(Tar af sig ett stycke af sin klädning och kastar den öfver henne på långt håll och med bortvända ögon, de andra följa exemplet. Vera kastar kläderna af sig med en otålig åtbörd.)

Gå då åtminstone din väg, unge man. Vi ska nog sörja för att hon blir klädd, men du borde väl åtminstone ha så mycken skamkänsla att du inte står bredvid vid ett så ömtåligt förehafvande. Det är svårt nog ändå.

(Salvator aflägsnar sig något bakom buskarna, men följer med ögonen hvad som föregår. Nunnorna närma sig under många korstecken samt med nedslagna eller himmelsvända ögon och fästa med våld klädesstyckena omkring Vera, som sprungit upp och gör motstånd.)

VERA.

Men jag vill inte — jag vill inte bli lik er. Något så fult, så styggt. Salvator, hvar är du? Öfvergif mig inte, du är stark, hvarför försvarar du mig inte?

ANDRA NUNNAN.

Madonna! Hon är besatt af den onde. Det är knappt att vi rå på henne. Ska vi inte kalla på vår biktfar?

ABBEDISSAN.

Hvad tänker du på? Innan hon ännu är riktigt skyld en gång.

FÖRSTA NUNNAN.

Om det är sant att detta är kejsarens dotter, så kan man också se, att hans rike är af den onde.

SALVATOR (*kommer fram*).

Älskade, haf tålamod! Låt mig ila till din fader och underrätta honom, och det skall icke dröja länge förr än du skall föras i glans till kejsarborgen och mottaga alla folks hyllning och välkomsthälsning. Och ni, fromma systrar, tänk på hvilken dyrbar skatt jag anförtror er. Behandla henne väl, ni skall stå till ansvar inför kejsaren själf.

ABBEDISSAN.

Vi stå till ansvar endast inför den som är öfver alla edra jordiska kejsare och kungar. Kejsarens dotter — eller ej, för oss är hon bara en fattig synderska, som vid korsets fot skall bedja om nåd.

(*Salvator gör en öm åtbörd till farväl till Vera och går. Vera står nu upprätt med nunnornas klädesstycken bundna*

omkring sig och ser efter honom. Då han försvunnit vänder hon sig trotsigt om mot nunnorna.)

VERA.

Hvad vill ni mig?

(Nunnornas begrafningslika sång höres åter inifrån klostret.)

ABBEDISSAN.

Lära dig att böja din trotsiga nacke och tigga om nåd.

(Nunnorna fatta henne med sina armar och släpa henne med sig till klostret.)

VERA.

Förr skall jag dö än böja mig för de mörkrets makter, som ni lyda.

(Trädgårdsmästaren öppnar klosterporten vid abbedissans bultning och de gå alla in. Porten faller tung igen bakom dem.)

Fjärde scenen.

(Från bakporten till höger kommer ett stort zigenarfölje. SPERANZA är bland dem, hon är utstyrd på zigenarvis, men hon liknar starkt Vera, ehuru något mindre än hon. Hennes ljusa långa hår hänger fritt utslaget öfver axlarna som dennas. Hon går med dansande gång och småsjungande, men då hon får se hunden i gräset störtar hon på knä bredvid den.)

SPERANZA.

Vindsnabb! Hur har du kommit hit? Du stackars trogna kräk, då kan inte din herre vara långt borta. Hvar är då min Salvator? Å, Vindsnabb, hur mycket

du kunde förtälja mig, om du icke vore ett stackars stumt djur. Men du ligger så stilla, du ser så sorgset på mig med dina kära, kloka ögon. Man har slagit dig, du blöder. Hvar är då din herre, som inte kunnat försvara dig?

(Reser sig upp med hunden i sina armar, smekande den.)

ZIGENAREN.

Kom då. Hur länge skall du uppehålla oss med ditt joller. Gif hit hunden skall jag gifva honom nådestöten.

SPERANZA *(griper zigenaren om armen, då denne räcker ut den för att gripa hunden).*

Det gör du inte, Gilbertos! Du säger det för att skrämma mig, men du gör det inte.

(Älfvornas sång höres bakom scenen, Speranza lyssnar. Det har under tiden blifvit skymning.)

Gå före ni — man kallar på mig, jag kommer strax efter.

ZIGENAREN.

Hvem kallar på dig?

SPERANZA.

Mina skyddsandar. Gå, gå!

(Zigenarna försvinna i skogen till höger. Älfvorna komma fram ur skogen till vänster, sjungande och lägga sig kring brunnen.)

ÄLFDROTTNINGEN.

Äntligen äro människorna borta från detta vårt älsklingsställe, så att vi kunna få hvila ut ett ögonblick. Speranza!

SPERANZA (*springer fram och kastar sig på knä för henne*).

Älfdrottning! Du har kallat mig.

ÄLFDROTTNINGEN.

Hvad tänker du det betyder att du funnit hunden där?

SPERANZA.

Att min Salvator är ute på spaning efter mig.

ÄLFDROTTNINGEN (*ler*).

Alltid förhoppningsfull, stackars barn! Men hvarför är han då icke själf här — hvarför ligger hans hund slagen?

SPERANZA.

Det förstår jag inte, drottning, men jag ber dig — låt mig stanna här och vänta — ty jag är säker om, att här i närheten måtte han finnas.

ÄLFDROTTNINGEN.

Barn! Tror du att jag vill ditt bästa eller ej?

SPERANZA.

Jag är säker på att du är god och vill mig väl. Men jag förstår inte hvarför denna grymma skilsmässa —

ÄLFDROTTNINGEN.

Du skall förstå det sedan. Och du skall tacka oss, då du inser, att vi frälst dig från en stor fara. Fortsätt emellertid din vandring med zigenarna. Vid nattens inbrott äro vi åter hos dig.

SPERANZA.

Jag lyder dig, drottning. Och jag försöker att tro dig fast jag inte kan förstå.

(Går bort mot bakgrunden med hunden i sina armar.)

Scenförändring.

Femte scenen.

(Klostrets murar falla och man ser det inre af koret i nunneklostret; ett halfcirkelformigt, stort rum med högryggade bänkar rundt omkring, i midlen en predikstol. VERA sitter nedböjd på trappstegen till predikstolen med ansiktet i händerna. Hon är iklädd en säck med rep om lifvet, bara fötter, en slöja bunden tätt om hufvudet och ned i pannan, så att håret är fullständigt skyldt. NUNNORNA komma sjungande i en lång procession, företrädda af biktsfadern i ämbetsdräkt och abbedissan. De upplösa processionen och falla på knä i bänkarna rundt omkring, mumlande böner. ABBEDISSAN för biktsfadern fram till Vera.)

ABBEDISSAN.

Här är den olyckliga min fader. Hon hafver säkert djäfvulen, ty hon talar med främmande tungomål och hon vägrar hvarje botgöringsakt.

BIKTFADERN *(till Vera)*.

Stig upp, olyckliga, och svara på mina frågor.

(Vera reser sig motvilligt och ser honom trotsigt i ögonen.)

BIKTFADERN.

Hon tycks vara besatt af trotsets djäfvul. Ingen blygsel öfver hennes tillstånd kan spåras i hennes blick och hållning. Ställ dig här.

(Han skjuter henne tillbaka mot en af de höga bänkstolparna och gör min af att binda henne där med ett rep,

som abbedissan håller i beredskap. Vera ger till ett rop och försvarar sig. Biktfadern till abbedissan)

Det syns hur satan inom henne våndar sig och ängslas för den heliga akten.

(De hjälpas åt att binda henne, hvarester prästen ställer sig midt framför henne, lägger yttersta snibben af sin violetta stola omkring halsen på henne, bestänker henne, sig själf och de kringstående med vigvatten. Nunnorna bedja högt och med ängsliga röster.)

NUNNORNA.

Deus in nomine tuo salvum me fac et in virtute tua judica me.

Deus exaudi orationem meam, auribus percipe verba oris mei. Quoniam alieni insurrexerunt adversum me et fortes quesierunt animam meam et non proposuerunt Deum ante conspectum suum.

BIKTFADERN.

Jag befäller dig hvem du vara månde, orena ande och alla dina följeslagare, som anfalla denna Guds tjänarinna, att du uppenbarar ditt namn, dagen och stunden då du kommit in, och jag befäller dig att lyda mig i allt, och att du icke gör någon skada hvarken åt detta Guds kreatur eller åt någon af dem, som äro här närvarande.

(Nunnornas böner stiga i ångest, de korsar sig ihärdigt och blicka mot Vera med skrämnda miner.)

BIKTFADERN *(med allt mer och mer högtidlig ton).*

Jag besvärjer dig, orena ande! Lyssna, Satanas,

och frukta dig, du fiende till tron, fiende till människosläktet, dödsbringare, lifshärfjäre, du allt ondts rot och upphof, människornas frestare, folkens förödare, anstiftare af afundsjuka, upphof till girighet, anstiftare af alla lidanden. Hvarför dröjer du, hvarför motstår du mig? Vik hädan, Satanas!

(Paus. Alla vänta i stor spänning.)

VERA.

Hvad vill ni då att jag skall göra?

BIKTFADERN.

Om du känner dig befriad, om den orena anden tillåter dig det, skall du kyssa detta kors.

(Räcker henne ett krusifix.)

VERA.

Men hvarför? Förklara mig hvarför, och om det är förnuftigt, skall jag lyda.

NUNNORNA *(med ett skrik).*

Hon är i sanning Satanas dotter!

VERA.

Är då Satanas, som ni så mycket talar om, den samma som den store kejsaren, som Salvator sade vara min fader och som skulle bringa lyckan till världen. Men om jag är hans dotter, hvarför kommer han inte och hämtar mig? Kom, Satanas, kom och rädda din stackars dotter, som är så olycklig här!

(Ett rop af förfäran går genom hela koret, nunnorna falla under korstecken framstupa, döljande ansiktet.)

FLERA NUNNOR *(med ett skri).*

Hon åkallar Satanas!

BIKTFADERN (*till abbedissan*).

Den onde anden anfäktar henne svårliga. Men vi skola väl med Guds hjälp finna ett medel för att fördrifva honom. Lös hennes bojor.

(*Abbedissan med tecken till stor rädsla, närmar sig, hjälpt af två andra och lösgör Vera.*)

Lägg henne nu framstupa på golfvet vid predikstolens fot, sedan skola ni alla i procession och under bön gå öfver henne, hvar och en med ena foten vidrörande hennes nacke.

VERA (*med skräck*).

Nej, nej, jag ber, skona mig! (*Faller på knä för biktfadern och fattar i hans klädningsfäll.*) Haf förbarmande med mig! Hvad ondt har jag då gjort att ni vill misshandla mig så?

BIKTFADERN.

Se, se, för detta fruktar sig den orena anden. Jag hade då rätt, att det var en högmodets ande. Se hur han vrider sig för förödmjukelsen. Stig upp, olyckliga, du vet icke ditt eget bästa. (*Till nunnorna.*) Gören som jag sagt.

(*Abbedissan och ett par nunnor släpa Vera under dennas motstånd till predikstolens fot och lägga henne där utsträckt framstupa, två nunnor sätta foten på henne, en på hufvudet och en på benen för att hindra henne att resa sig. De andra komma i långsam procession; mumlande böner och korsande sig närma de sig för att passera öfver henne. Då den första hinner fram faller ridån. Efter ridåns fall hör man ett mångstämmigt skrik: Hon hafver ännu djäfvulen.*)

Slut på första akten.

Andra akten.

Stor praktsal i kejsarens palats. I fonden en tron med säten för kejsaren och kejsarinnan samt på sidorna för prinsen och prinsessan, allt under en blå trönhimmel med stjärnor.

Första scenen.

VERA med TÄRNOR. Sedan SALVATOR.

(Vera står midt på golvet, iklädd furstlig skrud med krona på hufvudet, klädning af guld och silfverskir. Tärnorna omge henne och ordna hennes släp, en af dem stiger upp på en stol och strör ur en guldkål guld och silfverpaljetter öfver henne, hvilka fastna i hennes hår och på hennes dräkt.)

VERA *(skyddande ansiktet med näsduken).*

Hvad tar du dig till, tokiga flicka?

FÖRSTA TÄRNAN.

Stå stilla. Du är Danae under guldregnet. Du kan inte tro så vacker du är.

VERA.

Är jag lika vacker som Speranza?

TÄRNAN (*skrattar*).

Lika vacker som dig själf? Nej, du är mycket vackrare än dig själf, vet du. Du har blifvit liksom större, mer furstlig medan du varit borta. (*Till de andra tärnorna.*) Inte sant?

DE ANDRA TÄRNORNA (*i korus*).

Jo, det är sant.

ANDRA TÄRNAN.

Och hvilken lycka att vi ha dig åter. Du kan inte tro hvad hofvet varit trist under din frånvaro.

TREDJE TÄRNAN.

Och så ängsliga vi varit att vi allesammans skulle bli hemskickade en vacker dag.

FÖRSTA TÄRNAN.

Ja, kejsarinnan ville inte se oss för sina ögon. Det var som hade vi haft skuld i ditt försvinnande.

ALLA TÄRNORNA (*taga i ring och dansa kring henne*).

Ja, Gud ske lof, nu har glädjen kommit åter till oss.

SALVATOR

(*kommer in, äfven han i furstlig skrud. Tärnorna lösa ringen och niga, han bugar för alla, går därefter fram och kysser Veras hand*).

Hur skön du är, skönare än någonsin. Inte sant mina damer, prinsessan Speranza har återvändt till er som i en ny förklarad skönhet.

FÖRSTA TÄRNAN.

Detsamma säga alla.

SALVATOR.

Hvad din fader skall glädjas, när han åter får omfamna dig!

VERA (*ängslig*).

Kommer han nu?

SALVATOR.

Han väntas hvart ögonblick.

VERA.

Å, du kan inte tro hur mitt hjärta klappar. Hur kan han vara min fader, då jag aldrig sett honom, aldrig vetat af någon far?

SALVATOR (*drar henne afsides. Tärnorna hviska sids-
emellan*).

Gud vet hvad du har lidit och genomgått, min stackars älskling. Du är ännu icke dig själf. Är det möjligt att du glömt hela ditt förflutna, att du ännu ej återfått medvetandet om din egen höga kallelse. Jag ber dig, nedslå ej din far med detta dunkla och förvirrade tal. Han behöfver tvärtom styrkas och uppmuntras i detta ögonblick. Ditt försvinnande har varit nära att kosta honom hans tron. Du vet ju, att det var för din skull, för den kallelse profetiorna anvisat åt dig, som han lyckades att efter så många blodiga krig förena alla Europas folk under sin spira. Du vet ju, att krigets ohyggliga, månghöfdade vidunder grnade vid din vagga, att alla Europas folk utarmade sig själfva för att rusta sig intill tänderna

mot hvarandra. För din skull, då profetiorna utpekade dig som den blifvande modern till prins Felix, nedlade alla folk vapen och förenade sig villigt under din faders spira. Och sedan har allmän lycka härskat i Europa, folken ha blifvit rika, och bildningen har gått framåt på alla områden. Är det möjligt, min älskling, att du glömt all den välsignelse, som omgaf ditt namn? Och när du blifvit förenad med den prins som profetiorna angåfvo som din make och din son Felix blifvit född, då skulle äfven alla andra folk från alla jordens delar strömma till din faders rike, och den fullkomligaste lycka skulle härskas på jorden. Minns du inte allt detta, min egen, dyra Speranza?

VERA.

Allt detta tal är mig så underligt främmande och förvirradt. Vet du då icke, att den fullkomliga lyckan aldrig kan nås, att människorna äro dömda att evigt jaga efter den utan att någonsin finna den.

SALVATOR.

Om du talar så till de församlade ständerna i dag, som kommit för att bringa dig sin hyllning, så är i detsamma din faders rike störtadt.

VERA.

Låt det störta, då det blott hvilar på lögn och inbillningar.

Andra scenen.

DE FÖRRA. KEJSAREN med svit.

(Kejsaren kommer med sin svit, bland hvilken prins Fortunio, en ung man med det ställigaste utseendet af dem alla, samt biktfadern från klostret jämte andra högt stående präster i full ornat. Salvator tar Vera vid handen för att föra henne fram till kejsaren.)

SALVATOR.

Kom och hälsa din fader. Återseendet skall återgifva dig till dig själf.

VERA *(ser förundrad på kejsaren)*.

Jag känner honom inte.

(Låter sig saktas ledas af Salvator fram emot kejsaren, som är en liten feilagd gubbe med lifliga rörelser.)

KEJSAREN *(ser på henne något förvånad, till omgifningen)*.

För tusan! Hon har vuxit — hon har fått något — hvad — något främmande — något — hvad?

FÖRSTE HOFMANNEN.

Något furstligt, ja — stundens betydelse, de lidanden hon genomgått ha kommit henne så till sägandes att andligen växa — och därför syns hon några tum högre äfven kroppsligen.

KEJSAREN *(alljämt något förbryllad till andre hofmannen)*.

Hvad säger du, Tullius, är hon icke mycket förändrad?

ANDRE HOFMANNEN.

Förändrad, ers majestät, hm, det vet jag just icke. Hon synes mig, utan smicker, vackrare än någonsin, full af en obeskriflig höghet. Sinnesrörelsen gör henne också mer blek, mer allvarlig — eljes är hon sig alldeles lik.

KEJSAREN (*räcker rörd armarna mot Vera*).

Så kom då i mina armar, min älskade dotter! Min Speranza. Hvilken lycka att äntligen återfinna dig! Hvar har du varit? Förklara mig ditt försvinnande. (*Omfamnar och kysser henne*.)

VERA.

Jag vet ingenting därom, min kejsare.

KEJSAREN.

Och fader — min kejsare och fader, skall du säga. (*Till Salvator, som gjort en menande gest mot hufvudet, med en liknande gest*.)

Jaså — minnet, ännu! Nå då måste man ju instruera henne. Hör, mitt barn, du vet ju att alla riksens furstar och ständer, regenterna och representanterna för alla Europas förenade folk, samlas här i dag för att hälsa dig välkommen. Den skepsis som tyvärr ännu råder bland människorna, trots det välgörande inflytande du allt sedan din barndom i detta hänseende utöfvat, har gjort att man vid ditt försvinnande börjat tvifla på profetiornas sanning, hvarigenom min ställning varit allvarsamt hotad. Och när nu ryktet spridt sig om din återkomst, har det också

funnits röster som yttrat tvifvel om du nu verkligen vore den rätta, förstår du. Nedrigheten har gått så långt, att man tänkt sig möjligheten af en förfalskning.

FÖRSTA HOFMANNEN.

Man behöfver ju bara se hennes höghet för att sådana tvifvel genast skola försvinna.

KEJSAREN (*glad*).

Ja, inte sant, hon är sig alldeles lik.

BIKTFADERN.

Det sade jag också strax då man förde henne till mig i klostret. Hon bär furstemärket på sin panna, man behöfver bara se henne för att förstå, att hon inte kan vara något mindre än den store kejsarens dotter.

VERA.

Jag tyckte tvärtom att ni sade att jag var dotter af Satanas.

KEJSAREN.

Hvad för något. (*Med en blick på Salvator, pekar åt hufvudet.*) Fix idé. Låtsas som om man inte hörde. (*Till Vera.*) Alltså, min kära Speranza, om ett ögonblick ha vi alla suveränerna här. Jag hoppas du är beredd att tala till dem som sig bör — du förstår — så att de känna igen sin härskarinna, sin och allas vår Speranza.

VERA.

Jag är inte eder Speranza, jag har redan sagt det till prins Salvator. Jag är Vera, jordens dotter.

KEJSAREN (*till Salvator, pekande åt hufvudet*).

Så, så! Ren förvirring! Hvad ska vi då ta oss till, när suveränerna och sändebuden komma. Talar hon så till dem, äro vi förlorade.

SALVATOR.

För henne till sin moder, få vi se hvad intryck det kan göra.

KEJSAREN.

Riktigt. Alldeles riktigt. En moder förstår bättre än någon annan att väcka det sofvande barnet. Min Speranza, du erinrar dig väl din moder?

VERA.

Jorden är min moder.

KEJSAREN (*runkar på hufvudet med en beklagande min åt Salvator*).

Du har rätt, ty jorden är allas vår moder. Men jag menar nu din mor, den stora kejsarinnan. Du bör veta, mitt barn, att allt sedan ditt försvinnande har hon varit gripen af en sådan sorg, att hon ej stigit upp från bädden och vägrat all föda. Vi ha inte ens vågat att meddela henne nyheten om ditt återfinnande, emedan läkaren fruktar att den allt för våldsamma glädjen skulle kunna döda henne. Vi ha därför endast sagt henne att en flicka blifvit funnen, som liknar Speranza, och att vi i dag ämna presentera denna för sändebuden såsom den rätta för att

uppehålla tronen i riket för vår dotter, som en dag skall återkomma. Du förstår? På det sättet ha vi tänkt att den glädjande sanningen först så småningom skall gå upp för den sjuka och hon sparas en allt för plötslig sinnesrörelse. Du har väl förstått mig, mitt barn?

VERA.

Och har kejsarinnan samtyckt till detta bedrägeri?

KEJSAREN.

Bedrägeri! Det skulle ju icke vara för vår egen skull — ty föräldrar tänka aldrig på sig själfva, utan för vår dotters — med andra ord för din. Men nu är det ju inte något bedrägeri eftersom du är vår egen Speranza, och det är bara för att inte uppröra din mor — är du med? — hjälp mig då, Salvator, hon har ju inte förstått.

VERA.

Jag har förstått — fullkomligt. Och kommer kejsarinnan att vara närvarande när jag skall presenteras för sändebuden?

KEJSAREN.

Ja — hon har samtyckt härtill för att — kort sagdt, för att gagna saken. Nu går jag själf och hämtar henne. Kom henne till mötes försiktigt, utan någon häftig ömhet. Nå, det skall din egen dotterliga känsla säga dig.

(Går, följd af några af hofherrarne.)

Tredje scenen.

DE FÖRRA utom kejsaren.

PRINS FORTUNIO

(*som hela tiden följt Vera med ögonen, vändande sig till de två första hofherrarna*).

Är det verkligen möjligt att någon på god tro kan taga denna för Speranza? De likna ju icke hvarandra mer än en hind liknar en liten kvittrande fågel.

FÖRSTE HOFMANNEN (*satiriskt*).

Ja, ni, min prins, är naturligtvis den mest kompetente af alla att bedöma detta.

FORTUNIO.

Om du tror dig säga en kvickhet, så tar du miste. Jag är den mest kompetente, emedan det är för mig, som Speranza är bestämd.

FÖRSTE HOFMANNEN.

Naturligtvis. Det är i ren distraktion, som hon gifvit er korgen.

FORTUNIO.

Ja, af okunnighet om profetiornas rätta mening har hon afvisat mig. Men det bekymrar mig ej, sanningen skall snart bli uppenbar. Profetiorna äro tillräckligt tydliga, för den som ej är slagen med blindhet. Jag väntar lugnt min dag och ser med nöje, att man förenar den falske brudgummen med den falska bruden.

ANDRE HOFMANNEN.

Och ers höghet tänker inte göra sig besvär med att söka reda på den rätta bruden?

FORTUNIO.

Att söka är endast svaga och tviflande sjäalars utväg. Den starke tror och väntar.

(Under detta samtal har Vera talat med sina tärnor och med Salvator.)

Fjärde scenen.

DE FÖRRA. KEJSARINNAN med stor svit af hofdamer och herrar. KEJSAREN.

(Dämpad festmarsch som i ett sjukrum. Kejsarinnan bäres i en sjukstol, som sättes ned vid tronens fot. Läkaren håller sig hela tiden bredvid henne.)

KEJSAREN

(fram mot Vera, tar hennes hand för att leda henne till kejsarinnan).

Kom och kyss din moders hand. Du ser hur blek och mager den blifvit. Det har varit af sorg öfver dig.

(Vera följer tvekande. Kejsarinnan reser sig i sittande ställning och fixerar henne skarpt och oroligt.)

VERA *(kysser handen).*

Fast jag inte är din dotter vill du kanske tillåta mig att betyga dig den vördnad, jag känner för din smärta.

KEJSARINNAN *(häftigt, nervöst).*

Men hur kan man påstå att denna liknar min dotter? Hur kan man föreställa sig att sändebuden

ett ögonblick skola låta narra sig af detta? För henne bort, försök inte detta gyckelspel. Därmed sätter ni först på allvar min Speranzas tron i fara.

FÖRSTE HOFMANNEN (*till kejsaren*).

Den arma kejsarinnan! Hennes hufvud är förvirradt af smärtan till en sådan grad, att hon inte känner igen sitt eget barn.

EN HÄROLD (*till kejsaren*).

Suveränerna nalkas. Tyskland och Frankrike gå redan arm i arm därute och samtala, Ryssland och Österrike komma tillsammans i fyrspann, Italien och Storbrittanien äro strax bakom. Det är nödvändigt att deras majestäter intaga sina platser.

KEJSAREN (*i högsta oro till Salvator*).

Nu måste kejsarinnan veta sanningen, nu står allt på spel — bättre att hon dör af glädje än att hon förstör allt för oss. Hör, min gemål, vi ha bedragit dig, för att ej uppröra dig för häftigt. Det är inte sant att vi vilja uppföra någon komedi inför sändebuden. Din egen dotter, den verkliga Speranza, är det som är återfunnen.

KEJSARINNAN (*i stark rörelse*).

Hvar är hon då? Hvarför för ni henne inte i mina armar?

KEJSAREN (*häftigt till Vera*).

Barn, kasta dig utan vidare i din mors armar. Seså, utan vidare, säger jag.

SALVATOR (*till Vera*).

Tänk på att din faders rike, kanske hans lif står på spel. Och icke blott det, utan hela Europas fred, världens lycka! Om man icke i dig igenkänner den verkliga Speranza, skall krig på nytt utbryta bland alla Europas länder — och kanske det blodigaste krig, som någonsin varit.

VERA.

Bättre krig än lögn.

KEJSARINNAN (*med stigande ångest*).

Hvar är min Speranza?

LÄKAREN.

Blodet stiger henne åt hufvudet — det är fara för ett slaganfall. För Guds skull, prinsessa, hvem ni än må vara, af förbarmande kasta er i hennes armar, och hon skall tro er och vara räddad.

KEJSAREN (*förbittrad*).

Död och pina! Är det ej slut än på familjescener, är det rätta ögonblicket, när hela Europas blickar äro riktade på oss.

LÄKAREN.

Hon vacklar, hon sjunker tillbaka. Ännu ett ögonblick och hennes förstånd skall kanske vara för-mörkad för alltid. Flicka, hvem du än är, satans eller himmelens eller jordens dotter, har du då intet hjärta i bröstet. Omfamna henne, kalla henne moder, och hon är räddad.

(*Går till kejsarinnan och stöder henne, hofdamerna om-ringa henne.*)

VERA (*lågt, med djup bedröfvelse*).

Hon är inte min moder.

SALVATOR (*häftigt emot henne*).

Speranza, du älskar mig.

VERA.

Jag älskar dig, men jag är inte Speranza.

SALVATOR (*mycket fort*).

Du älskar mig, så lyd mig. Den man älskar, den underkastar man sig. Detta ögonblick afgör öfver allas vårt öde. Kom till din mor.

(*Han tar henne vid handen och leder henne till kejsarinnan. Vera faller snyftande på knä vid hennes stol. Salvator hvisskar.*)

Säg bara det enda ordet: min mor!

VERA (*snyftande*)

Hon är inte min mor.

(*Kejsarinnan faller ned afsvimmad, man bär bort henne.*)

Femte scenen.

DE FÖRRA, utom kejsarinnan med följe. SUVERÄNERNA,
SÄNDEBUDEN, KEJSARENS FÖRSTA MINISTER.

(*Festmarsch. Processionen inträder genom de stora portarna till vänster, som slås upp på vid gafvel.*)

1) Drabanter. — 2) Pager. — 3) Två härolder af kejsarens kansli. — 4) Kejsarens första hofmarskalk med staf. — 5) Artilleristaben. — 6) Kejsarliga flottans stab. — 7) Kejsarliga generalstaben. — 8) Ceremonimästaren vid kejsarens hof samt kammarherrar. — 9) Statsråden. — 10) Fyra härolder

af kejsarens kansli. — 11) Rikshärolden. — 12) Riksmarskalken, förande riksmarskalksstafven. — 13) Suveränerna, omgifna till höger och vänster af kejsarens stora lifvakt. — 14) Folkens representanter.

Suveränerna bära alla sina respektive nationers krönings-skrudar, med krona, spira och äpple. En liten kung, buren af sin amma och en fem, sex års gammal drottning, förd af sin guvernant, är ibland dem. Anman håller den lille kungen på framsträckta armar, hofdamerna niga och herrarna buga sig djupt för honom. Lilla drottningen ser föraktligt på den lille kungeu och vägrar att kyssa honom, men låter sig nådigt kyssas på hand af hoffolket. Kejsaren tar emot alla på tronens första trappsteg. Vera står nedanför tronen. Sedan kejsaren hälsat alla suveränerna, tar han Vera vid handen och för henne upp till sin sida på tronen. Salvator intar sin plats på andra sidan om henne. Alla de främmande suveränerna sitta på högkarmade, förgyllda stolar, rundt omkring kejsaren, alla under tronhimmeln. Fortunio, som prins af blodet, har äfven sin plats under tronhimmeln. Folkens sändebud nedanför och på sidorna. Då festmarschen spelats slut och alla intagit sina platser. reser sig riksmarskalken och äskar ljud genom tecken med stafven, hvarestefter kejsaren håller ett tal.)

KEJSAREN.

Inför denna ädla församling af alla Europas förenade furstar och alla de förenade folkens sändebud har jag i dag den glädjen tillkännagifva, att den för några dagar sedan så hemlighetsfullt försvunna prinsessan Speranza, min högt älskade dotter och hela Europas hopp, genom Guds nådiga och outransakliga styrelse blifvit oss återskänkt, och jag uppmanar eders

majestäter och de ärevördiga sändebuden att hälsa henne välkommen.

Det är helt visst ej blott åt mina faderskänslor, som jag ger uttryck, då jag uttalar att i dag lycka och jubel råda i hvarje hem i hela mitt vidsträckta rike och att hvarje hem, från slottet till kojan, med oss fira denna, för hela mänskligheten så betydelsefulla dag.

(Räcker handen till Vera och reser sig med henne; alla de andra resa sig äfven. Riksmarskalken utbringar ett: lefve prinsessan Speranza! som upprepas af alla. Vera, blek och upprörd, försöker att säga något, men hennes stämma kväfs af lefveropen.)

KEJSAREN (då dessa tystnat).

Låt nu folket komma in.

Sjette scenen.

DE FÖRRA. FOLKET.

(En ny festmarsch spelas upp, hvilken imiterar diverse yrken och handverk. Stor procession af folket, klädda i alla yrkens och handverks dräkter. Bönder i nationaldräkter, arbetare i blå blusar, italienska kvinnor med bördor på hufvudet, minarbetare, skorstensfejare, fiskare med toppmössor eller med sydvest, skräddare, sjöare, smeder, snickare, sömmerskor, tvätterskor, ammor med dibarn, glädjeflickor, tändsticksarbeterskor med ombundna kindben och så vidare.

Först afsjungas några karakteristiska yrkessånger. Sedan följer en stor balett af alla yrken och handverk med danser, som karakterisera de olika yrkena.)

VERA (*som iakttaget allt med spänd uppmärksamhet; till Salvator*).

Hvarför se så många af dessa så bleka och osunda ut?

SALVATOR.

De äro offren på civilisationens altare. Osunda yrken och dålig aflöning.

VERA.

Dessa flickor till exempel med ombundna kinder?

SALVATOR.

Det är svafvelsticksarbeterskor, som fått benröta af fosforförgiftning.

VERA.

Och sådant tillåter den store kejsaren?

SALVATOR.

Det kan han icke hindra, ty frihet är hans rikets första grundlag.

VERA.

Är detta frihet?

SALVATOR.

Det är de oundvikliga följderna af den fria konkurrensen. Sedan krigen upphörde har industriens utveckling blifvit så oerhörd och konkurrensen så ursinnig, att arbetslönerna oupphörligt nedtryckas.

VERA.

Men då är ju den store kejsarens rike ihåligt. Hvertill tjänar då freden, som ni så mycket lofprisa?

SALVATOR.

Vi söka alltjämt ett medel att förena industriens utveckling med arbetarnas bästa, men vi ha ej funnit det ännu. Det är därför, som alla hoppas på dig. Du och din son är det ju, som skall bringa människorna den lycka som ännu fattas dem.

VERA.

Men det är ju en lögn. Och medan ni gå och vänta på ett underverk, måste så många förgås i elände.

(En skara fabriksarbeterskor, som uppfört en dans, komma nu fram till tronen och nedlägga vid Veras fot en krans af rosor. Den flicka som går i spelsen är mycket blek, med insjunkna kinder och hoptryckt bröst, men ser intelligent ut.)

VERA *(springer upp)*.

Hvarför skall jag ha denna af er?

DEN BLEKA FLICKAN.

För att du är Speranza, vårt hopp. Vi vänta på dig för att bli befriade från ett lif, som sliter ut oss och förstör vår hälsa och vår lycka. Du är hoppet, och din son skall bringa lyckan. Därför älska vi dig. Och i alla våra arbetssalar ha vi din byst, som vi kransa vid alla våra fester. Tillåt nu att vi en gång kransa dig själf.

VERA.

Men det är ju inte jag. Om ni dagligen sett Speranzas byst, kan ni då inte se, att det inte är jag. *(Stor uppståndelse i församlingen.)* Jag kan inte lofva er någon lycka, stackars arbetsträlar. Jag kan tvärtom

säga er, att så länge den store kejsaren härskar och hans dotter Speranza fortfar att nära er med sina vackra amsagor, skall ert tillstånd bara bli värre och värre. Tro inte på dessa bedrägliga löften om lycka som skall skänkas eder från höjden, se hellre sanningen modigt i ögonen; den fullkomliga lyckan skall aldrig härska på jorden, men era villkor kunna förbättras, om ni tar ert öde i era egna händer och inte förlorar tiden med att lyssna till falska profetior.

(Stort allarm bland furstarna och bland folket. Kejsaren har rest sig och vill hindra Vera att tala, men hon går ned för tronens trappsteg, tar upp kransen och håller den högt i det hon säger:)

Ser ni, jag förtjänar inte er krans. Låt mig hellre gifva den åt dig, du arma, låt mig gifva den som en hyllning åt dina bleka kinder och dina kloka, trötta ögon. *(Sätter kransen på den bleka flickans hufvud.)* Själ är jag ingenting. Men om ni vill ta upp mig i er ring, så skall jag söka vara en syster för er.

(Springer ner från tronen och ställer sig i ringen af arbeterskor. Alla ha rest sig från sina platser; stor bestörtning.)

RÖSTER BLAND FOLKET.

Man har bedragit oss. Du är inte prinsessan Speranza, som är återfunnen. Man har velat narra oss. Ned med kejsaren! Vi vill ha krig. Bättre krig än denna fred.

(Suveränerna öfverlägga bestörta sig emellan. Den lilla drottningen och den lille kungen börja gråta. Kejsaren står förskrämd på sin tron, mot hvilken folket stormar fram.)

ANDRE HOFMANNEN.

Jag sade ju strax att hon inte liknade prinsessan Speranza.

FÖRSTE HOFMANNEN.

Det kunde man ju se på moderns hållning. En mors instinkt misstar sig minsann inte.

ANDRE HOFMANNEN.

Och prins Fortunio, som tydligen är den rätte brudgummen, han sa ju strax: hon liknar inte Speranza mer än en hind liknar en kvittrande fågel, sa han.

FÖRSTE HOFMANNEN.

Mycket fint sagdt, låt oss gå till honom. Naturligtvis är det honom profetiorna menat.

(Gå till Fortunio, som omringas af flera.)

BIKTFADERN *(till ett par andra).*

Herrans röst bedrager aldrig. Jag såg det från första ögonblicket, då hon fördes in i klostret, att hon var en djäfvulens dotter.

FOLKET *(med knulna händer och andra hotande åtbörder omkring tronen).*

Gif oss åter Speranza! Hvar har du gjort af Speranza, gamle gråskägg? Och han där, prins Salvator. Bort med honom! Han är inte den rätte brudgummen. Kan en brudgum taga miste på sin brud?

FÖRSTE HOFMANNEN *(ropar).*

Prins Fortunio är den rätte. Han sade strax, att detta ej var Speranza.

FOLKET.

Prins Fortunio är den rätte! Lefve prins Fortunio!
Ned med de andra allesammans.

(Suveränerna ha slutat sin öfverläggning; de göra en komplimang för kejsaren och gå sin väg i hast. Folket stormar tronen, som faller i spillror; hela slottet störtar samman med ett brak.)

Scenförändring för öppen ridå.

(Man ser en öde, vild skog. Vera och Salvator barfota och i trasor, sitta på en tufva vid hvarandras sida.)

VERA *(stryker Salvators panna)*.

Du är trött, min vän!

SALVATOR *(drömmande)*.

Trött! Jag vet inte. Ha vi vandrat länge?

VERA.

Natt och dag ha vi vandrat, men skogen är alltjämt lika tät, jag ser ingen utväg.

SALVATOR *(med en suck)*.

Jag ser heller ingen utväg.

VERA.

Och jag hör alltjämt vargarnas tjut i närheten.
Om du åtminstone hade en bössa.

SALVATOR *(som förut)*.

Vargarna är inte det värsta.

VERA.

Din modlöshet är det värsta, det vet jag nog.
Och min skuld är det att du mistat allt.

SALVATOR.

Jag sörjer inte det jag mistat, det vill säga inte
tronen och riket.

VERA.

Men du sörjer Speranza.

SALVATOR.

Inte heller henne. Jag bara grubblar öfver mörkret
i mitt eget inre. Hur kunde jag taga miste så!

VERA (*bittert*).

Ja, hur kunde du ett ögonblick tro, att du älskade mig.

SALVATOR.

Det är inte det som var ett misstag. Ty det är
sant att jag älskar dig. Men hur kunde jag förväxla
dig med henne?

VERA (*som förut*).

Ja, hur kunde du förväxla den kvinna som skulle
bringa dig lyckan, med den som skulle fördärfva allt
för dig.

SALVATOR.

Hvarför ger du alltid en dålig tolkning åt mina
ord? Jag vill hellre gå barfota i denna vilda skog
med dig, än lefva i lycka och glans med Speranza.

VERA.

Och ändå har jag ej sett ett enda leende i ditt ansikte, sedan du blef ensam med mig. Dyster, tungsint, försjunken i dig själf går du vid min sida.

SALVATOR (*springer upp och skakar de knutna händerna mot himlen*).

Det är ju det förfärliga, det outgrundliga. Vi älska hvarandra, hvarför äro vi då inte lyckliga? Hvarför är hvarje ditt ord som en stickande dolk i mitt hjärta, i stället för att skänka mig glädje och uppmuntran?

VERA (*reser sig och säger hårdt*).

Gå och sök upp Speranza!

SALVATOR.

Du visar mig själf till henne?

VERA.

Ja, ty den lycka du åstundar, kan jag icke skänka dig.

SALVATOR.

Vera, jag älskar dig. Din bild har för alltid bränt sig in i min själ, jag kan inte bli fri, om jag också ville det.

VERA.

Du ville det alltså? Äfven vid min sida drages du af hemlig längtan till henne?

SALVATOR.

Hvarför uppkallar du ständigt hennes bild emellan oss?

VERA.

Så orolig du blir, blott man nämner henne. Huru skulle det då vara, om du en gång återsåge henne?

SALVATOR.

Bra! Fortsätt bara så där. Det är som om du med flit ville förstöra din egen tjusning.

VERA.

Jag plågar dig — jag vet det — men jag kan inte annat. Jag vet ju, att jag aldrig skall förmå att utplåna ur ditt minne, aldrig förmå att ersätta dig de lyckliga stunder du lefvat med henne.

SALVATOR.

Om du blott älskade mig verkligt, så skulle alla dessa tvifvel försvinna af sig själf.

VERA.

Om jag älskade dig! Jag älskar dig så, att hvarje fiber af min varelse bäfvar vid tanken på att mista dig. (Kastar sig i hans armar.) Å, du vet inte hur jag fruktar den ensamhet, som jag känner mig vara dömd till.

SALVATOR.

Du dömd till ensamhet! Hvarför tänker du så, då du vet dig älskad? Hvarför plågar du dig själf och mig med så många onödiga tvifvel?

VERA.

Sådana som jag bli alltid ensamma, emedan de ej förmå göra någon lycklig. Å, men det är grymt att vara född till att lefva ensam och ändå ha detta

oändliga, tärande behof af samlif och sympati. En sådan som Speranza, hon är aldrig ensam. Hon finner för hvarje steg hundrade som följa henne. Men Vera är ensam äfven då hon är älskad. Å, den förfärliga, den förfärliga ensamheten! (*Slår händerna för ansiktet och gråter.*)

SALVATOR (*orolig*).

Älskade — lugna dig — jag är ju här, och endast du själf kan skilja oss åt. Det är endast din egen oroliga ande, som skapar dessa murar mellan oss.

VERA (*häftigt uppfarande*).

Jag kan icke bygga vårt hela lif på en lögn. Med öppna ögon måste du välja mellan mig och henne. Å ena sidan lycka och glädje — å den andra ett evigt, oroligt sökande, som aldrig för till något mål. Du måste välja — men jag ber dig — jag bönfäller dig! (*Faller på knä i gräset och sträcker armarna emot honom.*) Välj mig!

(*I detta ögonblick hörs Speranza sjunga i skogen på långt afstånd. Salvator står som förstenad och lyssnar.*)

SALVATOR.

Det är hennes röst! (*Springer bort åt skogen mot bakgrunden.*) Speranza! Min Speranza!

VERA (*med ett skri*).

Salvator! (*Kryper på knä efter honom med knäppta händer, kastar sig därefter snyftande ned på marken.*) Ensam! Ensam! Å, det blir så mörkt omkring mig!

Slut på andra akten.

Tredje akten.

Scenen föreställer ett bergigt landskap på Balkanslutningarna vid gränsen mellan Serbien och Bulgarien. När ridån går upp är bakgrunden höljd i dimma.

Första scenen.

DANSANDE ÄLFVOR. SPERANZA.

(Sång af älfvorna medan de dansa i ring. Speranza i zigenarkostym dansar med dem. Slulligen sjunka de alla trötta ned på tufvorna, omringande älfvadrottningen, som sitter i midten.)

EN ÄLFVA *(visande på Speranza).*

Hon gör framsteg. Snart kan hon dansa som en af oss.

EN ANNAN.

Kanske stannar du då bland oss.

DEN FÖRSTA.

Det vill hon inte. Hon vill tillbaka till sin brudgum. Inte sant, Speranza?

SPERANZA.

Jo visst. När min brudgum kommer och hämtar mig, skall jag hjärtligt tacka er för all er vänlighet; men stanna ibland er — nej!

FÖRSTA ÄLFVAN.

Du tror då ännu på att han älskar dig?

SPERANZA.

Hur skulle jag kunna tvifla? Känner jag det inte inom mig själf? — När man älskar, älskar man för alltid.

ÄLFVADROTTNINGEN.

Ja, när man älskar den rätta.

SPERANZA.

Och är inte jag den rätta för honom — han den rätte, den ende för mig?

ÄLFVADROTTNINGEN.

Ännu denna natt skall du vakna ur din villa. Och när du insett ditt misstag, skola vi strax föra dig åter till din faders borg.

SPERANZA.

Och då skall jag träffa min Salvator?

ÄLFVADROTTNINGEN.

Du skall finna din faders slott i spillror och din Salvator borta. Och ändå skall du där finna lyckan sannare och skönare än du drömt den.

SPERANZA.

Ack, älfvadrottning, jag ville så gärna tro dig. Men hur skall jag finna lyckan utan min brudgum?

ÄLFVADROTTNINGEN.

Du *skall* finna din brudgum.

SPERANZA.

Ser du! Hvarför vill du då bedröfva mig! (*Till de andra älfvorna.*) Kom låt oss dansa igen. Jag är så glad!

(*De taga åter i ring, sjungande. Speranza sjunger med.*)

Lifvet är skönt,
Sommarn är lång,
Natten är så fager.

Och älfvorna de känna inga sorger.

Dansen bland grönt
Vid älfvors sång,
Går till ljusan dager,

Och fjärran äro människornas sorger.

ÄLFVADROTTNINGEN.

Nu är det emellertid tid för oss att försvinna. Gå du, människobarn, och blanda dig bland dina likar som fira midsommarnatten här. Här skall ändtligen sanningen uppenbaras för dig.

(*Sträcker sin trollstaf; älfvorna försvinna alla i dimmor, dimman i bakgrunden sjunker.*)

Andra scenen.

SPERANZA. ZIGENARE. ALLMOGE.

(*Man ser en sträckning af Balkan kal, med snö här och där i bakgrunden, för öfrigt utgöres landskapet af en äng, full af vilda blommor med några enstaka grupper af lågväxta träd. Solen är ännu uppe vid horisonten. Rundt omkring i grupper högtidsklädd, serbisk och bulgarisk allmoge i national-*

dräkter; ett zigenarläger. Man dansar en långdans, sjungande en folksång. Speranza närmar sig långsamt zigenarlägret.)

ZIGENARHÖFDINGEN (som sitter utanför tältet med några andra).

Se där ha vi henne. Hvar har du varit nu igen?

SPERANZA (med ett yrvaket uttryck).

Jag har legat och drömt där under träden.

ZIGENAREN (skrattande).

Du har väl drömt om dina skyddsandar?

SPERANZA.

Ja — mina skyddsandar ha varit hos mig.

ZIGENAREN.

Det kunde jag tro. Men nu är det bäst du vaknar, ty här är mycket folk i rörelse och något att förtjäna, för en flicka som du. Om du berättar dina drömmar för folket här, så ska du få se att slantarna ska hagla om oss i natt. (*Ropar.*) Godt folk! Är det någon, som har lust att höra sagor, så är här en flicka, som kan berätta så det är en lust och fröjd. (*En mängd allmoge samlas nyfiket omkring Speranza.*)

EN YNGRE BONDE.

Hvad är hon för en? Hon ser just inte ut som en riktig zigenerska.

ZIGENAREN.

Fråga henne själf skall ni få höra på stort.

SPERANZA.

Om dagen bland människor är jag bara en fattig zigenarflicka. Men om natten är jag en bortförd prin-

sessa, den store kejsarens dotter och prins Salvators brud. (*Skratt bland allmogen.*)

BONDEN.

Det är inte den första flicka, som blifvit kollrig sedan prinsessan kom bort. Jag har redan hört flera, som ge sig ut för henne. Men den här är den vackraste af alla. Nå, låt oss höra vidare. Hvarför går du och ströfvar omkring i skog och mark som en annan trasunge i stället för att sitta på din tron med en krona på hufvudet?

SPERANZA.

Det är det som jag inte förstår. Mina skyddsandar säga, att en stor fara hotade mig i slottet och att de därför fört mig bort. Och jag skall inte bli fri igen förrän jag lärt mig förstå, hvem som älskar mig öfver allt på jorden.

Tredje scenen.

DE FÖRRA. VERA.

(*Vera kommer barfota öfver fjället. Hunden far skällande emot henne.*)

SPERANZA (*ropar hunden tillbaka och går emot Vera.*)

Vindsnabb! — Hvem är du, som kommer så ensam bland vilda fjällen?

VERA.

En stackars öfvergifven är jag, utan huld och skydd i världen.

SPERANZA.

Du stackare. Om jag själf ägde huld och skydd, hur gärna skulle jag inte dela det med dig. Men hvar kommer du ifrån?

VERA.

Nätter och dagar har jag vandrat, så att mina fötter blöda. Med knapp nöd har jag undkommit vargarna, som ständigt tjutit omkring mig. Sist var jag i den store kejsarens slott, men därifrån fördref man mig.

SPERANZA.

I den store kejsarens slott? Och du har sett min fader och min moder — du har kanske sett min brudgum?

VERA.

Hvem är då du?

SPERANZA.

Jag är kejsarens dotter, Speranza.

VERA.

Du!

SPERANZA.

Salvators brud är jag.

VERA.

Du! För ett par dagar sedan var det jag som var hans brud.

(Folket brister ut i skratt.)

BONDEN.

Hvad var det jag sa'. Hvarenda flicka som inte har ordentliga kläder på kroppen och inte far eller

mor att hålla sig till, ger sig nu ut för kejsarens för-
rymda dotter.

SPERANZA.

Hvad du säger kan inte vara sant. Salvator
älskar mig.

VERA.

Därför har han också öfvergifvit mig. Han är
nu på vandring för att finna dig.

SPERANZA.

Han kommer hit?

VERA.

Han går efter ljudet af din röst, när du drar
sjungande fram i skogen.

SPERANZA.

Så skall jag alltid sjunga när vi vandra. Å, Gud,
hur glad jag är, han kommer! (*Sjunger.*) Han kommer!
Han kommer!

ZIGENAREN.

Här är folk som frågar, om du inte också kan
spå, efter du är så styf i att prata tokerier. (*Lågt.*)
Pass på och förtjäna.

SPERANZA.

Spå — jag kallar det inte spådom, men profetia.
Jag vet allt godt och lyckligt, som skall hända en
annan människa — endast olyckorna vet jag aldrig
något om, dem ser jag inte, de gå som lätta moln
förbi, men för min syn är himlen alltid klar och blå.

EN UNG BONDFLICKA.

Kan du då säga mig hur det skall bli för mig.

SPERANZA.

Gif mig din hand! Lifslinien är lång och stark. Du skall lefva i många år. Och du skall bli lycklig, ty du skall älska mycket och bli mycket älskad. Du skall nå den bästa, den enda sanna lycka, som finnes på jorden — du skall äga ett troget hjärta, som klappar bara för dig, utan en tanke på någon annan, utan ett tvifvel. Du skall äga denna lifvets enkla storhet och helhet, som är ett rent hjärtas hela hängifvenhet.

FLICKAN (*förlägen och belåten, sneglande på en ung bonde*).

Så vackert det låter.

(*Den unge bonden kommer fram och tar hennes hand, de gå bort tillsammans, hviskande.*)

EN ÄLDRE BONDE (*ger pengar till Speranza, hvilka denna strax lämnar zigenaren*).

Jag skall väl betala för flickan min, då hon fått en så vacker spådom. Och nu kunde jag ha lust att höra, hvad du kan lofva mig. Om det också inte kan bli så där grant, så kan det kanske vara värdt att höra ändå.

SPERANZA (*tar bondens hand och ser i den*).

Du har en stenig torfva, som nästan ingenting inbringar. Och du har en sjuklig hustru, som inte är till någon nytta i huset. Men du skall inte knota häröfver. Om du är god mot din hustru, skall du bli belönad på ett sätt, som du minst anar. Och om

du flitigt arbetar på att bryta upp sten för sten ur din torfva, skall du sluta med att där finna en förborgad skatt.

(Bonden betalar, mycket belåten; man ser honom sedan gå omkring och berätta spådomen för alla sina bekanta; man börjar trängas omkring Speranza för att bli spådd.)

ZIGENAREN *(ger en knuff i sidan åt Vera, som står försjunken i tankar).*

Nå, hvad duger du till? Kan du också spå?

VERA.

Säga lögner, menar du. Nej, det kan jag inte. Men om folk vill höra sanningen, så kan jag säga dem den.

EN SERBISK BONDE *(som stått i närheten, klifver beslutsamt fram).*

Jaså, du menar, att du kan säga sanningen, du. Jo, du må tro, här finns de, som vill höra sanningen också. Vill du säga sanningen till oss, så skall du ha tack. Du skall veta, att har vi mött fram här i hundratal i natt, så är det just för att säga sanningen till våra så kallade bröder, bulgarerna, som inte just vill riktigt veta af sanningen, de. Vill du säga till oss serber här hvad fel vi ha i de här oenigheterna med Bulgarien, så ska vi säga dig tack och heder för det, vi.

(Många serber och bulgarer samlas omkring dem.)

VERA.

Hvad fel ni kan ha, det är lätt att säga. Ni äro öfvermodiga och småaktiga på samma gång. Ni äro som hunden, som släppte köttstycket för skuggan. Ni likna illa uppfostrade barn, som alltid grina öfver att store bror fått en större kaka . . .

(Serberna, som begynt mumla vid hennes första ord, bryta nu ut i förbittrade rop och komma i slagsmål med bulgarerna.)

RÖSTER BLAND SERBERNA.

Ned med henne! Hon ger sig ut för att säga sanningen och hon säger bara hvad bulgarerna tutat henne i öronen. Sådant understår bulgaren sig att säga till oss. Ned med bulgarerna!

VERA.

Jag är hvarken bulgariska eller serbiska. Och om ni vill, att jag skall säga äfven bulgarerna sanningen, så skall jag gärna göra det.

EN BULGAR (*i märuniform, träder fram, gör en ceremoniös bugning för Vera och säger*):

Efter hvad jag kan döma af det lilla prof vi haft på frökens förmåga, tycks fröken vara en mycket begåfvad och skarpsynt ungdom. Och det skulle därför vara synnerligen angenämt för oss bulgarer att höra, hvad fröken kan ha att säga oss.

VERA.

Ja, ni har inte vuxit ifrån era stortidsminnen ni, så gamla de än äro. Ni vill gärna spela högsta hönset

i korgen. Edra krigiska framgångar ha stigit er åt hufvudet. Edra

(Förbiltrade rop bland BULGARERNA, som afbryta henne.)

Hon är ju en riktig serbisk bakdanterska. Ned med henne! Det är så likt serbernas vanliga oförsämndhet, att skicka en sådan budbärerska till oss. Ned med serberna!

(Ett häftigt slagsmål utbryter nu mellan serber och bulgarer.)

DEN SERBISKE BONDEN.

Hör! Jag är gärna med om att tukta bulgarerna, men låt oss först ge den här hvad hon förtjänar. *(Griper Vera i armen.)*

DEN BULGARISKE MÄREN.

Ja, det kan vi då gärna enas om. Låt oss binda henne vid ett träd.

(De släpa gemensamt Vera till en hög tall och binda henne där. Därefter ryka alla ihop i vildt slagsmål. Alla de stridande draga sig så småningom öfver gränsen bort emot bakgrunden.)

Fjärde scenen.

ZIGENARE. VERA. SPERANZA.

ZIGENAREN.

Jo, den var just ett skönt fynd, den flickan. Hur många mynt har du förtjänat på dina vackra spådomar, slyna?

SPERANZA.

Å, låt henne vara! Hjälp mig att lösa hennes bojor. (*Försöker lösgöra Vera, men kan inte.*) Du stackare, så ondt det gör mig om dig. (*Omfamnar henne.*) Men hvarför skulle du också tala så, hvarför göra folk missnöjda och förstöra deras glädje. De voro samlade här till fest, och nu tåga de bort för att slåss. Ser du inte, hur illa du gjort.

VERA.

Strid är sanning, frid är lögn. Jag vill hellre stå bunden här, än gå dansande omkring och säga lögner.

SPERANZA.

Lögner kallar du då det bästa i lifvet: hoppet, tron, kärleken?

VERA.

Lögner är det och ingenting annat. Kärleken — är den inte en lögn? Hur kunde annars Salvator älska mig, när han var din brudgum?

SPERANZA.

Om han älskar dig, så är han fri. Speranza binder ingen mot hans vilja.

VERA.

Så stolt och tillitsfullt det låter! Vera binder många mot deras vilja, tyvärr. Min lott är att åtrås af många men älskas helt af — ingen. Ingen vill följa mig, ty lyckans blommor spira aldrig, där jag går fram.

SPERANZA.

Om du inte kan göra honom lycklig, skall han heller inte bli din.

(Hunden, som hela tiden följt Speranza, sätter nu af bortåt fjället. Speranza ropar honom, men han lyder ej.)

Hvem kan det vara som Vindsnabb springer så till mötes, om inte sin husbonde.

(Springer efter hunden inåt fjället, möter Salvator och kastar sig i hans armar.)

Femte scenen.

DE FÖRRA. SALVATOR.

SPERANZA *(kommer framåt scenen, omfamnande Salvator).*

Ändtligen, ändtligen har jag dig åter. Har du sört mycket öfver mig, älskade. Har du kanske fruktat, att din Speranza var förlorad för alltid? Ett hemlighetsfullt öde har skilt oss åt, men jag är din lika mycket som någonsin, alltid, för alltid din!

SALVATOR.

Å, hur allt blir ljusst omkring mig blott vid att se dig, höra din röst. Ja, ty jag har lefvat i mörker hela denna tid, solen har hela tiden varit borta för mig, ett töcken har legat omkring mina sinnen, så fruktansvärdt, att hade jag inte haft hoppet om att återfinna dig, tror jag att jag blifvit vansinnig. Å, du anar inte hvilka grubblets, tviflets, ångestens andar, som rasat inom mig.

SPERANZA.

Min stackars älskling! Nu skall ingenting skilja oss mer. Mina skyddsandar ha endast fört mig bort för att pröfva din kärlek. »Endast din rätta brudgums kärlek kan frälsa dig och föra dig tillbaka till din faders slott.» Så ha de sagt till mig. Och är inte du min rätte brudgum?

SALVATOR (*förströdd*).

Jo visst, älskade. Men säg mig, hvad är det för en hvit skickelse där under trädet?

SPERANZA.

Det är en stackars olycklig flicka, som förstör all glädje i lifvet för sig och andra genom sina mörka fantasier.

SALVATOR.

Hvilken underlig höghet, som utgår från henne! Hon drar mig oemotståndligt till sig, som vore hon den yttre uppenbarelsen af min själs innersta, djupaste åtrå.

SPERANZA.

Du irrar dig, älskade. Är det icke jag som är föremålet för hela din själs åtrå? Är icke jag din lycka, ditt hopp?

SALVATOR.

Jo. Du är min lycka — men en oemotståndlig makt drar mig till henne.

(*Närmar sig steg för steg Vera, stirrande som betagen upp mot henne. Då han kommer fram, faller han ned på knä för henne.*)

Å, Vera, finner jag dig åter! Hvarför leda mig alltid spåren till dig, när jag söker Speranza? Hvarför lämnar du mig aldrig ostörd med min lycka?

VERA (*orolig, med vek stämman*).

Kanske emedan ostörd lycka inte kan finnas på jorden.

SALVATOR.

Å, släpp mig, befria mig! Skall jag då för alltid vara länkad vid dina bojor?

VERA.

Det är till en stackars bunden, maktlös varelse du talar! Hvad hindrar dig att gå med henne, som är fri och lycklig.

SPERANZA.

Ja, Salvator, kom med mig. Jag skall inte tillåta att denna förstör ditt lif. Min är du, ty endast med mig är du lycklig. Ack, lyckan är det enda sanna i lifvet!

SALVATOR.

Ja visst, din är jag, älskade. Men jag kan inte se dessa härliga lemmar bundna. (*Begynner som under en förtrollning att lösa Veras bojor.*) Fri måste du vara! Lämna mig sedan eller tag mig med, jag har inte längre kraft att välja.

VERA (*springer fram, frigjord och sträcker på armarna*).

Fri! Och hvar till? (*Sorgset.*) Jag tackar dig. Nu kan jag alltså fortsätta min ensamma vandring.

(*Begynner att gå mot bakgrunden, med sänkt hufvud. Salvator går efter henne, utan att säga något. Speranza står*

håpen och ser efter dem båda. Efter en stund vänder sig Vera om mot Salvator.)

Du följer mig?

SALVATOR.

Förbjud mig det och jag vänder om.

VERA.

Det kan jag inte. Jag kan blott säga: följ mig inte, om du kan låta bli!

(Fortsätter sin gång, Salvator sakta efter; de försvinna i fjället.)

Sjette scenen.

SPERANZA ensam. Sedan ÄLFBORNA.

SPERANZA *(ulbrister i gråt).*

Han älskar mig inte!

(Älfborna komma fram som i dimmor, hvilka sänka sig från luften och uppstiga ur marken och omringa henne. Bakgrunden med allt folket skyles åter af dimmor.)

ÄLFBADROTTNINGEN.

Gråt inte. Nu är du räddad. Ännu i natt skall din faders slott stå upp på nytt.

SPERANZA.

Hvad skall jag där att göra, då min brudgum är borta!

ÄLFBADROTTNINGEN.

Nu först skall du finna din rätte brudgum.

(Älfborna kasta en lång, lustig slöja öfver Speranza, hvarf efter hvarf, så att den småningom täcker henne helt;

sedan upplöser sig hela scenen i dimmor och man hör älfvornas sång, i det de draga bort.)

Lifvet är skönt,
Sommarn är lång,
Natten är så fager,
Och älfvorna de känna inga sorger.
Dansen bland grönt
Vid älfvors sång
Går till ljusan dager.
I fröjd vi byta människornas sorger.

Slut på tredje akten.

Fjärde akten.

Ett bakteriologiskt laboratorium med mikroskop etc.

Första scenen.

SALVATOR. VERA.

(Salvator klädd som student, Vera i en enkel, modern dräkt, sitta vid ett bord i bakgrunden, på hvilket befinner sig ett stort mikroskop, flaskor, tuber, sprittampa, allehanda föremål.)

SALVATOR *(håller armen om Veras axlar)*.

Ha vi nu rätt att hvila litet, min Vera? Vi ha arbetat hårdt dessa sista nätter och dagar.

VERA.

Det är sant — men hur godt det gör att arbeta hårdt, utan skonsamhet mot sig själf — jag är alltid rädd för hvilan, jag.

SALVATOR.

Rädd för hvilan, min Vera! I mina armar?

VERA.

Med hvilan kommer tviflen — de förfärliga tviflen.

SALVATOR.

Du tviflar ännu! Du tror inte ännu att det är sant att vi verkligen löst livvets gåta. Men hur är

det möjligt, älskade, att ditt tvifvel kan bestå inför så klara fakta. Dag efter dag ha vi nu upprepat experimentet under mikroskopet, och alltid har resultatet visat sig ofelbart. Hvarje gång har insprutningen stärkt lifsmikroben, så att den genast begynt döda alla fientliga mikrober. Hvad vill du mer?

VERA.

Jag fruktar alltid att det ändå kan vara någon omständighet, som undgått vår uppmärksamhet, och att när experimentet skall göras på lefvande människor, det inte mer skall utfalla så lyckligt.

SALVATOR (*springer upp*).

Hör, min Vera, nu är det jag som vill handla för dig. Hvarför ständigt uppskjuta att göra vårt experiment på lefvande människor. Jag ser, att endast detta skall kunna gifva dig lugn. Låt oss då hellre göra det strax. Låt oss offentligt tillkännagifva att vi upptäckt den verkliga lifsmikroben och att vi funnit ett medel att stärka den, så att den skall segra i hvarje strid — kort sagdt, låt oss tillkännagifva att ingen död skall finnas mer, och människorna skola strax strömma till i tusental för att försöka experimentet.

VERA.

Och om vi misslyckas?

SALVATOR.

Ser du icke att detta eviga tvifvel förlamar både dig och mig. Låt oss hellre en gång våga en modig handling.

VERA (*grubblande*).

Den som är djupt genomträngd af sanningens anda kan inte handla.

SALVATOR (*sätter sig igen och drar henne till sig*).

För dig är då sanningen ingenting annat än tvifvel.

VERA.

Naturligtvis. Hvad är det man utger för positiva sanningar annat än lögn?

SALVATOR.

Du öfverdrifver, min egen Vera. Tviflet, när det för framåt, är godt, men på detta sätt verkar det blott hämmande och förlamande. Hur många gånger har jag inte velat göra det afgörande experimentet? Hur många gånger har jag inte i drömmen sett mig själf som mänsklighetens välgörare och förstått, att det var därför profetiorna talade om prins Salvator — inte för att jag skulle äkta Speranza och bli far till prins Felix, men för att jag skulle komma själfva lifvets hemligheter på spåren och bekämpa människornas värsta fiende — döden. Och hur jag älskade dig, när jag tänkt att det var du som fört mig till detta mål. Du hade fört mig in på sanningssökandets väg, där jag plockat mitt lifs ljufvaste frukter.

VERA (*reser sig, kysser leende hans panna*).

Svärmare — ja, ty du älskar icke sanningssökandet för dess egen skull utan för resultaternas. Du nöjer dig med halfva erfarenheter och vill strax

sätta teorierna i handling. Du har af sanningssökandet bara tagit det positiva elementet och du har aldrig velat inse att dess innersta väsende är och blir tviflet.

SALVATOR.

Och är då inte lyckan det yttersta målet för allt i lifvet, också för sanningssökandet? Å, Vera, när skola vi ha rätt att vara lyckliga, vi två?

VERA.

Aldrig, min vän.

SALVATOR.

Du älskar mig och du har aldrig känt en stunds verklig, hel lycka i mina armar?

VERA.

Jo, jo — men midt upp i den högsta lycka kommer det öfver mig detta begär att sönderplocka bit för bit vår känslas blomma. Jag försöker liksom att se dig in i själens innersta skrymslen för att upptäcka om du nu också verkligen är helt, med hvarje tanke min. Och jag känner mig själf på pulsen och räknar hjärtslagen för att se om min hängifvenhet är så absolut, som jag ville att den skulle vara. Och då finner jag vanligtvis med förskräckelse, att hvarken du älskar mig eller jag dig.

SALVATOR.

Finns det då en annan, som du kunde älska mer än mig?

VERA.

En annan — nej — för mig finns ingen annan. Men det synes mig att jag liksom inte *kan* hänge mig

helt — att själfva min tviflande natur hindrar mig därifrån — att det alltid finns något innerst inom mig som håller mig tillbaka och som säger: dig själf kan du aldrig ge. Ingen människa kan någonsin gifva sig själf till en annan.

SALVATOR.

Det är inte sant — ty jag kan det. Jag ger mig alltid helt till dig.

VERA.

Å hur du bedrager dig — hur litet kritisk är du inte, du lyckliga människa? (*Lutar sig öfver honom.*) Du ger dig så litet helt till mig, att äfven i de innerligaste ögonblick står där alltid en annan emellan oss. Du vet det inte själf, men jag känner det, jag, som har denna olyckliga dubbelsyn, som kommer mig att se äfven det dolda, omedvetna lifvet hos mig själf och andra.

SALVATOR (*skjuter henne ifrån sig, resande sig*).

Tyst! Sådant får man inte säga. Det omedvetna lifvet bör vara som ett heligt område, som ingen hand rör vid.

VERA.

Och tänk då hur förfärligt för mig, som är dömd att ständigt se och höra tala det omedvetna lifvet — både i mig själf och andra. Tänk, när allt detta fördolda tar lif och gestalt, så att jag ser dubbelmänniskor öfver allt, den yttre, medvetna människan som talar och handlar på ett sätt, den inre, omedvetna på ett

annat. Å, jag försäkrar dig, det är att bli vansinnig åt ibland! Nu till exempel, nu i detta ögonblick (*närmar sig honom med stegrad exaltation och håller honom fast vid rock-uppslagen i det hon ser honom djupt in i ögonen*), nu ser jag inne i dig en längtan, en åtrå, som du ej själf vet af. Jag hör inom dig en röst som ropar: gif mig min mödas lön. Gif mig tillbaka min Speranza!

SALVATOR (*stöter henne häftigt bort*).

Begriper du då inte, att du på detta sätt förstör vår lycka och vår kärlek!

VERA (*med växande sinnesrörelse*).

Och vill du, att jag skall säga dig ännu något annat? Du gråter inom dig vid tanken på att det ej var du som skulle bli far till prins Felix. Därför, endast därför har du arbetat på din stora upptäckt. Icke för att du älskade sanningen, forskandet för dess egen skull, utan för att du behöfde den trösten att du skulle göra något för mänskligheten, som vore lika mycket värdt som det, hvartill du trodde dig bestämd.

SALVATOR.

Du är obarmhärtig, Vera — mot mig — och kanske obarmhärtigast mot dig själf.

VERA (*faller på knä för honom*).

Jag vet det — obarmhärtigast mot mig själf. Ty jag älskar dig, och jag ville gifva mig själf bit för bit för att kunna äga dig helt. Och ändå stöter jag dig i hvarje ögonblick tillbaka. Därför skall du aldrig förstå, hur mycket jag älskar dig. Hvad är andra

kvinnors hängifvenhet, deras, som ge sig så lätt och som i hvarje liten öm rörelse genast tro sig igenkänna den sanna, den stora, den hela kärleken. Hvad är deras kärlek mot min, som oupphörligt har att kämpa mot alla slags tvifvel och som dock ständigt på nytt segrar öfver dem alla. Ty hur har jag inte, trots allt, hängt fast vid dig från det första ögonblick jag såg dig i lustgården.

Andra scenen.

DE FÖRRA. SPERANZA och FORTUNIO träda in tillsammans, furstligt klädda.

VERA (*springer upp*).

Speranza!

SALVATOR.

Prins Fortunio!

VERA.

Speranza! Du kommer till oss!

SPERANZA (*omfamnar henne*).

Ja, hvarför skulle jag inte! Jag har hört om den vackra upptäckt ni gjort, och jag kan inte säga hur vi, prins Fortunio och jag, gladt oss däråt.

VERA.

Och du hyser intet agg till mig?

SPERANZA.

För att du tog Salvator från mig? Nej, hur skulle jag inte vara dig tacksam därför i stället. Jag

var förblindad — jag höll på att begå det förfärligaste misstag. Genom din mellankomst lärde jag känna sanningen och så blef jag förenad med min rätte brudgum. (*Lutar sitt hufvud ömt mot Fortunios axel*)

VERA.

Och du är lycklig?

SPERANZA.

Å, så lycklig — så lycklig som — som hvarje kvinna måste vara när hon är förenad med den hon älskar öfver allt på jorden.

VERA.

Så lätt har du kunnat glömma — så lätt gifva dig på nytt. (*Går till Salvator och lutar sig mot honom.*) Du är upprörd, älskade.

FORTUNIO.

Hon har aldrig förr gifvit sig — aldrig älskat förr — det var alltsammans en villa, en tom inbillning.

SALVATOR (*skjuter Vera ifrån sig häftigt*).

För Speranza är allt inbillning — inte bara det förflutna utan också det närvarande.

FORTUNIO.

Jag förstår inte den bitterhet, som talar ur dina ord — vår lycka kan inte såra dig, som själf funnit hvad du åstundat.

SALVATOR (*omfamnar Vera*).

Mer — mer än all lifvets lycka har jag funnit genom henne — mer än alla illusioner, alla fagra

drömmar. Lifvets gåta har jag löst! Ni vill bringa lyckan till världen — men hvad är lyckan, så länge döden ständigt hotar. Först genom mig skall ert rike blifva varaktigt på jorden — det är jag, jag som är Salvator, frälsaren, icke du, som blott är det födda lyckobarnet, som aldrig stridt och lidit och arbetat för ett mål — det är Vera, som är människosläktets välgörarinna, Vera, sanningssökerskan, icke du, vackra tjuserska, som aldrig känt ett tvifvel och som ger bort dig själf lika lätt som du ger leenden och vackra löften åt en hvar. Det är oss, mig och Vera, ni skola tacka, ni två, om lyckan verkligen blir bofast på jorden under er spira. Och hvad gör det oss så, om ni för kommande släkter alltid skola nämnas såsom lyckans stamföräldrar, då vi dock ha medvetenhet att utan oss skulle själfva prins Felix icke blifvit något annat än en vanlig dödlig.

VERA.

Jag ber dig, Salvator, du gör mig ängslig!

SPERANZA.

Han har rätt. Och därför ha vi också kommit hit för att tacka er. Ja, inte bara det, vi ha kommit hit för att visa er, att vi ha det fullaste förtroende till er upptäckt. Inte sant, Fortunio?

FORTUNIO.

Jo, vi ha kommit för att bedja er att göra det första experimentet på oss själfva.

SALVATOR (*gripen*).

Det vilja ni verkligen?

SPERANZA.

Ja, och om ett ögonblick är kejsaren och hela hofvet här. Alla önska de att få en insprutning af din Virus vitæ.

SALVATOR.

Och hur är det möjligt, att de alla ha detta förtroende till mig?

SPERANZA.

Där jag går i spetsen, där vet du nog att alla pläga följa utan tvekan.

SALVATOR.

Dig har jag således att tacka för denna framgång. Du, som varit mitt hela lifs välsignelse! (*Kysser hennes händer.*)

FORTUNIO.

För alla är hon en välsignelse.

SALVATOR (*utom sig af förtjusning*).

Hvad säger du nu, Vera? Tvekar du än?

(*Begynner förberedelserna till experimentet.*)

VERA (*biltert*).

Efter allt detta vet jag nog, att min röst skall förklinga ohörd. Och ändå är det min plikt att säga: betänk hvad du gör. Det gäller kanske icke blott vårt, utan hela människosläktets väl eller ve. Begynn åtminstone med ett mindre dyrbart lif än dessas, börja till exempel med mig.

SPERANZA.

Nej, Vera, jag tillåter inte att någon annan, inte ens du, som själf varit med om upptäckten, visar

större tillit än jag. Jag förstod det strax när jag hörde talas om detta, att nu först hade profetiorna nått sin fullkomning.

Tredje scenen.

DE FÖRRA. KEJSAREN och hofvet.

(Vera och Salvator niga och buga djupt för kejsaren.)

KEJSAREN *(ger Vera nådigt handen).*

Redan förlåtet, redan förlåtet, mitt barn. Du rådde ju för resten inte för det — du sade hela tiden sanningen, fast vi togo dig för litet rubbad. Men han där — ja, hvad ska man säga om dig, min käre Salvator. Var du bedragare eller bedragen — det har jag aldrig haft klart för mig. Var du trolös mot min Speranza eller — *(Då Speranza gör ett tecken, som för att afbryta honom.)* Jaså, det har ni redan talt ut om kanske. Nåja, om du är nöjd med hans förklaring, så säger jag ingenting. Man måste medge, att han gjort sig förtjänt af mycket öfverseende genom den stora upptäckt han nu gjort. *(Till Fortunio och Speranza.)* Ni har väl öfvertygat er om, att det förhåller sig riktigt med den? Jag menar, att det inte är någon risk med att inlåta sig på experimentet.

SPERANZA.

Å, pappa, när Fortunio och jag gå i spetsen.

KEJSAREN.

Du har rätt, du har rätt, mitt barn. Ja, herre gud, man blir gammal, och tanken att nödgas skiljas hädan från detta lif, som i alla fall är så skönt, kostar på. Visst har man ju hoppet om saligheten på andra sidan — den eviga saligheten, i hvilken den höga kejsarinnan olyckligtvis redan ingått — jag menar, att olyckligtvis den här upptäckten inte hann bli färdig förut — men hur det är, det man känner och är van vid — det har man ändå alltid liksom en liten förkärlek för. (*Under det han talar har han beskådat och rört vid alla Salvators instrument*) Jaha, mycket intressant, högst genialiskt — min enda betänklighet är, uppriktigt taladt, just denna, att en återförening med kejsarinnan inte mer blir möjlig — hon salig där, jag och min Speranza — ja, min käre vän, detta är en allvarlig betänklighet, men —

SPERANZA.

Men när det är för hela mänsklighetens bästa, pappa.

KEJSAREN.

Du har rätt — du har rätt som alltid, mitt barn. Nå, låt oss då skrida till verket. Speranza och Fortunio först, sedan jag, och så hela hofvet. De som äro gamla och nära att skiljas hädan, tycka som jag, att lifvet ändå är kärt — och de som äro unga, vilja naturligtvis gärna bevara sin ungdom och skönhet. Inte sant, mina damer?

EN HOFDAM (*halfgammal*).

Ja, apropos det, ville jag gärna fråga en sak — om ers majestät tillåter. (*Till Salvator.*) Det är ju säkert, att man förblir ung — att man bara inte dör, men inte heller åldras — med ett ord, att man alltid får behålla sin ungdom?

SALVATOR.

Om man inte redan förlorat den, ja, det är säkert. Kort sagdt, allt förstörelsearbete, all tillbakagång i fysiskt afseende hämmas — man blir alltid på höjden af sin skönhet och styrka — så vida man inte redan passerat höjdpunkten, då man får nöja sig med att stanna där man befinner sig. (*Till Speranza och Fortunio.*) Jag är färdig. Behaga ni aftäcka den högra axeln. Det är det lämpligaste stället för insprutningen.

(*Alla aftäcka nu högra axeln. Balett af hela hofvet, som med Speranza och Fortunio samt kejsaren i spetsen, dansar fram till Salvator, som gör en insprutning på hvar och en.*)

SPERANZA (*sedan alla fått insprutningen*).

Ska vi nu inte också bedja prins Salvator att förklara oss hela betydelsen af experimentet.

SALVATOR.

Det skall vara mig en stor glädje. Om ni tillåta, skall jag visa eder allesammans en bloddroppe i förstoring och skall i den inspruta Virus vitæ, på det att ni med edra egna ögon måtte kunna iakttaga hvad som i detta ögonblick pågår i edert eget blod.

KEJSAREN.

Det skall bli högst intressant.

SALVATOR (*bjuder kejsaren en stol midt framför mikroskopet; till de andra*).

Får jag uppmana alla samtliga att sätta sig rundt kring väggarna på det att ni alla måtte kunna se på en gång.

(De sätta sig alla i halfcirkel rundt mikroskopet i bakgrunden. Salvator träder fram till mikroskopet; hvilket växer och växer, så att slutligen öppningen fyller hela bakgrunden. Genom glaset ser man nu Mikrobernas dans. Kostymerna imitera de röda och hvita blodkropparna samt diverse sjukdomsbakterier, sådana de kunna iakttagas i mikroskopet.)

SALVATOR (*förklarande hvad som pågår i baletten*).

Detta är de röda blodkropparna — detta är de hvita. Detta är kroppens egna mikrober. Och detta är de fientliga bakterierna, hvilka som ni ser oupphörligt angripa och hota blodkropparna. I denna ojämna strid går vår organism alltid förr eller senare under. Våra krafter uttömmas på denna ständiga, rastlösa kamp, och om icke redan i ungdomen någon ovanligt farlig bakterie tar säte i vårt blod och tillintetgör oss våldsamt, så är det i alla fall säkert att detta eviga försvarstillstånd, hvori vi måste hålla oss, tär på vår lifsenergi, så att vi få mindre och mindre motståndskraft tills vi förr eller senare duka under. Men nu skall ni se hvilken förändring denna värld

af mikrober undergår genom min uppfinning. Gif akt, nu gör jag insprutningen i denna sjuka blod-droppe.

(Ett antal tio à tolf lifsbaciller, som hittills varit dolda bakom de andra dansa triumferande fram. De äro kostymrade till röda eldslågor.)

Hvad är det ni ser. En ny kropp, som ni hittills icke iakttagit, inte sant. Det är lifsmikroben själf, som hittills ingen vetenskapsman funnit, men som det varit mig förunnadt lyckan att upptäcka. Genom min insprutning blir han så stark och lifskraftig att han besegrar alla de fientliga bakterierna.

(Ursinnigt slagsmål mellan lifsbacillen och bakterierna, hvilka fortfara att angripa blodkropparna, men ständigt bli tillbakaslagna och falla ned döda den ena efter den andra.)

Just så går det nu till i edra egna kroppar. Ni ser hur lifsbacillen segrar öfver hela linien. Å, känna ni inte er kraft och styrka växa vid denna syn? Är det inte härligt? För hvarje gång jag sett denna syn har mitt hjärta svällt af en obeskriflig sällhet. Men när jag vet att denna sköna, segerrika kamp pågår icke blott i denna lilla bloddroppe, som jag experimenterar med, men i så många människors lefvande blod, nu, när jag vet, att den på fullt allvar är en kamp mellan lifvet och döden, då gripes jag af en sådan öfversvinnelig fröjd, att mina knän svikta under mig. Hvar är du, Vera, hvarför står du inte vid min sida? Har du någonsin drömt om att upplefva ett skönare ögonblick?

VERA (*med svag, bäfvande röst*).
Men se dock, Salvator, ser du intel!

SALVATOR.

Ännu i denna stund af fullständig seger ängslas du och tviflar.

(*Då alla de fientliga bakterierna äro döda, begynner lifsbacillen att slå omkring sig och angripa äfven de röda och hvita bloddropparna samt kroppens egna mikrober. Flera af dessa duka under.*)

VERA.

Ser du inte? Lifsbacillen är så starkt stimulerad af insprutningen, att den begynner angripa äfven de röda och hvita blodkropparna. Ser du inte, de duka under. (*Med ett skrik.*) Vi äro förlorade!

(*Lifsbacillerna slå ursinnigt omkring sig och döda alla de andra, hvarest de begynna att angripa hvarandra inbördes.*)

SALVATOR (*stel af fasa*).

De förstöra sig själfva inbördes.

(*Scri och fasa bland åskådarna. De sista lifsbacillerna falla ned döda. Ljuset bakom mikroskopet slocknar och man ser åter endast arbetsrummet med flera af hofpersonalen afsvimmade eller döende. Kejsaren faller tillbaka på sin stol, med gapande mun och slocknande ögon. Några af hofpersonalen störta fram till honom.*)

FLERA RÖSTER.

Kejsaren dör! Vi dö allihop!

SPERANZA (*störtar fram till kejsaren*).

Pappa! Pappa!

KEJSAREN (*stönar*).

Hjälp, hjälp! Jag vill inte dö här som en hund.
Kalla hit min lifmedikus. Jag vill inte dö — dö innan
ännu lyckan kommit till världen.

SPERANZA (*på knä bredvid honom,
smekande hans panna*).

Pappa — tänk på mamma, som väntar dig på
andra sidan. Du sade nyss att du inte ville vara för
alltid skild från henne.

KEJSAREN.

Men profetian — jag vill se prins Felix.

SPERANZA.

Profetian skall uppfyllas genom oss — Fortunio
och mig. Du dör — men du är lyckans stamfader
ändå. (*Kysser honom på pannan*.)

FORTUNIO (*ger till ett rop och vacklar*).

SPERANZA (*störtar upp och fram till
honom*).

Fortunio. Du mår illa?

FORTUNIO (*svagt, sjunkande ned på
en stol*).

Han har dödat oss alla.

SPERANZA (*faller ned framför honom
med armarna om hans
knän*).

Nej, inte du — det är inte möjligt. Profetian —
(*Tar sig om pannan; mår illa äfven hon*.)

FORTUNIO.

Hvad är det! Hur känner du dig?

SPERANZA (*svagt*)

Å, det är ingenting, det går nog öfver — det är säkert att det går öfver. Gif mig din hand, Fortunio — hvarför är du så kall — om också alla de andra dö — du och jag — vi måste lefva — vi, som ska bringa lyckan i världen. Prins Felix — nej, var inte orolig för mig, jag har intet ondt.

(*Sjunker mer och mer tillbaka mot Fortunios knä, han stöder henne, själf vacklande.*)

VERA (*störtlar fram till Speranza, på knä för henne.*)

Förlåt oss — förlåt oss, innan du dör!

SPERANZA (*till hälften i yrsel.*)

Jag dör inte — hur kan du tro — prins Fortunio och jag — vi ska ju bringa — lyckan — (Dör, Fortunio äfven.)

VERA.

Du dör i en illusion som du lefvat. Å, Salvator, den som vore så lycklig som hon!

(*Flera af hofpersonalen ligga döda rundt omkring. Några af hofkavaljererna störta fram och hota Salvator med sina värjor.*)

HOFKAVALJERERNA.

Han har dödat oss alla. Ned med honom!

(*De sjunka själfva ned maklösa. Alla ligga nu afsvimmade eller döda, utom Vera och Salvator, som stå upp-rätta och se på kvarandra.*)

Fjärde scenen.

VERA. SALVATOR.

SALVATOR.

Å Gud, å Gud, hvarför ständigt drifva mig framåt att söka sanningen, då man endast finner lögnen i stället! Hvar finns då sanningen, den verkliga sanningen? Hos Gud eller hos satan? I himmelen eller i helvetet? Ty på jorden finns den inte.

VERA.

Låt oss då söka den i himmelen eller i helvetet. Ty söka måste vi!

Slut på fjärde akten.

Femte akten.

Första tablån.

Kusten af en klippig skogssjö. Vinternatt i Norden med månljus och stjärnor. Sjön ligger helt täckt med glansis, höga snödrifvor bland klipporna, träden täckta med rimfrost.

Första scenen.

EN GAMMAL MAN *med patriarkaliskt utseende, med rimfrost i det långa skägget, insvept i en mantel, sitter på klippkusten och ser ut åt sjön.* VERA och SALVATOR, *klädda i pälsverk, komma klättrande bland klipporna ned mot sjön.*

VERA.

Här måste hans håla vara. Jag känner hans närhet — mitt hjärta klappar så underligt. Tänk, Salvator, om det verkligen skulle vara han, som vore mitt upphof!

SALVATOR.

Hos honom skola vi i alla händelser finna sanningen.

VERA.

Se ditåt — ser du inte en mänsklig form längst ut på klippan. Om det skulle vara han! (*Griper Salvator om armen.*) Stanna, mitt hjärta bultar så att det vill sprängas. Jag kan inte andas.

SALVATOR.

Mod nu! Vi äro vid målet. Nu äntligen skola alla tvifvel skingras.

VERA.

Men om han nu vore lögnens i stället för sanningens fader?

SALVATOR.

Alltid denna tvekan i det afgörande ögonblicket! Må han vara sanningen eller lögnen, lika mycket, blott vi få visshet. Visshet är bättre till och med än sanning. Och värre än lögnen är ovissheten.

VERA.

Han rör sig — han har sett oss.

(*Hoppar med ett språng ner för klippan och kastar sig för den gamle mannens fötter*)

Fader!

DEN GAMLE (*studsar*).

Hvad nu då! Hvad är du för en! Hvem är den vansinniga som frivilligt kastar sig i armarna på mig?

VERA.

Å, visa mig inte bort, säg mig, att jag är din dotter. Man har kastat mig det i ansiktet som ett smädeord, allt sedan jag trädde in i lifvet. Jag för-

stod inte först hvad det betydde, men när jag sedan sett hur den sanningstörst, som drifvit mig fridlös omkring i världen, alltid blifvit stämplad såsom din andas barn, när jag öfver allt blifvit hånad och förföljd såsom du själf, då har jag lärt att vörda och älska dig, såsom det ädlaste och högsta. Å, du som var den förste sanningssökaren, allt sanningssökandes upphof, säg mig, att jag är din dotter och att du tillåter mig att kalla dig fader.

DEN GAMLE.

Hör, min flicka lilla, du får ursäkta om jag är liksom litet häpen öfver detta högst ovanliga uppträde. Men säg mig — den unge mannen där — din brudgum förmodar jag — delar han också dessa dina extravaganta idéer?

VERA.

Ja, fader, också han har försakat allt lifvets goda blott för att söka efter sanningen. Och han har så dyrt fått plikta för att han ett ögonblick lät förblinda sig och öfvergaf tviflets för den blinda trons väg, att han nu mer än någonsin är böjd att dyrka dig.

DEN GAMLE.

Verkligen! Ja, förlåt, men jag är så ovan vid sådan här artighet nu för tiden, ska jag säga, så att jag är rädd det kan vara något missförstånd. Det är väl säkert bara — ni tar mig väl för den, jag verkligen är, hoppas jag.

VERA.

Det kan inte vara tal om något misstag. Min häftiga sinnesrörelse vid din åsyn öfvertygade mig strax om att du är själfva —

DEN GAMLE (*afbryter häftigt*).

Inga namn! Jag är så van vid att höra mitt namn smädas, att jag helst är anonym. Men du kan kanske på något annat sätt antyda —

VERA.

Var det inte du, som sade till Eva: ät af kunskapens träd på godt och ondt?

DEN GAMLE.

Alldeles riktigt — nu äro vi på det klara. Och du gillar mig alltså i den punkten, min kära flicka?

VERA.

Denna samma åtrå efter kunskap, som du väckte i Evas själ, den är jag född med.

SALVATOR.

Och liksom Eva meddelade denna åtrå till Adam, så har också Vera bjudit mig af den bittra, ljufva frukten, hvarför vi bägge för alltid blifvit förjagade ur paradiset.

DEN GAMLE.

Paradis! Ni tror väl inte på de amsagorna?

VERA.

Nej, jag tror inte att det finns något paradis. Och inte något helvete heller.

DEN GAMLE.

Ts! En smula diskretion. Man skall inte nämna sakerna så där vid namn. Ser du, jag har blifvit gammal och är liksom lite mer ömskinnad af mig än förr i världen. Hur det är, så tar det ändå på en till slut att bli så hatad och smäddad ständigt.

VERA.

Just därför vördar och älskar jag dig för att världen förföljer dig.

SALVATOR.

Men lefver du alldeles ensam här? Hvar är ditt hof, hvar äro alla dina trogna, hvar äro alla de, som man i världen kallar onda andar och troll och häxor?

DEN GAMLE.

Ännu en gång, låt mig slippa höra alla dessa obehagliga och smaklösa öknamn. Uppriktigt sagdt är jag litet trött på hela min hofpersonal. Jag kan alla deras konster utantill, och nya tjänstsökande anmäla sig nästan aldrig numer.

VERA.

Det förstår jag inte — ty tviflets anda är dock mer än någonsin tidens anda.

DEN GAMLE.

Riktigt. Men nutidens tvifvel är nog infamt att tvifla på mig och mitt rike.

VERA.

Du har då verkligen ett rike?

DEN GAMLE.

Hör, hör! Nå det gör detsamma — ju mindre vi tala om det, ju bättre, — ty där är, uppriktigt sagdt, inte vidare trefligt — i synnerhet för en vacker ung brud. Apropos är ert bröllop firadt ännu?

SALVATOR.

Nej — vi fråga inte efter tomma former.

DEN GAMLE.

Det gör ni rätt i, mina unga vänner.

VERA.

Hvarför säger du inte: mina barn?

DEN GAMLE.

Jag vet inte — jag liksom generar mig — man kan aldrig vara säker att det tages väl. Men efter som du vill — din gamle far skulle gärna vilja roa er med någon liten festlighet för att fira ert bröllop — ja inte just med präst och mässa förstås.

VERA.

Är det sant att du fruktar klockringningen från kyrkan?

DEN GAMLE.

Barnsligheter! Hur ofta har jag inte själf varit med i kyrkan och suttit vid den kyrkobesökandes sida, utan att så mycket som gäspa en gång under hela predikan! Hur ofta har jag inte stått innanför själfva altarringen med — det finns många präster som lefva på bästa fot med mig, må ni tro, fast de inte erkänna det öppet, förstås. Nej, för den skull

var det intet hinder — men jag tror mig kunna roa er bättre. Ska vi ställa till en munter bröllopsdans, hvad? Ska jag kalla hit hela mitt hof? Ska jag väcka skogstroll och huldror och jättar och dvärgar, som ligger och sofver här i klipporna rundt omkring?

VERA.

Du skämtar. Det finns inga skogstroll och huldror.

DEN GAMLE.

Håhå! Nej, du har för mycket af den moderna sortens tviflare i dig, du. Var god och lägg märke till, att jag väl har sympati med tviflet, det äkta, rätta tviflet, men att jag alldeles inte tål att man tviflar på mig själf eller på mina ord.

(Blåser i en skarpt ljudande kvisselpipa, klappar i händerna och ropar:)

Holla, mitt muntra hof! Nu har ni sofvit så länge, att det kan göra er godt sträcka litet på benen.

Andra scenen.

DE FÖRRA. DEN GAMLES HOF.

(I ett ögonblick få alla klipporna lif, skogsrån, huldror, troll med två hufvuden, trollungar med svintrynen, jättar, dvärgar, djäflar, fallna änglar, komma farande på skidor utför hållarna och ned på sjön. Huldror och troll utföra en dans på skridskor.)

VERA *(lägt till Salvator).*

Öfverallt lögn och gyckelspel. Han är inte den jag trodde, låt oss gå härifrån.

SALVATOR.

Haf tålmod — han vill bara sätta oss på prof.

DEN GAMLE.

Nå, hur tycker ni om den här tillställningen?

VERA.

Fader — skona mig. Jag är inte stämd för skämt — jag vill bara brista ut i gråt.

DEN GAMLE.

Hvad nu då?

VERA.

Du ser hur jag kommer till dig, brinnande af sanningshunger. Och du afvisar mig med detta tomma gyckelspel.

DEN GAMLE.

Det roar dig inte. Men hvad är det då egentligen du vill?

VERA.

Fader — jag vill se ditt rike — ditt verkliga rike.

DEN GAMLE.

Nej, hör min flicka lilla, en sådan idé. Det skulle bara göra din rosiga kind blek och släcka glansen i dina ögon.

VERA.

Du kränker mig med att behandla mig som en omyndig. Jag söker sanningen och ingen fruktan kan hålla mig tillbaka.

SALVATOR.

Är då verkligen ditt rike så förfärligt?

DEN GAMLE.

Bevars — det vill jag visst inte påstå — det beror på tycke och smak. Men — att så där för ro skull —

VERA (*springer upp*).

Säg mig hellre sanningen. Du har icke något rike — det är alltsammans fabler liksom dessa fantastiska figurer, som du nu låter dansa för oss.

DEN GAMLE.

Vid min hästhof — du börjar bli fräck.

(*Hvisslar igen, hofvet försvinner.*)

Tredje scenen.

DE FÖRRA, utom hofvet.

DEN GAMLE (*myndigt till Vera*).

Kom!

VERA.

Hvart?

DEN GAMLE.

Skyll dig själf, om du finner visiten mindre angenäm.

(*Slår med sin staf i klippan, en rykande vulkan öppnar sig. Vera och Salvator studsar tillbaka.*)

Ja, passagen är lindrigt uppvärmd. Ni kunna gärna lämna edra pälsar.

VERA.

Men du skämtar ännu med oss. Inte är det sant, allt det om elden —

DEN GAMLE.

Du börjar bli en smula irriterande med dina många invändningar, min lilla vän. Vill du eller vill du inte?

SALVATOR.

Genom eld och rök — blott det bär till visshet.

(Den gamle slungar ena armen om Veras lif, den andra om Salvators och de hoppa med ett skri ned i vulkanen. Flammorna slå igen om deras hufvuden. Diabolisk musik under hela mellanakten.)

Scenförändring.

Andra tablån.

(Scenen hämtad ur Dantes helvete. Till vänster ses floden Styx, där en massa halfnakna människor komma i en båt, rodd af Karon, en storväxt, hvithårig demon med ögon som eldkol. I fonden af scenen sitter demonen Minos med ett grinande hundansikte och en lång svans. I midten af scenen flyga åtskilliga mänskliga figurer i luften af och an, piskade af en rylande storm. En grå halfdager upplyser svagt hela scenen.)

Till höger står DEN GAMLE MANNEN med SALVATOR och VERA, hvilka betrakta scenen med spänning och ångest. En mängd mindre demoner röra sig rundt omkring. Stum scen. Minos ses tala med några andra demoner medan han pekar väntande utåt båten, hvilken öfver det smutsiga vattnet närmar sig stranden.)

SALVATOR *(med låg, ängslig röst till den gamle).*

Detta är således det helvete som Dante beskrifvit?

DEN GAMLE.

Ja, man påstår det. Jag vill uppriktigt bekänna, att jag inte har läst Dante, liksom jag öfver hufvud taget sällan läser den litteraturen som handlar om mig själf och de mina, ty jag finner att den gör oss aldrig rättvisa.

VERA (*äfven lågt, ängsligt*).

Men jag såg inte den ryktbara inskriften öfver porten, som Dante talar om.

DEN GAMLE.

Ja, det ska du inte fästa dig så noga vid. Det är nu snart sex hundra år sedan dess. Tror du vi ä' så konservativa på det här stället, att allt blir sig likt genom sekler. Den porten Dante talar om har blifvit ombyggd många gånger, och nu för tiden sätter man inte mer sådana där patetiska skyltar på portarna. Inte må du tro att de som komma hit ha sinne för att läsa poesi i ett sådant ögonblick.

VERA (*lågt till Salvator*).

Hvad denna hänfulla ton skär mig in i själen. Jag vet inte nu mer hvad jag skall tro om honom, han får något så fränstötande ibland.

SALVATOR.

Det är just hans sanna öfverlägsenhet. Ville du kanske att sanningssökandets upphofsman skulle vara en godmodig borgare?

VERA.

Han är dock icke den jag tänkt mig.

SALVATOR.

Fader — dessa som flyga i luften? Är det verkligen dem, som Dante berättar om?

DEN GAMLE.

Jag upprepar det, min son, jag vet inte så noga hvad Dante berättar, fast jag anser att det mesta är lögn. Men om du vill veta, hvilken synd det är som straffas på detta sätt, så är det lätt sagdt. Det är de som syndat med köttet, som det klassiska uttrycket lyder. Ja, jag vet inte om min lilla Vera förstår, men grannlagenheten mot en ung brud förbjuder mig att ingå på närmare förklaringar. Men jag ber er observera hur fyndigt uttänkt detta straff är. Dessa arma själar drivas ständigt framåt, piskade af en evig storm — men de få följas åt par om par, de som syndat tillsammans på jorden. Det bör ju ändå vara en lycka, inte sant? Följas åt, se hvarandra pinas — haha! — men aldrig kunna stanna ett ögonblick för att trösta hvarandra!

VERA.

Å, det är gräsligt. Men hvarför — hvarför?

DEN GAMLE (*skrattande*).

Hör på henne. Hon vill minsann att man skall ge skäl för sig, också i helvetet.

VERA.

Nej, allt detta kan inte vara sant — det är åter ett gyckelspel, du visar oss. Du vill sätta vår godtrogenhet på prof. Hur är det möjligt —

DEN GAMLE.

Du menar hur de kunna hålla sig uppe i luften och inte falla ned. Ja, det har varit ett problem genom århundraden, må du tro. Jag vet inte hvad eder Dante berättar om det, men nu, sedan flygmaskinen blifvit uppfunnen — ja ni har den inte på jorden än, men i underjorden är problemet för länge sedan löst — det är en sinnrik maskin, som håller dem uppe.

SALVATOR.

Verkligen! Hvem är den hjärtlöse uppfinnaren, som uppfinner tortyrredskap för de fördömda?

DEN GAMLE.

En salig i paradiset. Han har gjort det till mästartens ära och förvärfvat sig en hög plats i sjunde himlen till lön därför.

VERA.

Men, fader!

DEN GAMLE.

Pass nu på, barn, detta är ett intressant ögonblick. Se på dem i båten där. Nu stiga de i land, de komma nu direkt från jorden, och detta är deras första inträde här. Ni har kanske också bekanta bland dem, om ni ser rätt efter. Det roar mig alltid att vara närvarande vid denna scen och observera den mänskliga otacksamheten. Ty tror ni det finns en enda, som är nöjd med mottagandet! Nej, de tjuta och vråla och förbanna hvarenda en, så att det är en fröjd att höra.

(De fördömda stiga upp ur båten, Karon står på stranden och slår med sin åra hvar och en som inte skyndar sig, samt drifver dem fram emot Minos, som kallar fram dem en och en för sin domstol, hör dem gråtande bekänna sina synder, hvar efter han slår svansen omkring sig ett visst antal hvarf för hvar och en. De skickas därefter vidare och försvinna i bakgrunden.)

DEN GAMLE.

Karon är litet sträng emot dem, det måste medges. Men han sköter sin sak bra. Det går inte an att vara blödsint här, i synnerhet i början. Sedan slappas väl litet hvar af i längden och de fördömda få det jämförelsevis lugnt.

SALVATOR.

Hvad betyda de där rörelserna med svansen, som den där ohygglige mannen gör.

DEN GAMLE.

Det är ju Minos — har inte din Dante talat om honom? När de fördömda komma inför hans ansikte, bikta de sig alla ofrivilligt och bekänna gråtande sina synder, och därefter bestämmes då deras plats i underjorden. Så många hvarf som Minos slår svansen omkring sig, så många hvarf ned komma de. Ty ni förstår nog att det finns åtskilliga våningar under denna. Detta är bara förgården, begriper ni.

(Vera, som bland de nykomna fördömda igenkänner kejsaren och några af hofpersonalen, ger till ett genomträngande skri och faller ned afsvimmad.)

SALVATOR (som ingenting sett, förskräckt).

Hvad är det? Hvad har hänt? (Reser henne upp.)

DEN GAMLE.

Stackars liten! Det tog henne så att träffa på bekanta.

VERA (*utom sig af sinnesrörelse, med händerna hotande sträckta mot den gamle*).

Erkänn, att detta inte är sant, att allt detta är synvilla, som du framkallat för att plåga oss. Erkänn att det inte är sant — eljest blir jag vansinnig?

DEN GAMLE.

Jag beklagar att hon inte är min verkliga dotter — hon vore minsann värdig mig. Ingenting vill hon tro på. Hvad ville du då hos mig, min flicka, när allt hvad jag visar dig — Nog — jag tror i alla fall att du nu fått mer än du tål.

VERA.

Sanningen — sanningen vill jag veta.

DEN GAMLE.

Du har ju inte mod, när det kommer till stycket.

VERA.

Jo, jo — till allt har jag mod — men jag vill inte bedragas. Jag vill se det verkliga, verkliga helvetet, vore det än tio gånger värre än detta.

DEN GAMLE.

Flickan är minsann rätt intelligent. Nå, efter du envisas så mycket, så skall jag väl då visa dig det verkliga — verkliga — kort sagdt. Men då måste vi återvända till jorden.

VERA.

På jorden finnes det?

DEN GAMLE.

Naturligtvis. Hvar tänker du dig det annars placeradt?

(Slår med sin trollstaf, hela scenen störtar samman med stort buller.)

Tredje tablån.

(Ett torg i Londons East-End. Till vänster ett ståtligt bankpalats. Man ser genom fönstren hur tjänstemännen därinne ösa guld i säckar och väga det. Öfver porten står skrifvet: Arbetar-besparingsbanken. Till höger en rad usla fattigbostäder med dörrarna öppna så att man ser in i eländiga, smutsiga kyffen, med trasiga barn och kvinnfolk. I bakgrunden en stor fabrik, där halfnakna män arbeta i hettan vid stora ugnar; där bredvid ett bygge, till hvilket kvinnor bära tegelsten på sina hufvuden, andra kvinnor stå på murarställningarna och räcka bördorna vidare. Bredvid banken en krog, en annan krog i ett af de fattiga husen till vänster. Män och kvinnor hålla till där; somliga sitta på trottoaren utanför. Där bredvid har frälsningsarmen sitt kvarter. Bredvid krogen till vänster en pantlånarbod, dit en del folk bär sina bylten. Mycket folk i rörelse på torget, tiggare, gafflickor, försäljare etc.)

Första scenen.

DEN GAMLE MANNEN. VERA. SALVATOR. De komma gående i vanlig gatdräkt.

VERA.

Hvad är detta? Hvarför har du fört oss hit?

DEN GAMLE.

Jag för dig omkring i mitt rike.

(Pekar på banken, där guldets rullar och sedan på fattigbostäderna och fabriken.)

Hopadt guld och hopade trasor — i en sådan omgifning må du tro att min makt är oinskränkt, här har jag mina bästa undersåtar. Se på den här banken här! Det är arbetarnas guld, som är hopadt här! Se hur vackert det rinner mellan händerna på tjänstemännen. *(De stanna utanför fönstret och se in.)* Det är deras sparade styfrar, som de fått ihop med möda och försakelse af alla slag — med dem gör denna bank utmärkta spekulationer och förtjänar nätta summor om året åt aktieägarna, som fara omkring i vackra ekipager.

VERA.

Du talar nästan som om du glädde dig åt detta.

DEN GAMLE.

Ja, visst gläder jag mig. Om det finnes något som kan lifva upp mitt gamla trötta sinne och återge mig något af min gamla munterhet, så är det när jag tänker på hur ypperligt jag organiserat det moderna samhället. I sådana här kontraster är det som mitt gamla hjärta riktigt fröjdar sig. Guld och svält, för mycket arbete och lättja, glädjeflickor, krogar och missionshus — allt samladt på ett ställe — det tycker jag om, här ser jag alla de yttersta konsekvenserna af det fyndiga system, hvarpå mitt rike i det moderna samhället är byggdt.

SALVATOR.

Men jag tycker dock inte att folk egentligen ser så olyckliga ut här. De se ut att arbeta och schackra och supa och bjuda ut sina varor och sig själfva ganska gladeligt.

DEN GAMLE (*med ett belåtet flin, hviskande*).

Ja, ser du, det är just det som är helvetestyget. Trodde du verkligen att jag var den dumma djäfvul, som folkfantasierna och teologerna målat ut mig för? Och som behöfver tillgripa sådana vanskliga medel som att bränna och steka sina offer.

SALVATOR.

Men hvare består då dessas pina? När arbetarna ändå förtjänar så mycket att de kunna sätta in sina besparingar i en bank tycker jag —

DEN GAMLE.

Det ska jag säga dig hvad som är det värsta med dem.

(*Tar honom vid armen och drar honom afsides och hviskar hest.*)

Det värsta med dem, det är just att de äro i helvetet utan att veta det.

SALVATOR.

Hur så?

DEN GAMLE.

Här har varit en prinsessa som de kalla Speranza och berättat dem att om de bara arbeta och spara, så skall deras ställning så småningom förbättras och

de blifva lika sina herrar. Och det tro de dumma nöten och begripa inte att deras arbete och besparingar bara tjäna till att fastare hamra den gyllene vagn, som skall krossa dem alla under sina hjul. Ser du, det är en nationalekonomisk uppfattning, som går vida öfver horisonten på en sådan där liten flicka som Speranza.

VERA.

Men hvarför upplyser du dem då inte om deras misstag?

DEN GAMLE.

Jag är gammal, kära barn, jag är trött på att gå omkring och säga folk sanningen och bli utskälld för det och inte bli trodd till på köpet. Förr var jag också sådan som du — jag brann af ifver att ställa till oro öfver allt. Nu har jag blifvit spak och fredlig och sköter min reumatism och låter världen ha sin gång.

VERA.

Men det är inte rätt och inte värdigt dig. Vill du inte säga dem sanningen, så skall jag.

DEN GAMLE.

Du är oförskräckt, du. Ja, jag kan bara varna dig, min flicka. Du anar icke hvilka obehag och trakasserier, du skaffar dig på halsen.

VERA.

Det tar jag aldrig någon hänsyn till. Kom, Salvator, låt oss gå och tala med dem.

(Vera och Salvator gå till fabriken i fonden och tala med arbetarna. Den gamle skrattar belåtet inom sig, blandar sig bland folket.)

Andra scenen.

DE FÖRRA. FLERE ARBETARE.

SALVATOR *(till en arbetare)*.

Ni har väl goda löner här, efter ni kunnat skaffa er en sådan präktig bank?

FÖRSTE ARBETAREN.

Herrn är främling, kan jag förstå. Ja, inte är lönen så hög, men när man ligger i från morgon till kväll och nekar sig själf och kärringen allt utom det nödvändigaste, så kan man väl få ihop en fattig sparpennning till slut.

SALVATOR.

Och då har ni väl er ålderdom tryggad?

ARBETAREN.

Ånej, därtill förslår det sällan. Men det är ändå så pass att om en kommer till skada i arbetet eller sådant, att man kan slå sig igenom den första tiden.

VERA.

Och om sjukdomen räcker länge? Eller man blir ofärdig för lifvet?

ARBETAREN.

Ja, då får man väl sluta med att sitta på gatan, som den där.

(Pekar på en lam tiggare, som sitter på trottoaren och tigger.)

SALVATOR.

Utanför porten till en bank, full med guld. Er egen bank. Och med sådana villkor nöja ni er?

ARBETAREN.

Ja, hur ska man få det bättre?

VERA.

Genom att inte vara nöjda — den falska förnöjsamheten är en farligare fiende till sanningen än oförnöjsamheten. Endast genom att uppväcka bland kamraterna ett allmänt missnöje, kan ni hoppas på någon förbättring i framtiden.

FLERE ARBETARE (*samlar sig omkring dem*).

Hör på henne!

VERA.

Inser ni då inte att det är mer för fabriks herrarna än för er själfva, som ni arbetar. Kan ni inte se, att ju mer ni nöja er och ju mer ni göra er ställning möjlig att uthärda, ju fastare blir bara det nuvarande systemet, som håller er i detta slafveri?

FLERE ARBETARE.

Hon talar minsann inte så dumt.

FÖRSTE ARBETAREN.

Jag blir aldrig klok på det här. För se när Speranza talade, så tyckte jag också att hon hade rätt på sitt vis.

VERA.

Så länge ni tror på Speranza, skall ni aldrig komma ett steg framåt. Låt er inte narra af hennes vackra lögner, tänk själfva och ni skall inse, att kapitalisterna, som äro era naturliga fiender, bara bli starkare på att ha en väl organiserad, duglig och sparsam arbetarklass till sitt förfogande.

ARBETAREN.

Det är vid Gud sant.

ANDRE ARBETAREN.

Men hvad ska vi då göra?

VERA.

Det är inte min sak att säga. Min uppgift är bara att rycka bindeln från edra ögon — sedan få ni själfva försöka att finna vägen.

SALVATOR.

Jag skall visa er den. Ni ser den här banken här, som så vackert bär inskriften: arbetarnas besparingsbank. Ni tror kanske att det är ert allt det guld, som finns därinne. Ni tror att det någonsin skall utbetalas till er allt det ni samlat där?

FÖRSTE ARBETAREN.

Ja, det tro vi. Och mer än det, ty det skall utbetalas med ränta. Det är därför vi satt in det.

SALVATOR.

Med ränta, ja. Om ni någonsin finge det utbetaldt med all den ränta, det verkligen inbragt, då vore ni allesamman välburgna män. Men jag säger er att

banken vunnit millioner och åter millioner med edra pengar. Edra fattiga styfrar ha tjänat till att rikta hundratals spekulanter, medan de icke räcka till att skydda er ens emot nöd och svält.

(Mummel bland arbetarna.)

RÖSTER.

Det vore väl tusan. Hur kan det här hänga ihop.

SALVATOR.

Ni äro millioner arbetare i denna stad, och bankirerna kan man räkna i hundratal. Hvarför nöja ni millioner människor er med att låta er behärskas och utplundras af dessa hundratal?

(Stor oro bland arbetarna, som samla sig i flockar.)

RÖSTER.

Hvad ska vi då göra?

SALVATOR.

Hvarför våga ni inte en choc? Sätt skräck i folk, plundra er egen bank och tag ut allt det guld man förtjänat med edra styfrar.

VERA.

Nej, Salvator, inte så! Hur vågar du taga på ditt ansvar —

SALVATOR.

Du har ju själf tändt gnistan. Du kastar alltid ut brandfacklan, men när du sedan ser det taga eld, blir du förskräckt och ropar släck.

VERA.

Hur kan jag veta om branden skall bli välgörande eller förstörande? Jag ber dig, Salvator, tänk på hur det gick sist när du inte ville höra på mig.

SALVATOR.

Det går inte så lätt att hämma branden, när man själf har antändt. Allra minst kan du göra det mer i mitt eget sinne. Kom, kamrater, vill ni följa mig?

MÅNGA RÖSTER.

Ja, ja!

Tredje scenen.

DE FÖRRA. EN BANKTJÄNSTEMAN. DEN GAMLE
MANNEN. Sedan polis.

(Alla arbetarna lämna fabriken och följa Salvator med släggor och yxor i händerna.)

SALVATOR *(går direkt till banken, bullar på fönstret och ropar).*

Upp. Öppna för edra herrar!

EN TJÄNSTEMAN *(kommer ut).*

Hvad betyder det här? Hvem är det som djärfves uppträda så oförsynt?

SALVATOR.

Det är blott en stor del af bankens ägare, som önska göra en kassarevision.

TJÄNSTEMANNEN *(ropar inåt).*

En galen människa. Stäng öfverallt. *(Utåt torget.)*
Polis, polis!

SALVATOR.

Lämnar du inte godvilligt ut folkets pengar, så är din sista stund kommen, din och de andra stortjufvarnas därinne.

TJÄNSTEMANNEN.

Polis, polis!

SALVATOR (*lägger handen på hans mun och kväffer hans röst*).

Det hjälper inte att du skriker på polis. Vi äro själfva polis som äro komna för att skipa rättvisa för er andra.

(Tjänstemannen flyr in i banken, portar reglas med buller inifrån, luckor fällas ned för fönstren.)

Hvad hjälpa era bommar och regler. Vi äro herrar här, ty vi äro de många mot de få. Framåt, gossar!

(Arbetarna storma banken, sökande att med sina verktyg slå in och bryta upp fönster och dörrar.)

VERA

(störtar fram till den gamle mannen, som under hela den föregående scenen på afstånd iakttagit allt, men nu kommer fram).

Fader — mästare — hvem du är — hindra detta om du har makt därtill.

DEN GAMLE.

För sent, min flicka. Hvad sade jag dig — har jag inte varnat dig? Men då bevars skulle sanningen sägas framförallt.

VERA.

Men detta är inte sanningen. Det är en värre lögn än den de förut lefde i. (*Springer fram bland våldsvarkarna.*) Hör mig — hör mig!

FÖRSTE ARBETAREN.

Låt henne tala. Kanske har hon ett godt råd att ge. (*Tystnad.*)

VERA.

Hör upp med detta — det blir er olycka.

FÖRSTE ARBETAREN.

Hvad råder du då till?

VERA.

Hör upp. Återvänd till ert arbete!

FÖRSTE ARBETAREN.

Var det inte du själf som eggade oss till missnöje. Och nu vill du hindra oss —

VERA.

Ni har missförstått mig.

ARBETARNE.

Tig! Hvem har tid att höra pladder nu. Gå på gossar! (*De börja angreppet på nytt.*)

Fjärde scenen.

DE FÖRRA. NÅGRA POLISKONSTAPLAR.

FÖRSTE POLISEN.

Hvad är detta! Skingra er, eller jag låter arrestera er allesammans — i lagens namn.

SALVATOR.

I lagens namn — det är vi, som äro herrar öfver lagen i detta ögonblick.

(Poliserna dra sina värjor.)

FÖRSTA POLISEN.

Detta är anstiftaren. Grip honom!

(De gripa Salvator, då kasta sig arbetarna öfver dem, det blir en häftig strid, de befria Salvator och döda poliserna, sedan dessa stuckit ner ett par af flocken. Då rycker en trupp kavallerister fram med laddade gevär, arbetarna kasta sten på dem, militären skjuter. Vilda skrin genljuda öfver hela platsen, som ett ögonblick är insvept i rök. När röken skingrar sig ser man många arbetare ligga döda, andra släpas i fängelse mellan soldaternas hästar. Gråt och jämmer af kvinnor och barn.)

SALVATOR

(brottas med ett par poliser, som vilja släpa honom emellan sig, och försöker att stöta ner sig själf med en dolk).

Släpp mig, era hundar! Jag vet att dö utan er!

VERA *(störtar fram till honom och kastar sig på knä för honom).*

Först mig, Salvator, först mig. Jag har den största skulden!

(Polisen stöter undan Vera och rycker dolken ur Salvators hand, de släpa honom bort emellan sig.)

DEN GAMLE *(till Vera).*

Vid alla himlar, min flicka, du är mycket styfvare än jag!

Ridån faller.

Epilog.

En försal i himmelen.

I bakgrunden synas, som på Fra Angelicos taflor, basunbläsande och sjungande änglar, som stiga i trappstegsform mot madonnan i midten; lätta, rosiga skyar omgifva dem. De äro alla i skinande, hvita dräkter med rosiga ansikten och guldvingar. Ofvanför madonnan, längre bort, synes en starkt lysande punkt, där det Högsta Väsendet har sitt säte. Omkring denna punkt vänder sig oupphörligt i sakta kretsdans de nio änglaringarna, som Dante beskriver och hvilka se ut som lysande eldringar från hvilka gnistor då och då lösgöra sig och falla ned öfver de änglar, som omge madonnan. Förgrunden af scenen är en fantastisk lustgård med kristalliserade plantor i brokiga färger, en gyllene flod, som kastar små glittrande stjärnor omkring på plantorna; en hvälfd kristallbro för öfver floden, som flyter till vänster om scenen; i midten af scenen äro en mängd saliga samlade, alla i långa, hvita kläder och med gloria kring pannan. Till höger är en ingångsdörr af guld, inlagd med ädla stenar i flera färger, där S:t Peter står på vakt.

KÖR AF ÄNGLAR OCH SALIGA.

Osanna Sanctus Deus Sabaoth
Superillustrans claritate tua
Felices ignes horum malaoth.

(Under sången taga alla de saliga i ring och begynna dansa sakta rundt. De bilda nio ringar, den ena innanför den andra på samma sätt som de nio änglaringarna, som svänga omkring den lysande punkten.)

EN AF DE SALIGA *(till de andra)*.

Nu är S:t Peter otålig. Han gläder sig åt att få öppna porten för de nya gästerna.

EN ANNAN.

Ja, hvilken glädje för oss alla att få mottaga dem. Aldrig har det varit större fröjd i himmelen än i dag.

DEN FÖRSTA.

Speranza har alltid varit himlens käraste barn.

Andra scenen.

DE FÖRRA. SPERANZA, FORTUNIO, VERA och SALVATOR.

(Det bultar på porten. S:t Peter skyndar sig att öppna på vid gafvel. In träda Speranza och Fortunio, som de andra saliga i skinande, hvita, långa kläder, men utan glorian, hvilken dock strax sedan de kommit in plötsligt omstrålar deras hufvuden. Efter dem följa Vera och Salvator, insvepta i svarta mantlar. S:t Peter kysser Speranza och Fortunio på pannan, många saliga omgifva dem strax och omfamna dem samt kyssa dem på kinderna.)

S:T PETER.

Hvilka äro dessa människobarn, som ni föra med er?

SPERANZA.

Förlåt, helige fader, att jag vågat taga dem med mig hit. Detta är sanningen, sådan de känna henne på jorden. Hon har bönfallit mig att föra henne hit, emedan hon själf känner, att den sanning hon förkunnat är en ofullkomlig sanning och hennes själ åtrår fullkomligheten. Och detta är hennes brudgum, som är en af de ärligaste sanningssökarna som finnas på jorden. Jag har tänkt, att dessa båda af alla dödliga skulle vara mest värdiga att se den Högste.

S:T PETER.

Ni äro således redo att falla ned och tillbedja det Högsta Väsentet?

VERA.

Jag ber blott att få se Honom.

S:T PETER.

Fall ned på ditt ansikte och tillbed Honom först, så skall du kanske sedan få se Honom.

VERA.

Jag kan inte tillbedja hvad jag icke känner.

S:T PETER (*till Speranza*).

Och denna trotsets anda har du trott värdig att inträda här?

SPERANZA.

Jag ber dig, helige fader, låt fråga genom S:t Gabriel och S:t Mikael, om hon ändå ej kan bli mottagen inför den Högstes tron. När hon ser, skall hon

också falla ned och tillbedja, och genom henne skola sedan otaliga själar bli frälsta.

S:T PETER.

För att uppfylla en bön af dig skall jag göra det.
(Till Vera och Salvator.) Vänta här.

(Går upp emot bakgrunden, talar lågt vid ärkeängeln S:t Gabriel, som står på vakt vid nedersta trappsteget; denne skyndar uppför trappstegen till ärkeängeln S:t Mikael, som står nedanför madonnans plats. Mikael går fram och knäböjer för madonnan, hvilken skickar honom vidare upp mot den lysande punkten, där han kastar sig ned framstupa. Sedan återvänder Mikael till Gabriel, Gabriel till S:t Peter. Under allt detta ha de saliga intagit Speranza och Fortunio i sina ringar och föra dem såhunda långsamt framåt mot tronens fot. Vera och Salvator stå orörliga vid dörren och betrakta dem. När Gabriel talat lågt vid S:t Peter kommer denne tillbaka till dem.)

S:T PETER.

Svaret är det jag redan sagt eder. Fallen ned och tillbeden det Högsta Väsendet och I skolen bli förda till Honom.

VERA (kämpande med en stark
sinnesrörelse).

Först se, först se!

S:T PETER.

Gå, min dotter, din plats är icke här.

VERA (utbrytande).

Är då icke sanningssökandet vägen till sanningen?

S:T PETER.

Ingalunda. Tron är vägen till sanningen!

VERA.

Och hvart leder då sanningssökandet?

S:T PETER.

Sanningssökandet har sitt mål i sig själf. Ju mer du söker, ju mer skall det ständigt återstå dig att söka. Gå, stör icke himmelens glädje!

VERA (*kastar sig om Salvators hals, med kväfd röst*).

Salvator!

SALVATOR.

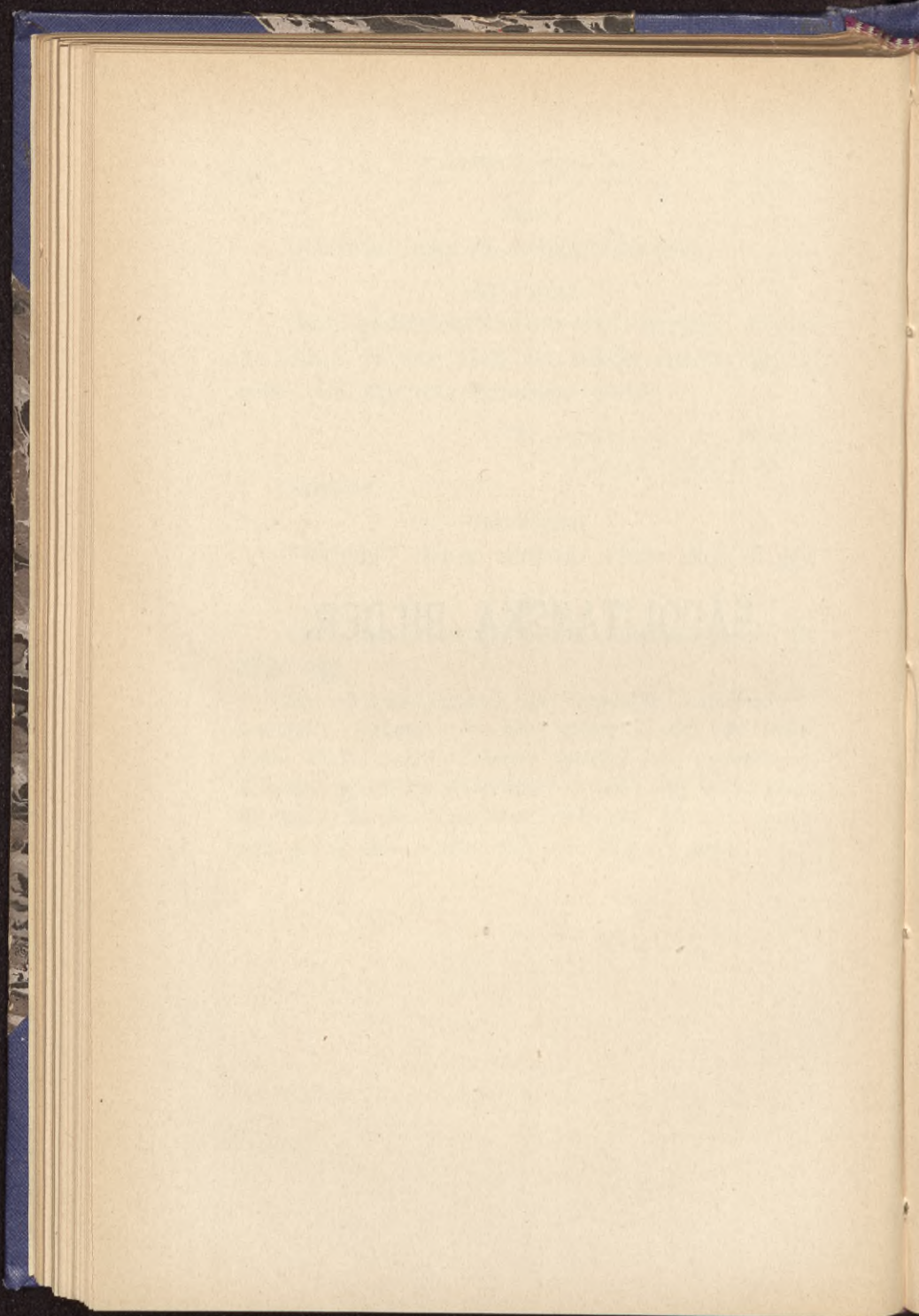
Fördrifna. Också härifrån. Hvart skola vi gå?

VERA.

Också himmelens glädje har du mistat genom att älska mig.

(*De gå med armarna om hvarandra, hufvudena mot hvarandra, gråtande. S:t Peter öppnar för dem och stänger porten bakom dem. I samma ögonblick stiga Speranza och Fortunio i triumf och under jublande musik upp för trapporna till tronen, tills de nå det Högsta Väsendet, där man ser dem falla ned på sina ansikten, just som ridån går ned.*)

NAPOLITANSKA BILDER.

Ett mirakel.

Det var S:t Gennaros, Napolis skyddshelgons fest. S:t Gennaro var en kristen, som på Diokletians tid blifvit dödad för sin tros skull. Sedan han sönderslitits af vilda djur på arenan, halshöggs han i Posilipo, strax utanför Napoli, och några fromma kvinnor skyndade då att samla hans blod i sina näsdukar. Detta blod har sedan förvarats i ett slutet glas bland den kristna kyrkans relikier, och man har hvarje år burit det i procession vid kyrkofesterna. Sedan, då kyrkan blef rik och mäktig, lät man förfärdiga en bild af S:t Gennaro i rent guld, ett hufvud i naturlig storlek, och bar äfven detta i procession. Och då inträffade en gång, att när de båda processionerna, den, som bar blodet, och den, som bar hufvudet, möttes, så begynte det svarta, hoptorkade blodet i glaset att blifva rödt och att flyta i klara droppar. Sedan den tiden har detta mirakel upprepats nästan hvarje år.

Redan vid femtiden på eftermiddagen var kyrkan S:ta Chiara full af folk, fastän processionen ej vänta-

des förrän närmare sju. Det såg ut som skulle det vara omöjligt att få en plats — men då hviskade en vaktmästare till oss, att det var beredt särskilda sittplatser för främlingar, och att vi behöfde bara gå in genom sakristian, så skulle vi få komma fram i själfva koret. Jag kunde ej underlåta att tänka på kontrasten med de muhammedanska troende, som, långt ifrån att gifva främlingar företrädet, alltid med en viss ovilja betrakta dessas inträngande i deras moskéer. Men de komma också dit uteslutande för att bedja, under det att katolikerna komma för att *se*. Och vid en teaterföreställning sådan som de katolska kyrkofesterna alltid äro, spela ju nödvändigtvis åskådarne en stor roll.

Rundt kring altarringen ligga ett tjugotal gamla kvinnor på knä, och dessa begynna nu på ett synnerligen oharmoniskt och öronmarterande sätt skrika fram böner med ljudeliga, tunna röster. Detta är det enda tillfälle, då kvinnor uppträda i en katolsk kyrka för att leda bönerna. Och det har också sin särskilda historia. Dessa gamla kvinnor kallas »S:t Gennaros mödrar» och äro de äldsta, kvinnliga representanterna för vissa släkter, som påstå sig härstamma från helgonet själf (andra säga från hans amma). Och det är ett gammalt privilegium inom dessa släkter, att deras oldmödrar få leda bönerna på mirakeldagen, ett privilegium som så mycket mer respekteras, som det lär vara stora tvifvel underkastadt, huruvida miraklet alls skulle kunna ske utan dessa gamla gummors brinnande nitälskan. Några damer af den högre

klassen, som sutto bakom mig, försäkrade enstämmit detta. En gång hade man försökt att utesluta dem, och då skedde ganska riktigt intet mirakel.

Emellertid börjar det blifva skumt i kyrkan, musiken spelar dämpadt från en estrad bakom gallren, uppe på en läktare skymta en mängd hvita gestalter — det är nunnorna från åtskilliga kloster, hvilka, alldeles som arabkvinnorna, garnera takfrisen, hvita, insvepta, hemlighetsfulla; de gamla kvinnorna ha skrikit sig hesa och tystna, folket nere i kyrkan sitter vändansfullt och i spänning, svarta präster samlas och fylla koret, ärkebiskopen iklädes af ett par uppvakande, yngre präster sina kedjor, mantlar och grannlåter, de höga vaxljusen på altaret samt här och där tämligen glest nere i kyrkan tändas af osynliga händer, man ser blott ett litet flygande sken som af en lysmask eller eldfluga, som fladdrar från ljus till ljus, sänker sig sakta, två lågor mötas ett ögonblick och så fladdrar det vidare. Det svaga, rödaktiga ljuset dämpar kyrkans allt för öfverlastade prakt, luften fylles af rökelse — en viss stämning bemäktigar sig en, det ligger något hemlighetsfullt i luften, kvinnorna äro beredda för att mottaga undret.

Då öppnas kyrkdörrarna i bakgrunden, och processionen kommer in och fördärfvar åtminstone för icke katoliker hela stämningen. En hel rad af helgonbilder af silfver i naturlig storlek, uppgående till öfver femtio, bäras på fotställningar högt upp öfver mængdens hufvuden fram till högaltaret och så ut igen

genom en annan dörr. Man kan ej tänka sig något mer groteskt än alla dessa mer eller mindre eller rättare sagdt mer och mer osköna, klumpiga, skinande figurer med mitra och spira och kors och alla möjliga attributer, äfven kvinnor med barn, som komma vaggande och hockande eller struttande — allt beroende på hur man bär dem — framåt golfvet, stanna med en knyck framför altaret, vrida sig långsamt med sina tillgjordt utsträckta armar och himmelska miner och spatsera så ut igen. Hela uppträdet tar åtminstone en halftimme och det måste vara mellan tre å fyra hundra präster, som utgöra processionen, ty hvarje bild bäres af sex å åtta sådana. Nu synes en baldakin, uppuren af sex präster, musiken spelar upp, folket reser sig — det är det heliga blodet, som bäres under baldakinen, och härmed slutas processionen. Det lilla glaset med det svartnade blodet öfverlämnas åt ärkebiskopen, som, stående framför altaret, håller det i handen och visar det för folket, och nu begynna de gamla kvinnorna på nytt sina böner och rop, församlingen blir stående, alla hålla ögonen oafvändt riktade på den heliga relikten och vänta att få se den svarta, torkade massan rodna, upplösa sig och börja flyta. Så pågår det öfver en timme. Kvinnorna skrika, prästerna sjunga, orkestern spelar, allmänheten mumlar, spänningen stegras. Ibland kan miraklet inträffa efter blott en kvarts väntan, ibland kan det dröja många timmar, någon gång har det skett på gatan, då processionen tågat ifrån kyrkan, men det

kan också utebli helt och hållet, och med minnet af det förfärliga koleraåret ännu lefvande inom sig, börjar nu allmänheten gripas af ångest. Prästerna hänga sig allt närmare omkring relikens, ärkebiskopen vänder glaset upp och ned och på alla sidor, för att se om ingen förändring inträffat med den svarta massan. Intet, intet! Nu stiga kvinnornas böner till förtviflans rop. De börja att i häftig ton och med improviserade ord öfverhoppa jungfru Maria med förebräelser.

Å, Maria, Guds moder, hvarför vill du inte höra våra böner? Du vet hvad detta betyder för oss. Du vet allt hvad vi få lida, om undret icke sker, hvarför vill du icke, hvarför vill du icke höra oss. Du har intet hjärta, om du kan vilja att vi skola lida så mycket, när du kan hjälpa. Du, som själf varit mor och lidit så mycken bedröfvelse, har du då ingen medkänsla med oss? Å Maria, å Maria, hör oss.

De ropa och bedja med en sådan intensitet, att man ovillkorligt blir smittad af spänningen omkring en. Och för hvar gång det blir en paus och ärkebiskopen höjer glaset för att på nytt undersöka det, blicka äfven vi därpå med en ifver som om det också för oss betydde väl eller ve, och då ängsliga röster omkring oss fråga: *ha fatto?* (har han gjort det?), bedröfvas äfven vi öfver de främst ståendes nekande svar. Det är allt för många här, för hvilka denna fråga är en lifssak, för att man skulle kunna höra den med likgiltighet.

Nu! Slutligen! En liten klocka ringer vid altaret! Alla resa sig, klifva upp på bänkar och stolar, flocka sig kring altaret — icke möjligt att se någonting. Men kvinnorna börja högljudt tacka och lofva, musiken spelar en jubelhymn, och på de bakom ståendes frågor: *ha fatto? ha fatto?* svaras af de främre: »*O si! Ha fatto benissimo.*»

Nu tränga sig alla fram för att få kyssa relikén, det blir en sådan folkskockning, att vi ej kunna närma oss, vi, som ej ha för afsikt att tillbedja, utan blott att kritiskt granska. Vi draga oss tillbaka för dessa troende, men vi höra, när vi gå, en gammal kvinna, som med korslagda händer i djup andakt säger för sig själf: »Lofvad vare Maria! Nu bli vi skonade från alla sjukdomar och olyckor i år.»

Och förklaringen!

Ja, den kan jag icke ge, lika litet som någon annan. Saken är fullständigt konstaterad, man har gjort många experimenter för att utröna dess naturliga orsak, men utan att hittills lyckas.

Det finnes ännu mycket mellan himmel och jord, som ej är förklaradt.

Lifvets och Dödens källor.

Spridda drag från jordbävningen på Ischia 1883.

Allt var tyst och dödt rundt omkring det karakteristiska, italienska hotellet *Piccola Sentinella* med dess djupa loggior och skuggiga terrasser med vinomslingrade, brutna stuekolonner och en bedövande rosendoft.

Här rådde annars ett brokigt lif, på denna samlingsplats för badgäster från all världens länder, hvilka i Gurgitellos heta källor drucko hälsa och lifskraft.

Men det var just nu den hetaste tiden på en af de hetaste dagarna under den hetaste högsommaren på denna heta jord, värmd af tvenne eldar. Och därför hvilade eller sof allt, hvad lif och anda hade.

Alla persienner voro slutna och inne i de förörskade, djupa rummen lågo badgästerna i dräkter från det första paradiset, somliga på bara golfvet, samt med ansiktena betäckta af näsdukar för att skydda sig mot myggorna.

I rökrummet sutto några herrar med benen långt sträckta ifrån sig, nedsjunkna i låga fåtöljer, och

sofvo med tidningarna öfver hufvudet. I köket sofvo kockarna framstupa på bänkarna eller stengolfvet.

Hela hotellet liknade sagans förtrollade slott, där alla insomnat midt under sina sysselsättningar.

Det enda ljud, som hördes, var syrsornas oafåtliga skrik i träden rundt omkring.

Tja, tja, tja!

När den ena slutade, tog den andra vid. Alla sade de detsamma, men på olika tonarter, hvilket var det allra retsammaste. När en tystnat med sitt tja-tjatjatja, föll strax en annan in med ett långdraget tjaaa—tjaaa—tjaaa!

Det var som om hettan själf hade talat, som hade detta varit solvärmens egna röster, hvilka ropade ut i den stillastående luften och kommo de sof-vande människorna att vrida sig på sitt läger, badande i svett.

La Piccola Sentinella var beläget på en kulle, som genom en smal klyfta är skild från det vulkaniska berget Pomeo, och där nedanför utbredde den blomstrande lilla staden Casamicciola, uppvuxen på få år med sin lifslängd uppmätt mellan tvenne jordbäfningar, sina villor och palatser ända ned till Medelhafvet.

Mellan yppiga trädgårdar och lundar, där växtligheten trängdes, andfådd och brådskande, girig om hvarje tum af den vulkaniska jorden, som bär tredubbla skördar på en gång, gick landtmannen sorglös och lugn, skördade sitt vin, åt sina frukter och grön-

saker samt sof på en mur under persiko- eller fikonträdet i middagshettan, halfnaken, solig i huden och varm i blicken.

Och frågade man honom, om han ej var orolig att den vulkan, på hvilken han lefde, en dag skulle tillintetgöra hans arbetes frukter och själfva hans sorglösa lif, svarade han: Å, man skall någon död dö.

Och fortfor att planta, skörda och bygga.

Ja, bygga! Det hade på senare år blifvit en riktig byggnadsmani i Casamicciola. Det ena präktiga hotellet reste sig efter det andra, och staden, själf bestående af omkring fyra tusen invånare, kunde denna sommar berömma sig af att hysa cirka tjugo tusen badgäster.

Men under alla dessa stora byggnader, hotell, badhus, teater och andra förlustelseställen arbetade i tysthet de heta källorna, som återskänkt lifvet åt så många vissnade lemmar, men på samma gång, mer och mer undergräfvande den tunna jordskorpa, på hvilken det hela hvilade, hotade med en förfärlig död alla dem, som de skänkt hälsa. Den undersköna ön, som ungefär hvar trettionde år pläгат härjas af en jordbäfvning, gömmande lifvets och dödens källor i samma sköte, tycktes säga till alla, som nalkades den: välj! ett långt lif af sjukdom och lidande eller hälsa och kraft, lycka och lifsnytning, midt i dödens gap.

Och tusen och åter tusen människor strömmade årligen dit, lockade af lifvets röster, och med hopp

att dödens dunkla hotelser i alla fall icke skulle drabba just dem. Hvarför skulle en olycka inträffa just de veckorna, de voro där? Det var ju ej mycket sannolikt.

Och därför råde också om aftonen, sedan solen gått ned, mycket lif och munterhet i det nyss förut sofvande slottet. Den långa dinern var slut, och badgästerna samlades i salongen samt på en terrass utanför.

Prat, skratt, kurtis, spel med ögonen och med solfjädrar, musik — ja, musik! Å, marquesa Beatrice vill spela. Ts, ts!

Marquesa Beatrice en venetiansk, yppig skönhet, som ständigt skrattade och skakade sina runda armar, på hvilka åtminstone ett halft dussin armband glittrade och skramlade, gick fram till pianot, omringad af flera uppvaktande kavaljerer.

Hvad vill ni ha? frågade hon.

Flera röster ropade: Funiculi, Funiculà!

Det var en öfverdådigt munter, napolitansk sång, hvilken skämtade, såsom napolitanarn skämtar med allting, öfver den nya funikulären, som just blifvit byggd för att bestiga Vesuvius. Ett älskande par reser upp för funikulären, men i stället för att beundra utsikten, se de blott hvarandra.

Se vede Francia, Procida e la Spagna

I' vedo a te!

(Man ser Frankrike, Procida och Spanien — Jag ser på dig.)

Hela societeten instämde i det muntra omkvädet:

E jammoncoppa jammo
Funiculi, Funiculà.

När den glada sången var slut, reste sig en tysk musiker och gick oombedd fram till pianot, med en min af indignation, samt satte sig ned att spela en högtidlig sorgmarsch af Meyerbeer.

Hu! utbrast Beatrice, vänd till en af sina upp-vaktande. För all del, låt oss gå ut på terrassen. Jag kan inte uthärda den där trista, tyska musiken. Den låter ju som en olycka.

Flera af de andra följde henne ut, och en af herrarna anmärkte: här kan man också få röka sig en cigarr. Han drog en tändsticka och förde den till cigarren — men mer hade han ej hunnit, då den »trista, tyska musiken» tvärtystnade och de kände en fruktansvärd stöt, som kastade dem mot hvarandra, samt därefter ett förfärande, obegripligt, vanvettigt buller. I detsamma uppfylldes luften af ett skyfall af grus och murbruk. Nästan förblindade, medvetlösa stirrade de så underbart räddade omkring sig utan att ännu fatta, hvad som skett.

När grusmolnet skingrade sig något, sågo de hela den del af hotellet, framför hvilken de stodo, försvunnen, förvandlad till en grushög, och rundt omkring ännu vacklande, ramlande murar. Och därnere i staden, där nyss hundratals ljus glimmat så vänligt och fredligt

under den gnistrande stjärnhimmelen, var allt mörkt och dödt.

Nu bröto genomträngande jämmerrop fram ur natten, och i nästa ögonblick sågos förvirrade, skrämde gestalter fly rundt omkring.

En ångbåt låg i hamnen för att följande morgon afgå till Napoli. Ombord å denna trängdes inom kort en sådan massa flyktingar, att en ny lifsfara skulle hotat, om ej lyckligtvis hafvet varit alldeles spegellugnt.

Solen var just färdig att gå upp, när ångbåten, som haft fullt upp att göra i flera timmar för att kunna lägga ut, då elden slocknat, maskinen kommit i oordning och så vidare, ändtligen ångade fram mot Napoli. Öfver Medelhafvet hvilade denna förklarade skönhet, denna fullkomligt harmoniska stämning, som tycks utesluta hvarje tanke på sorg och olycka, ja, som ej tycks medge möjligheten af ett enda litet missljud. Den mångbesjungna Napoli-golfen, famnad af denna lysande kustlinie, som utgör en af de tätast befolkade, bördigaste landsträckor i Europa och som utsträcker sig mellan tvenne vulkaner, den för närvarande sofvande *Solfatara* och den alltjämt sjudande Vesuvius, hade aldrig varit mer leende, mer solvarm och bedärande än då de olyckliga, dödsskrämde flyktingarna närmade sig den i den tidiga morgonstunden. Och vid ankomsten till hamnen *St. Lucia* möttes de redan af detta rörliga lif, detta skrik och stoj och skratt och skämt, som icke ens inför de största olyckor någonsin tystnar i det glada Napoli, men som

i dag vaknat tidigare än vanligt, emedan nyheten om den förfärliga tilldragelsen hunnit fram förr än ångbåten, genom ett telegram, som en flyende afsändt från öns andra stad, Ischia, dit flera räddat sig springande. Underrättelsen hade blixtnabbt spridt sig i den sofvande staden, och alla voro redan verksamma att utrusta undsättningsmanskap, sjukvård, baracker och lifsmedel, hvar och en i sin mån bidragande, hvad han kunde, hvar och en kanske omedvetet kännande, att samma olycka ständigt sväfvade öfver hans eget hufvud.

Under de första tre dagarna var räddningsmanskapet ännu sysselsatt med att utgräfvat lefvande begrafna, somliga i det förfärligaste tillstånd. En ung man låg med benen krossade under en mur och den öfriga delen af kroppen fri. Strax bredvid honom, under ett hvalf, hade han hela den första natten hört sin gamle far ropa på hjälp, tills stämman mot morgonen tystnat. En annan hade sett sig till hälften begravnen i sitt rum redan efter den första stöten och hade sedan, under hela natten, sett stenar och grus fortfara att falla omkring sig och uppfylla rummet, tills han slutligen ej hade mer än hufvudet fritt. En ung dam i soarédräkt påträffades på en balkong, på hvilken hon lyckats rädda sig, medan rummet bakom henne störtat samman. Där hade hon tillbragt natten i dödsångest för hvarje fallande sten och beredd att störta ned hvarje ögonblick.

Salongen var helt sammanfallen, men just öfver pianot hade lagt sig som ett hvalf, som skyddade den tyske professorn, hvilken ännu satt där med händerna öfver tangenterna i förstummad protest mot den lättsinniga musiken — död likväl, ty en fallande sten hade träffat hufvudet, under det den öfriga delen af kroppen var oberörd.

Vid uppgräfvandet af de många liken spred sig snart en förfärlig liklukt öfver hela staden — ja, redan på en kilometers afstånd ut i hafvet möttes man af denna lukt, då man närmade sig den olyckliga ön.

Order kommo därför från myndigheterna, att liken ej vidare finge transporteras, utan att de, genast vid utgräfningen, skulle betäckas med osläckt kalk på själfva platsen, där de blefvo funna. Hela Casamicciola var sålunda, inom kort tid, förvandlad till en enda stor kyrkogård. Öfverallt, i trädgårdar och vinplantningar, på vägar och torg, såg man stora hvita kalkhögar, på hvilka ett litet provisoriskt träkors angaf den dödas namn. En vackrare kyrkogård har väl aldrig funnits. Hösten med sin rikedom på frukter af alla slag var inne; de hade ej berörts af den dödens suck, som gått fram öfver människorna. Grafvar under dignande drufklasar och rodnande persikor!

Ännu ett helt år förblef staden i detta skick. Sedan transporterade man liken till en kyrkogård, de bortflydda invånarna begynte återkomma, företagsamhetsandan vaknade på nytt, man började bygga, ehuru nu mest trähus, främlingar strömmade åter till.

Och nu går landtmannen som förut sorglös mellan sina vinplanteringar, sjuklingar söka hälsa och lifskraft i de förrädiska källorna, man skämtar och leker, dansar och sjunger midt ibland ruinerna.

En olycka kan ske, ja, det är sant, men hvarför skulle den just ske, medan vi äro här!

1888.

En vinterdag i Napoli.

Floridiana.

Jag vet icke, om bjällrorna nu klinga på Stockholms gator, men att naturen där är död vid denna tid, det vet jag: inga blad på träden, intet spirande lif på jorden, som blott är höljd i snö och slask — och man lefver instängd mellan vadderade dubbelfönster och brasan i skymningen.

Det är så underligt att tänka sig detta, då man, som jag i kväll, kommer hem från ett sju timmars ströftåg i fria luften och sätter sig ner för att skriva med lampan på bordet och balkongdörrarna ännu öppna ut emot hafvet.

En vacker dag i augusti kan hemma hos oss icke vara varmare, sol- och doftrikare än denna decemberdag här. På mitt bord står den blomsterskörd, som jag har hemfört från min vandring: stora, praktfulla, dubbla kamelior, orangeblommor från ett träd, som samtidigt bär mogen frukt, en gren af ett mandarinträd med frukter, icke större än ett körsbär, en myrten-gren med frukter, pelargonier, azaléor och andra, allt

för många för att kunna uppräknas, och så rosor, massor af rosor, allt sammans plockadt i fria luften en decemberdag!

I Vomero på sluttningarna öfver Napoli håller man på att bygga en ny, stor stad. Ett kvarter är under arbete. De nya gatorna och palatsen stå redan färdiga, men ännu tomma, isolerade från den öfriga världen — ty hvilken napolitanare gör sig i denna värme, under denna solhetta, det besväret att släpa sig uppför trappor, som väl äro fyra gånger så höga som Mosebackes där hemma?

Flera af de präktiga villorna, tillhörande Napolis aristokrati, offras här med sina parker och trädgårdar för de nya banala, korrekta gatuanläggningarna. I en af dessa dödsdömda parker var det jag gjorde min blomsterskörd i dag, det är *där* jag har tillbragt hela den varma sommardagen midt i vintern. Denna trädgård, skön som en dröm, förenade allt hvad rikedom, smak, ett härligt klimat och en hänförande natur förmår frambringa, och likväl har den inom sina murar blott gömt minnen af sorg och lidanden. Småborgaren, som nu vandrar här en söndags middag med hustru och barn, säger suckande: »Den som vore så lycklig som ägaren af denna villa! Hvilka afundsvärda människor!» Och likväl har lyckan aldrig haft hem här. Den enda staty i den nu öfvergifna trädgården som står kvar — kanske glömd, ty något konstvärde har den icke — och som föreställer ett gråtande barn, symboliserar tragiskt de människolif, som här ha för-

runnit. Och med tragisk röst svarar den tomma villan på frågan: »Bor här nu ingen?» — *Ingen!*

Och när en af sällskapet med vanlig röst säger: »De äro alla döda eller olyckliga!» upprepar ekot i det öfvergifna huset så märkvärdigt tydligt: »*Döda eller olyckliga!*»

Denna förnäma villa, byggd af en kung, bebodd uteslutande af Napolis högsta aristokrati och förut otillgänglig för alla andra, har nu intet annat att göra än att säga efter alla de småborgare, som närma sig den, att upprepa allt, som säges omkring den.

Det var den sedan två gånger bortjagade kung Ferdinand IV, som byggde denna villa och skänkte den till sin gemål till vänster, prinsessan di Partanna. Senare öfvergick den till hennes dotter som hemgift vid hennes giftermål med grefve Montesantangelo; men den unga grefvinnan dog snart och efterlämnade en son, som släpade sig genom ett eländigt lif, sjuk af ryggmärgslidande, och till sist gick omkring som ett djur på alla fyra i dessa lunder af citron- och mandarinträd, mellan plaskande fontäner och terrasser, burna af kaktusklädda murar, där de stora, saftiga frukterna, *fichi d'India* (af en kaktusart), svälla mellan grenarna, med det blånande Medelhafvet och det hvitskimrande Napoli under sig.

Den siste ägaren, prinsen af G., gifte sig med en skön peruvianska. De hade icke bott där mer än några månader, då den unga hustrun, misshandlad,

besviken, sinnessjuk af sorg och förtviflan och med sitt första barn på armen, lämnade palatset. Mannen, som var ruinerad, sålde det hela till ett aktiebolag — och nu skall, som sagdt, en ny gata med två regelräta, banala husrader gå fram här.

Emellertid stå de dödsdömda träden där ännu i i hela sin prakt, fontänerna plaska, gräset spirar och blommorna dofta och bära frukt. På den stora teatern, anlagd i det fria med lefvande kulisser, liksom på Drottningholm, växer ogräset frodigt. Den forne trädgårdsmästaren, som hade 12,000 lire om året för att hålla trädgården i ordning, vaktar nu porten för det nya bolagets räkning med en melankolisk min — och det gråtande barnet sitter ensamt och bortglömdt på en gräsplan mellan halfvilda rosor, inskärpande den gamla sanningen: »intet är så skönt här i lifvet, att det ej har gjutits tårar däröfver».

Julen i Napoli.

Man gör alldeles icke så liten affär af julen här, som vi i allmänhet tro om Södern. Under mer än en veckas tid är hela Napoli ifrigt sysselsatt med förberedelser till denna fest. Hela Napoli — men icke i den kända bemärkelsen af »hela Paris» — ty här är det egentligen folket, som högtidlighåller julen.

De första förebudet voro ett smattrande ute på gatan som af en mängd små explosioner. Några engelska och amerikanska familjer vid bordet i min pension foro upp förskräckta: är det Vesuv? Och en 12-årig flicka begynte storgråta: å! det är Vesuv! Vi skola alla dö!

Men det var icke den fruktansvärda jätten, som denna gång uppfyllde luften med dån. Det var helt enkelt några små explosiva bomber, som man kastade på gatorna för att fira den antågande julen. Detta folk af stora barn måste göra buller, när det skall roa sig, och hvar man gått på gatorna under denna

julvecka, har man plötsligt fått se en liten bomb explodera vid sin fot. Men är det icke farligt? Jo, visst är det farligt. Föregående åren tillförde alla jular hospitalen en massa krymplingar. Därför är det numera, då Napoli börjar göra vissa anspråk på att vara civiliseradt — förbjudet! Jag, som nu sett denna jullek när den är förbjuden, kan ej annat än skatta mig lycklig, att jag ej var här när den var tillåten. Det är också numera förbjudet att mjölka getterna ute på gatan och att ha inneboende kalkoner, höns och andra mindre snygga djur. Men utanför mitt hus är gatan ofta spärrad af så stora hjordar af getter, att man måste vänta en lång stund på att komma fram. När därtill komma höns, kalkoner, åsnor, hundar, kattor, så — nog är det lif på gatan alltid — men icke kan man just påstå, att det stora Napoli, med sina 600,000 (sex hundra tusen) invånare ännu är en civiliserad stad!

— Det andra julförebudet var herdemusiken på gatorna. Herdarna komma i små trupper in från landet, bärande en hel fårkropp på ryggen och ur denna framkalla de nu ett slags julmusik. Det är den sedan gammalt berömda Zampognan, enligt katolikernas tro samma instrument, hvarmed herdarna hyllade den nyfödde Kristus.

Alla handlande göra stora tillrustningar. De flytta ut ur husen och ställa upp sina varor på gatorna. Själfva Toledo, Napolis främsta och mest trafikerade

gata, är nu så inkräktad af dessa tillfälliga handelsstånd, att, när man redan under vanliga förhållanden ej kan komma fram här annat än steg för steg, så tvingas man nu att stå stilla långa stunder för att vänta på en möjlighet att kila in sig bland mängden och komma framåt några steg. Det är mycket värre än i Londons City, ty där skynda alla framåt i raka linier, som icke mötas, och där stannar aldrig någon stilla på gatan. Här återigen är en gata icke bestämd till människors fortkomst — här är den en stor salong dit man går för att prata och hälsa på sina bekanta. Den aldrig afbrutna filen af vagnar, med Napolis »signore», som fara till promenaden vid stranden, håller ofta stilla emedan någon dam från vagnen vill räcka handen åt en mötande herre af sina bekanta eller vill låta betjänten eller kammarjungfrun stiga ned för att köpa en eller annan sak i förbifarten. Samtalet drager ut på längden, kuskarna bakom bli otåligen, tillrop och svar växlas, skrik, hojtande, gräl, skratt — så kommer tåget i rörelse igen, tills det om några minuter åter stannar.

Alla handelsstånden äro rikt prydda med flaggor, draperier, blommor och löf, madonnabilder samt om aftonen en mängd fotogenlampor — ofta vanliga salongslampor, som man flyttar från sitt vardagsrum ut på gatan. Handelsvarorna bestå mest af mat; ty den vanligen så måttlige napolitanaren äter omåttligt på julaftonen — oaktadt det är s. k. fastedag, d. v. s. man äter intet kött. Julaftonsmåltiden består af fisk

framför allt ett slags stor ål, grönsaker, frukter och tårtor. Men icke *en* fiskrätt, utan tre, ända till sex olika, beroende på hur förmöget huset är — och två, tre grönrätter, fyra, sex olika tårtor samt frukter, nästan från alla årstider. Man har här den seden att bevara på träden enkom för att skördas till jul en hel mängd af sommarens frukter; fruktstånden erbjodo sålunda den brokiga anblicken af färska, nyplockade drufvor, fikon och plommon, på samma gång som äpplen, päron, apelsiner, mandariner, fichi d'India samt ännu åtskilliga andra, som vi därhemma aldrig ens hört talas om och som det därför är lönlöst att nämna.

De massor af fisk och grönsaker, som funnos på gatorna aftonen före julaftonen, äro något alldeles häpnadsväckande. Hela S:ta Brigida, en stor, bred gata, är förvandlad till ett fisktorg, där fiskarna äro utbredda på borden så smakfullt som möjligt med till exempel en liten röd fisk i gapet på någon stor — form och färg blandade med vissa ästetiska hänsyn, så att den smala, hvitgröna ålen slingrar sig kring en trind, knubbig, nästan gulfärgad fisk, den — i min smak — vedervärdiga polypen, med sina oräkneliga armar, famnar åtskilliga »frutti del mare» (hafvets frukter) som man kallar alla dessa snäckor och sniglar, hvilka sitta bland klipporna och hvilka alla här anses ätbara. Ostronen och hummern äro för de rikes bord — polypen och snigeln gör samma tjänst på den fattiges. Prisen på det ena som det andra äro i dag stegrade

till det orimliga. Hvad kostar den stora hummern? Åtta lire. Hvad kostar ett dussin ostron? Ett par lire. (Andra dagar 60 centesimi.)

För att undvika de gräl, ofta slutande med våldsamma slagsmål, som förr framkallades af säljarnas försök att väga fisken med undermått, har municipalitetet upprättat enkom för jul en provisionel byrå midt på gatan, där hvar och en kan låta gratis kontrollera vikten af den fisk han köper. Det är därför alldeles icke lifsfarligt längre att gå mellan fiskstånden på själfva julaftonens morgon, försäkra mina napolitanska vänner.

Grönsakerna äro uppstaplade i högar, i berg på själfva den smutsiga gatan. Åsnorna komma ännu i sista stund knogande med sina bördor, och möter man en sådan, med bara broccoli, ett slags grön blomkål, lastad åsna på en smal gata, så kan man knappt komma förbi. De napolitanska sötsakerna äro mycket goda, men mycket dyra. Tunga som bly, osmältbara äro de, och på juldagsmorgonen, efter den stora »fastedagen», ha apotekarna fullt upp att göra med att sälja magrenande medel.

* * *

Julaftonens förnämsta tilldragelse, näst den långa måltiden, är midnattsmässan. Vi gåfvo oss i väg kl. 11 för att hinna fram kl. 12 till dömen. Droskor är det nästan omöjligt att få tag i denna natt, och som

det är mycket varmt, orka vi icke röra oss fort. Vi gå utan ytterkläder och digna af värme, en kvaf, tung, fuktig siroccovärme.

Vi passera S:ta Lucia. Himlen är molnbetäckt, såsom alltid vid siroccovindar, men dessa moln äro hvita, genomskinliga och lysande, ty det är månsken. Ljus glindra från alla fartyg i hamnen, fyrbåken sänder sina klara, afbrutna glimtar — och där, ännu litet högre än fyrbåkens lanternorna, synes en annan blänkfyr, med ett rött, eldliknande sken. Det är Vesuvius, hvars tunga bröst arbetar oafslåttigt och som för hvarje andetag utspyr en eldslåga.

På gatorna är ännu mycket folk i rörelse; de exploderande bomberna smattra vid våra fötter, på balkongerna i fattigkvarteren stå kvinnorna med vaxljus i händerna och låta vaxet drypa öfver ens hufvud, bengaliska eldar upplysa oväntadt då och då en husrad.

Så komma vi in i kyrkan, som är proppfull af folk. Uppe vid det stora högaltaret, i strålande ljusken, röra sig massor af hvita präster. Kardinalen med mitran sitter på en tron, alla canonici gå fram och tillbaka, knäfalla, kors sig, göra alla dessa för den oinvigde mystiska tecken och åtbörder, flyttande Evangeliet först från höger till vänster och sedan från vänster till höger, utställande sakramentet till beskådande och tillbedjan, välsignande det, sedan förtärande det — alltjämt sjungande den egendomliga, enformiga, söfvande sången; många klara och fylliga röster. Det

hela är stämmningsfullt, vackert och invaggar i drömmar den, för hvilken allt detta är form utan innehåll.

Efter mässans slut kl. 2 på natten är det en föreställning på en liten folkteater. Pjesen kallas »*Ordets födelse*» och är en kvarleva af de gamla mysterierna, all modern dramatisk konsts vagga. Den utfördes förr i kyrkan, nu ges den på teatern, men endast denna enda gång på året, om julnatten, omkring den timme, då man anser att Kristusbarnet föddes.

Jag inbillade mig att detta skulle vara något mycket intressant och karakteristiskt och ville nödvändigt gå dit. Och karakteristiskt var det, men på ett helt annat sätt än jag hade tänkt.

Teatern är belägen delvis under jorden och man måste gå åtskilliga trappor ner för att komma in. Här var en förfärlig trängsel, och när vi närmade oss själfva ingången till parketten, hörde vi inifrån ett skrik, stoj, hvisselpipor, skratt och handklappningar, så att man ej kunde tro annat än att representationen redan var i full gång och att den var af en ytterst sensationsväckande beskaffenhet. Men ridån hade icke ännu gått upp en gång. Det var den allt för rikliga julmåltiden med åtföljande vin och likörer som framkallade denna stämning, högst oväntad för den, som likt mig trodde sig komma till ett religiöst skådespel. Jag har aldrig sett eller föreställt mig en sådan teatersalong. Herrarna i logerna — hvad för slags herrar? — skreko öfver till hvarandra tvärs öfver salongen, utslungande kvickheter och förolämpningar, damerna

skrattade, — folket, det verkliga folket nere på parterren, som betalt sin lira för att få se skådespelet på scenen och ej för att göra oväsen i salongen, begynte blifva otåligt, då ridån gick upp och aktörerna ej kunde få öronljud.

Jag hann ej att se mer än ett par herdar, som talade om något, som jag icke hörde, samt djäfvulen och en ängel, som disputerade om huruvida Kristus verkligen skulle födas denna natt eller ej, då den napolitanska familj, med hvilken jag var, bröt upp.

»Då grälet redan nu är så långt gånget, kunna vi riskera att de om en halftimme skjuta på hvarandra med pistoler,» sade de. Det vill säga icke djäfvulen och ängeln, men »herrarna» och folket.

Och så gingo vi hem genom den milda, ljumma natten. Vattenkonsterna spelade, blommorna doftade på de offentliga planteringarna, vi stannade emellanåt för att svalka oss — det var julnatten kl. 3! Om tre, fyra timmar stiga de upp hemma i Stockholm och klä på sig det varmaste de ha för att gå i julottan!

Jan. 1889.

Snöfall i Napoli.

För några dagar sedan ville jag skriva ett bref om våren i Napoli — ty den hade ingått så glad, så strålande af sol i ljus, i färg, i doft, i blom, att jag tyckte att äfven det svagaste återgifvande häraf skulle glädja dem, som där hemma traska i snömodd. Men när jag så i dag på morgonen öppnade mina fönsterluckor, så hvad ser jag? Är det möjligt! Jo, det snöar!

Hvilka underliga känslor, som därvid bestormade mig! Jag blef stående vid fönstret, jag kom tillbaka dit, fångslad, ja, nästan rörd.

Den första snön!

Jag glömde att det var mars i stället för oktober, jag såg ej ens på Medelhafvet, som häfde sig med stora, klargröna vågor under mitt fönster. Intrycket, stämningen var starkare än reflexionen. Och på samma sätt, som man ej kan säga »jag tackar» i telefonen utan att bocka sig för talröret, emedan vissa ord till följd af gammal, inbiten vana alltid föra med sig vissa

åtbörder, på samma sätt väckte den första åsynen af snö efter en lång sommar till lif alla de stämningar, som den, i så många, många år brukat göra allt sedan barndomen eller åtminstone den första ungdomen.

Det är alltid en blandad känsla af glädje och vemod. Sommaren med sitt friluftslif, de ljusa nätterna, de friska saltsjöbaden, doft af skog och vilda blommor, af ängsmarker med hövålmar — allt detta är ännu så friskt i minnet, och du har kanske gått och trånat därefter allt sedan du kom tillbaka in till staden. September har kanske haft vackra dagar, som hos dig väckt ett slags illusion om att sommaren egentligen ej är slut, det är bara du, som rest ifrån den, men den finns ännu därute på landet. Så kommer i oktober den första snön, och nu vet du att det är riktigt slut. Åtta långa månader ännu, innan du åter skall lefva i naturen. Åtta månader af snöslask, yrväder, köld, kulen himmel och åtminstone halfva tiden mörker — med all den tyngd detta lägger öfver sinnet!

Men medan snöflingorna falla stora, hvita, ulliga och mjuka och så småningom breda sitt idealiserande täcke öfver den smutsiga gatan, måla sig äfven andra, ljusare bilder för din inre syn. Du hör det lilla klingande ljudet af den första slädbjällran, och du tänker på, hur gladt och muntert det i alla fall låter, när inemot jul under den beslöjade himmelen, i halfmörkret, hela gatan klingar af dessa bjällror. Kanske tänker du på friska skridskofärder mellan holmar och uddar

i solsken, under kallblå himmel — du ilar fram med några af dina vänner, du ser skolungdomens jublande skaror omkring dig — lite rödfrusna om näsan, men så friska och käcka — och du kommer hem till ditt middagsbord så hungrig och så upplifvad, som vore åtta månaders vinter bara lek, och på aftonen samlas du med familjekretsen och med några nära vänner. Innanfönstren äro isatta, mattorna på, lamporna brinna klart och du låter lägga in en andra brasa i kakelugnen — du är omgifven af alla de föremål, som du så småningom under årens lopp samlat omkring dig och som blifvit dig kära, emedan de äro ämnade att glädja ditt öga med litet färg och värme under de långa månader, då det finns så föga utomhus, som lifvar blicken — du sitter i ditt soffhörn och talar och diskuterar, och aftonen förflyter fort — och du tror att du är lycklig, att lifvet icke kan vara annorlunda, du märker icke den slöhet och tyngd, som mörkret och vinden lägger öfver ditt sinne, ty du känner dig så skyddad, så ombonad, så trygg i ditt varma, trefliga hem.

Allt detta stod jag och läste i snöflingorna som föllo stora, vida, ulliga utanför mitt fönster. Men de bredde intet täcke öfver gatan, och förgäfves lyssnade jag efter den första bjällran. Och så bröt plötsligt en solstråle igenom molnen, och den fördref med ens alla mina drömmar. Ty himlen blef så hög med ens, det blef ett sådant färgspel öfver vattnet, som låg och kastade sig oregelbundet och oroadt mot kajen, och

Vesuvius, som var skinande vit från hufvudet till fotabjället, bolmade fram en så tjock rök, att man ej ens kunde taga snön på allvar. Nej, detta haf har aldrig känt en isboja, denna sol har aldrig varit omgifven af en så tjock molnvägg, att den ej brutit igenom, denna vulkan upphör aldrig att sjuda och ryta och kasta brännande lava och glödande stenar på det hvita snötäcket.

Hvad står du och fantiserar om hemlif bakom dubbla fönster bland kära föremål i en familje- och vänkrets, om en lång vinter med mörker och trefnad — det är ju i stället en lång sommar med ett evigt solsken, som ligger framför dig. Det är icke *hem* och *in* du skall, det är *ut* i det fria. Inga tjocka murar mer, som skydda för drag, ingen treflig skymningsstund i ditt väl ombonade kabinett, ingen vänkrets, som talar ditt språk och förstår dina tankar! Det är icke ett *hem*, som Södern ger dig, icke skydd och omvårdnad och trygghet. Men det är icke heller nödvändigt, ty väl kan du frysa äfven här, men icke så att du stelnar, väl kan solen bränna för hett ibland, och väl kan en jordbäfning störta omkull ditt lösligt hopfogade hus, som ingalunda står på hälleberget; men om du icke har några murar, som skydda, så är det heller ingenting som stänger — från naturen, från lifvet.

Mars 1889.

Allegría.

Vårstämning från Capri.

Jag vet intet, som ger ett mer fullt och strålande intryck af den traditionella napolitanska glädtheten än när man en vårmorgon beger sig af till Capri. Först allt det muntra lifvet vid hamnen, S:ta Lucia, pojkar som ligga på magen och spela kort, kvinnor under skämt och glam som reda ut hvarandras långa, svarta hår, båtkarlar, fiskare, utbudare etc. — det är det vanliga virrvarret med rop, skrik och skratt under det lysande solgasset. Så föres man i roddbåt ut till ångbåten, som ligger ett stycke ut på redden — roddarna lura en naturligtvis och taga dubbelt så mycket betaldt som de borde, om de kunna komma åt — lyckas de, så skratta de åt vår dumhet, lyckas de icke, så skratta de åt sitt eget misslyckande. Så kommer man då upp på ångbåten, som är proppfull af Bædeker-utrustade herrar och damer, och medan man väntar på att den skall gifva sig i väg, hvilket naturligtvis sker minst en halftimme senare än

det är bestämdt, åtaga sig åtskilliga halfstora pojkar att underhålla passagerarna med att stående i vickiga roddbåtar utföra diverse gymnastiska eller teatraliska öfningar, skrikande, nej, sjungande under tiden muntra sånger. Nu höres ett egendomligt, jodlande läte. Alla passagerarna störta till den sidan af ångbåten. Hvad är det? En af pojkarna har blixtnabbt låtit sina få klädespersedlar falla och störtat sig i vattnet för att visa sin simduglighet.

Ändtligen ångar fartyget ut öfver golfen, och det underbara, allt för ofta besjungna men alltid obeskrifbara panoramat af det skinande hvita Napoli, amfiteatraliskt upptornande sig mellan denna safirblå himmel och detta emaljerade haf, mellan det rykande Vesuvius och de ännu snötäckta bergskedjorna i bakgrunden å ena sidan, å andra Posilipos leende, blomstrande, villa-prydda kuststräcka samt Capo Nisidas, Ischias och Procidas djärfva konturer — utbredde sig för våra blickar och framlockade månet långdraget Oooh! från engelsmännen och så många »wunderschön» från tyskarna, att man skulle önskat kunna stoppa till öronen på sig för att få njuta i fred.

Men det fick man i alla fall inte. För den, som vill försjunka i stilla naturbetraktelse, är visserligen icke en Capri-båt rätta platsen.

Fyra män framträda nu på däck med violiner och mandoliner och föredraga i sång, mimik och ackompanjemang de vackra, melodirika och glada napolitanska folkvisorna, den ena efter den andra. Än

är det den öfverdådigt uppslupna *Funiculi-funiculà*, som beledsagas med dansande rörelser, hvilka synas ofrivilliga och oemotståndliga och kännas så smittande, att det knappt skulle förundra om alla passagerarna stego upp och begynte dansa med — än är det den smäktande ljufva kärleksvisan om *S:ta Lucia* eller den veka, stämmningsfulla *Mia Napoli, bella Napoli!* — och så bryter munterheten lös igen i ett kärleksgnabb mellan tvenne älskande, som för första gången lämnats ensamma och hvilkas tämligen vågade språk säkert skulle komma de engelska misserna att vända bort hufvudet i stället för att, som nu, hjärtligt skratta — om de förstode napolitanska. Grälet slutar med ett samstämmigt: »benedetta mamma!» en jublande, skrattande lofsång till mamman, som gått bort och lämnat sin dotter ensam hemma.

Nu gå sångarna till andra sidan af däckets efter att ha inhöstat så många soldi de kunnat klämma ur de motvilliga resandenas fickor, och för oss börja nya föreställningar. Först korall-, sköldpadd- och kaméförsäljarna, som söka fresta de oerfarna med sina lådors vackra och inbjudande innehåll. Jag har nu varit för länge i Napoli för att det ens skulle kunna falla mig in att köpa något på ångbåten, och jag vet att det enda sättet att undgå deras efterhängsenhet är att *icke* svara »nej, jag tackar» — och framför allt icke kasta en enda, half blick på varorna, utan endast göra en liten, nästan omärklig napolitansk gest

med handen. Den verkar som ett frimurartecken: »lura inte mig, min vän; för gammal räf» — och mannen går strax vidare. Men jag följer nu hans handel med intresse och gläder mig med honom, när han lyckas lura någon af de nykomna att köpa. Så kommer kapputbudaren med käppar, som äro »aldeles outhärliga» för en dags uppehåll på Capri, om man ej vill riskera att bryta af sig armar och ben bland klipporna. Och sedan kommer en vacker, frisk, rundkindad ung nunna af de emanciperade, som går omkring öfverallt med en frihet som ingen annan italiensk kvinna, och ber vänligt leende om en slant för de obotligt sjuka. Har ni efter allt detta några soldat kvar i fickan, är det bra, ty ni får ännu många tillfällen att göra af med dem, innan ni når bestämmelseorten.

Vi backa ett ögonblick utanför Sorrentos grönskande stränder och släppa af samt taga upp folk i småbåtar — och se här en ny utställning på däck! Trämosaikerna från Sorrento, smakfulla, lockande och prisbilliga såsom hela den moderna italienska konstindustrien.

* * *

Nu ha vi lämnat kusten och styra kursen rätt på Capris blå grotta. Väl 20—30 små båtar omsvärma strax ångbåten, och medan man står i kö för att komma med i den, uppvaktas man af en fem, sex

olika matsedlar från de olika restauranterna vid Marinan, som bjuda på frukost. Många rätter och mycket lågt pris. Det är alltid något att trösta sig med, medan man uthungrad väntar på att de 30 båtarna i två omgångar hunnit föra det stora antalet resande in i den blå grottan och ut igen. Icke strax ut igen likväl. Ty när man kommit in i den underbara klipphålan, till hvilken ingången är så trång att man måste lägga sig ned i båten för att passera, ehuru grottan själf är en vid och hög sal, en sal, värdig tronsal åt bergakungen, underrättas man om, att om man vill betala ytterligare 2 lire förutom de 1: 35 man redan erlagt för båten, så kan man få se en man simma i det blå vattnet, hvarvid hans kropp synes så starkt färgad, att man tror honom iklädd en djupblå simdräkt. Då vi finna priset något högt — hvar och en af dessa inemot 100 passagerare 2 lire till en man, som simmar några slag — upplyser man oss, att vattnet härinne har feber med sig, hvadan det är lifsfarligt att simma däri, och att alla, som försökt det, blifvit sjuka utom denne ende man, som nu stått emot i flere år. Det går i de flesta — det berättas på ett så trovärdigt sätt, och grottan ser så hemlighetsfull ut.

Vistas man sedan någon tid på Capri, så får man dock se så många badgäster roa sig med att simma in där, att man slutar med att göra det själf för att få det nöjet att se sig själf blå — och man upptäcker,

att det endast är när ångbåten ligger där, som man får feber däraf.

Nu ändtligen styra vi då mot Marinan och måste åter i båtar för att komma i land. Här slitas många händer om vårt bagage — men egendomligt nog med bara kvinnliga händer. Capri är ett kvinnorike. Männena äro nästan alltid borta på långa sjöresor eller i Amerika, och kvinnorna bygga husen, odla jorden och taga emot främlingarna. Hur lätt den där raska kvinnan nu slänger min tunga kappsäck på sitt hufvud, medan jag själf stiger upp på åsnan, och hur rask och stadig hon går uppför de branta stigningarna upp till byn. De flesta hus i Capri ha sten för sten burits på kvinnornas hufvuden, säger en engelsk författare.

Med undersam glädje insuper mitt öga åter skönheten af detta natursceneri, medan min åsna småtrafvar uppför backarna på de smala stigarna mellan murarna. Här är det enda ställe jag sett i Italien, där man ännu finner vild natur — de branta, spetsiga, fantastiskt formade klipporna medgifva ingen kultur. Än stupa de alldeles öfver ens hufvud, än breda de ut sig och bilda djupa dalgångar, och på de sluttande sidorna växa vilda blommor i frodig rikedom. Ruinerna på topparna äro minnen från Roma-väldet och från medeltiden; den lilla byn ser ännu ut som på saracenernas tid, vin-, orange- och fikonplanteringarna bilda massor kring bergets fot, golfen och öppna hafvet göra djupa inskärningar öfver allt i ön och bilda trånga sund, grottor och vikar, Vesuvius och Sorrentokusten

rodna på afstånd i drufsaftens färg, fiskarbåtarna afteckna sina romerska segel mot horisonten — allt är ljus, klarhet, harmoni, fullkomlighet.

Glada tillrop och skämtsamma ord växlas mellan de mötande kvinnorna på vägen, hvar och en med sin börda på det käcka hufvudet.

* * *

Uppkommen på den lilla piazzan träffar jag på alla mina gamla bekanta där, hvilka ropa ett »välkommen», som förefaller så hjärtligt, att man tror det är äkta. »La bella Carolina» går fortfarande och säljer sina koraller med sin vanliga frimodiga, nöjda min, gamla Spadar med sitt excellens-utseende sitter fortfarande modell, Concetta, som i fjol med sin åsna brukade föra mig till badet, har nu en liten pojke vid bröstet, Carméla, den grekiska skönheten, som i tarantellan så väl förstod att dölja den lilla brist som naturen gifvit Capris vackraste flicka till påminnelse om människans ofullkomlighet — hon haltar något när hon går — är nu förlofvad med en Signore.

Godt för henne, om han verkligen gifter sig med henne, ty ingen Caprigosse vill ha henne, säger min följeslagerska.

»Hvarför det?»

»Å, en flicka, som setat modell i flera år.»

»Har hon då varit modell för en bildhuggare?»

»Naken modell, menar ni? Nej, det kan då ingen Capriflicka fås till. Nej, nog har hon alltid setat klädd, men gossarna här tycker ändå inte, att det är bra att en flicka sitter så där under ögonen på en man hela dagen. Och hvem vet, nog har han kanske också löst schaletten någon gång från halsen.»

Tre timmars ångbåtsresa från Napoli, och en sådan stränghet i seder!

»Carméla har också haft ett äfventyr i vinter,» fortsätter min åsnas ägariinna. »Hon har blifvit så fåfång af det där modellsittandet, att hon vill ha en klädning med garneringar och puff baktill. Det kunde naturligtvis modern inte tillåta, ty en flicka, som kläder sig så, gör sig till spektakel för alla och anses inte ärbar — men då blef flickan så förargad, att hon ställde till ett stort spektakel och grät och skrek mot modern. Och strax efter det försvann hon från hemmet. Bröderna sökte henne öfverallt och fingo slutligen reda på henne uppe på kastellet — ruinen af ett medeltidsslott, som ligger på toppen af det branta berget — och när de funno henne hade hon förlorat målföret. I åtta dar kunde hon icke tala, men sedan fick hon igen stämman, och då berättade hon att 'il brutto' (den lede) hade bortfört henne på hästryggen samt att han hade velat kasta henne ned för bråddjupet i hafvet, men att madonnan hade kommit i egen person och räddat henne. Af skrämelsen hade hon emellertid mistat rösten.»

»Nå, fick man aldrig reda på sanningen?» frågade jag naivt.

»Hvem vet, om hon sagt någon osanning?» svarade min följeslagerska allvarligt.

»Il brutto» huserar nämligen mycket här på ön ännu. Icke blott att kor och grisar ofta dö af »mal'occhi» (onda ögon), men här förekomma äfven sjukdomsfall bland människor, förorsakade af oväntade sammanträffanden med denna personlighet på vägar och stigar.

Men man tar det icke så fasligt illa ändå. Lefver man ärbart och ber flitigt till madonnan, så går man nog fri. Och för resten är det tids nog att tänka på olyckan, när den kommer. Denna risk att möjligen möta den onde spelar i alla fall icke större roll i deras fantasi än för andra människor risken att ådraga sig en sjukdom på naturligt sätt, och hindrar dem ingalunda att njuta lifvet och vara glada och sorglöst muntra såsom intet annat folk jag sett.

* * *

Och denna munterhet smittar oemotståndligt äfven främlingarna. När man kommer från Napolis något tryckande luft, dess smuts, fattigdom, laster och oärlighet, så verkar denna ensamma klippö med sin friska luft, sitt snygga, ärliga och frimodiga folk, sina enkla och rena seder som ett lifvande bad.

Här kan man lägga ett guldstycke på piazzan och ingen skall stoppa det i sin ficka, — i Napoli kan man icke gömma det så väl, att ej öfvade händer kunna finna det; — här kan man sofva för öppna dörrar och lämna huset öppet när man går ut. Ja, sorglöshet i alla afseenden, det är den stämning som griper en här.

I Pagano, det karakteristiska, äkta italienska hotellet med sina terrasser, loggior, utsprång, sin förtjusande, intrasslade oregelbundenhet, sina djupa, svala rum, dekorerade med väggmålningar af de många generationer af artister, som haft sitt tillhåll här, är till och med munterheten i afton så högröstad, att när man plötsligt kastas ensam in i detta glada sällskap, blir man nästan beklämd däraf. Det är högsta säsongen nu för Capri och matbordet har utgrenat sig ända intill det omöjligas gränser. Efter middagen naturligtvis dans, viol- och mandolinspel, sång och tarantella i den stora vestibulen, där den vanliga utställningen af akvareller och andra konstarbeten äfven pågår.

Något enerverad af allt detta stoj drar jag mig undan ut i den lilla trädgården, som doftar starkt af rosor och violer i den ljumma vårnatten. Vinlöfven slingra sig kring de brutna stuck-kolonnerna, orangerna glöda däremellan, natthimlen är gnistrande stjärnklar — och utanför muren draga spelande och sjungande skaror — det är annandag påsk, och årets största glädjehögtid ger ännu genljud i luften.

Allegria, allegria!

Ja, för alla dem som glädjas i flock, i grupp eller i par! Men för den ensamma är intrycket för starkt. Munterheten, vårluften, blomsterdoften, naturens utsägliga skönhet, det väcker vemodskänslor, och man tänker på den vackra och sanna strofen:

Naturen er skjön kun ved Hjerternes slag,
Som en Blomst ved den elskedes Bryst.

Maj 1889.

Sommarlif i Italien.

Jag hade alltid med en viss fruktan motsett en sommarvistelse i Italien. Jag trodde som alla nordbor, att med maj månads utgång var det bäst att vända ryggen åt det trollska Södern, som just då visar sig från sin mest förföriska sida, och uppsöka det ostadiga vädret med regnskurar, dimma och blåst på toppen af alperna eller i den höga Norden.

Måhända tillhör jag den högre djurart, som har lätt för att acklimatisera sig. Men därför vill jag uppmana alla, som känna att de tillhöra samma släkte, att afstå från den sedvanliga fördomen att man blott skall se Italien på den årstid, då klimatet här är ostadigt liksom sommaren i Norden, och rymma sin väg så snart det verkligt oföränderligt, fullkomligt sköna begynner.

Det lönar knappast mödan att för hundrade gången upprepa, att Capri är en af de skönaste platser på jorden. Allt för mycket är redan taladt och skrifvet därom. Själf har jag också för ett par år sedan gifvit luft åt en Capristämning i tryck. Men allt detta, både

hvad jag och andra ha haft att säga om Capri, har dock bara varit turistintryck. Denna gång har jag kommit hit som bofast napolitanska på den tid af året, då alla främlingar redan för länge sedan rest, och de erfarenheter, man då gör, äro något olika.

Alla hotell stå mer än halftomma, ja, de flesta ha blott tre, fyra gäster. Napolitanarna ha först på de sista par åren börjat fästa sin uppmärksamhet på Capri under sitt sökande efter ett lämpligt sommarställe. Endast det elegantaste hotellet här, Quisisana, är tämligen väl besatt, då den del af Napolis *high-life*, som förr brukade slå sig ner på hotell Vittoria i Sorrento, nu blifvit fördrifven därifrån af en difteri-epidemi, som är orsaken till, att Sorrento i år är alldeles öfvergifvet.

Med undantag af den smula societetslif med därmed följande toalettprakt, som om aftnarna utvecklas på Quisisana, är lifvet på Capri så enkelt, primitivt och äkta landtligt, som i den ensligaste norska fjällbygd. Hotellen, som mest bestå af små villor, ligga kringströdda tämligen långt från hvarandra på sluttningen från hamnen upp till staden. På Capris enda körväg kan man visserligen efter ångbåtens ankomst möta några vagnar, men på alla de andra små vägar och stigar, som slingra sig upp öfver backarna, synes aldrig annat än infödda, barbenta, brunstekta barn, kvinnor med en börda på hufvudet, men sällan några karlar. De äro alla sjömän och äro alltid ute på resa,

om man undantar de få, som hålla till nere vid hamnen.

Vi bo i en villa, som tillhör samma ägare som Quisisana, men ligger på landet nära hafvet, medan det större hotellet ligger inne i själfva staden, som om sommaren icke erbjuder de bästa sanitära villkor.

Vi äro de enda gästerna i hela detta villahotell och ha därför till vår disposition en hel byggnad med en *loggia* eller af pelare uppburen balkong, som löper rundt kring huset, och där man alltså ständigt kan finna en skuggig plats vid hvarje tid på dagen, och där det alltid blåser en frisk fläkt från hafvet, som ligger under oss på tio minuters afstånd. Också under *pergola'n* i hotellets trädgård finner man större delen af dagen en skuggig sittplats. Vinlöfvet är så stort och rikt vid denna årstid, att det bildar täta väggar och tak till denna löfsal, behängd med stora drufklasar, som hålla på att mogna, men ha lidit en smula af vintern.

Vill man arbeta något, måste man stiga tidigt upp och taga sitt bad sent, ty efter badet skall man, äfven om man är i besittning af den mest utvecklade nordiska energi, svårligen kunna uträtta något.

Vi bege oss alltså ut, just som solen står högst på himlen, och då man, efter hvad det påstås i nor- den, icke kan göra annat än sofva med stängda fön- sterluckor. Den korta promenaden ned till stranden är onekligen en smula kritisk. En stackars nordbo, som är van vid, att solen endast lyser på en kant,

blir här alldeles förvirrad, då dess hvita strålar sticka en i ögonen från norr, söder, öster och väster, ofvanifrån och nedifrån. Man skrattar därför åt mig, emedan jag blott genom lyckträff en eller annan gång oförmodadt råkar hålla parasollen i den riktning, hvarifrån solstrålarna egentligen komma.

Nere vid stranden träffa vi strax Alessio, en äldre sjöman med den karakteristiska Capritypen, den djärft skurna näsan, den smärta figuren, den bruna hyn och den muntra, käcka minen. Baddräkterna kastas i båten, Alessio, som står barfota i den våta sanden, böjer ett knä till brygga åt mig, och på det viset kommer jag oftast torrskodd i båten; om icke, gör det heller ingenting, ty skorna torka snart på fötterna. Vi ha nu flere badplatser att välja emellan. Vi kunna fara till *bagni di Tiberio*, där ännu ett par murar stå kvar i vattnet, men stranden är här så solig, att vi, stackars fruntimmer, som ju alltid måste taga vissa hänsyn till vårt yttre, utsätta oss för att bringa ett alltför stort offer i detta hänseende. Visserligen har baddräkten långa ärmar och är tämligen höghalsad, och visserligen har man en stor hatt på hufvudet. Men för att man icke först skall bli röd som en indian och sedan svart som en neger, borde man dessutom ha långa handskar på sig och taga parasollen med sig ut i vattnet, men det vore ju icke riktigt bekvämt. Vi gå därför i stället till ett annat litet strandparti, som hela dagen ligger i skugga under en lodrät bergvägg; det är egentligen litet för

kallt, men Capri har icke något öfverflöd på strandplatser, och man föredrar vid denna tid för mycken skugga framför för mycken sol.

Vi möta på vägen en hvitmålad båt med tält, full af herrar och damer af alla åldrar. Det är en napolitansk prins med sin talrika familj, som valt sig samma badplats som vi. Far och mor, bröder och systrar simma här tillsammans. Klippan har olika afklädningsrum för de båda könen.

Vi undersökte här om dagen vattnets temperatur och funno till vår häpnad, att den icke var högre än 21 grader Celsius i skuggan. Vattnets starka salthalt — Medelhafvet är som bekant ett af de saltaste haf, som finnes — är kanske förklaringen till, att det kännes så mycket varmare än till exempel Östersjön, som också midt i den varmaste sommaren kan ha en lika hög temperatur. Säkert är, att man kan uppehålla sig en hel timme i vattnet utan att frysa. Men när man så kommer upp, och i synnerhet när man klär på sig långsamt och klär sig i den djupa skuggan under de branta klipporna, är man skyddad mot att plågas af värmen hela dagen och natten. Det lyckas oss till och med att göra den visserligen korta, men mycket branta färden i solskenet upp till hotellet, utan att svettas, och vi njuta hela dagen af en behaglig känsla af svalka, som många gånger kommer mig att utbrista: »Men det är ju inte sant, att Italiens sommar är så het. Jag skulle inte vilja, att det vore en

enda smula kallare än det är, ty då vore det inte längre så fullkomligt.»

Jag vill dock icke underlåta att betona, att endast den nordbo, som tål vid långa hafsbad, torde vara enig med mig. Utan denna afkylning skulle värmen säkert falla besvärlig. De af napolitanarna själfva, som icke taga bad, beklaga sig också ständigt öfver hettan.

För mig var det något nytt allaredan i den omständigheten, att vi kunde bege oss ut på en resa för att vara borta minst en hel månad, utan att taga med så mycket som ett enda ytterplagg, en enda schal, ja, icke en gång en enda regnvädersdräkt. Toaletten är den lättast möjliga. Herrarna gå i skjorta och linnebyxor med ett bälte om lifvet, lanneskor och en stor halmhatt, fruntimren i ofodrade batistklädningar med bluslif, därunder en stärkkjol, ett tunt, genombrutet linne, snörlif af bara fiskben, sammanhållna af ett slags genomskinlig trådtyll, genombrutna strumpor, lanneskor och stor halmhatt. Silkesvantar, parasoll och solfjäder fullända toaletten.

Efter badet kommer frukosten. Sedan sitta vi en stund under pergola'n, gå och se på, hur frukterna mogna i trädgården — persikor, *perkokker* — ett slags persikoliknande, men större och hårdare frukter — plommon och fikon kunna vi nu plocka mogna från träden, somliga dagar också drufvor. Uppkomna på våra rum, öfverfallas vi oemotståndligt af sömninghet; vi gå till sängs, stänga öfverallt för att få vara

i fred för flugornas surrande och sofva ett par timmar. Vid femtiden dricka vi te med citronskifvor — en mycket svalkande och läskande somnardryck — och gå sedan ut och spatsera.

Vi ha många vägar och stigar att välja emellan, men alltid bär det brant uppåt eller nedåt. Låt oss gå uppåt till Ana-Capri. Vägen tycks bokstafligen hänga öfver afgrunden; när man ser dess slingringar öfver sitt hufvud, förekommer det en, som om man knappast skulle kunna gå säkert där, och dock finner man, när man kommer upp, en bred körväg, som det har kostat en ofantlig massa pengar att anlägga, och som icke tjänar till någonting annat än att ge främlingarna anledning till en pikant utflykt i vagn.

Utsikten härifrån är emellertid af oöfverträfflig skönhet. Jag vill icke tala om Napoligolfen, om Vesuvius, Sorrentobergen och Ischia, om de plastiska linierna och bedårande färgerna, ty allt hvad man kan säga därom är så banalt, att man nästan ursäktar Heidenstam och Strindberg, som af ren motsägelselust blifvit drifna att påstå, att Italien icke längre är vackert för oss, men endast var det för våra farmödrar, och att Medelhafvet icke är blåare än Östersjön. Jag vill inskränka mig till att tala om den skönhet i det lilla, som utmärker denna tafra, omgifven af en ram så praktfull, att en realistisk författare lika väl som en realistisk målare skyr att skildra den — icke därför att han, som man påstår, bara älskar det fula eller det medelmåttiga, men därför att han känner, att den

fullkomliga skönheten, den fulländade harmonien svårligen kan åskådliggöras, vare sig med ord eller färger.

När man i Norden — jag menar icke bara i Skandinavien, utan ungefär hvar som helst norr om Alperna — skådar ned från en höjd öfver ett stort landskap, finner man nästan beständigt döda punkter, som ögat ilar förbi, utan att fästa sig vid, emedan de, om de icke störa taflan, åtminstone icke erbjuda något, som är värdt att iakttaga i detalj. Men här finnes knappt en enda sådan död punkt. Capri är vid denna årstid från den ena ändan till den andra en enda stor, tätt bevuxen, rikt odlad fruktträdgård. Det växer och spirar och doftar och bär frukt öfverallt i alla klippornas klyftor och vrår. Blott de lodrätt stupande bergen äro kala — men slutta de bara det minsta nedåt, strax äro de beklädda af något doftande, saftigt och ätbart. På de ställen, där de icke bjuda något för bordet, skänka klipporna i stället något till apotekarnas flaskor. Hela klippön är full af kryddrika örter, som dofta intensivt och smaka apotek. Nordborna föreställa sig ofta, att det myckna uppodlandet förstört naturen i Italien, och det kan ju också på sina ställen ha sin riktighet. Sorrento till exempel har knappt en enda promenad med fri utsikt. Alla vägar gå mellan höga trädgårdsmurar. Men Capris formation är alltför djärf och fantastisk, dess klippor alltför branta och tvärstupande, för att de fruktträdgårdar, som det lyckats att bekläda dem med, skulle kunna skada deras vilda skönhet. Jag vet intet

ställe i Europa, som i en sådan grad som Capri för-
enar det odlade och det vilda, fruktbarheten och den
storslagna nakenheten.

Står man på toppen af en klippa och hör hafvet
brusa under sig samt ser det bryta sig fradgande
mot de hvassa strandklipporna, återfinner man sin
barndoms och ungdoms drömmar i stämningen vid våra
kuster. Sätter man sig om aftonen under pergola'n
och insuper all den doft, som strömmar från det
växande lifvet omkring en, tänker man ofrivilligt på
trädgården där hemma med äpple- och päronträden, af
hvilkas frukter en del ej hinner mogna fullständigt, på
rotfrukterna utanför, som så ofta svika landtmannens
förhoppningar, på gårdsplatsen framför huset med dess
mödosamt omhuldade blomsterrabatt, där en enda af
de kaktéer och aloeplantor, som här pryda murarna
och förföljas som ogräs, skulle utgöra en blomster-
älskares stolthet.

Ja, man anställer ofrivilligt ständigt i tankarna
dessa jämförelser, när man är född i Norden och
lefver i Södern. Men hvad tjänar det till? Föraktar
man sitt eget fattiga, tarfligt klädda barn, när man
ser en liten prinsessa, klädd i valenciennespetsar från
topp till tå? Man tänker helt filosofiskt: hon är väl
också utsatt för mässlingen, kikhosta och knip i
magen. Här kan också skörden slå fel ibland. Vin-
lusen kan fördärfva drufvorna, för mycket regn i
april kan utsätta fruktskörden för att ödeläggas, och

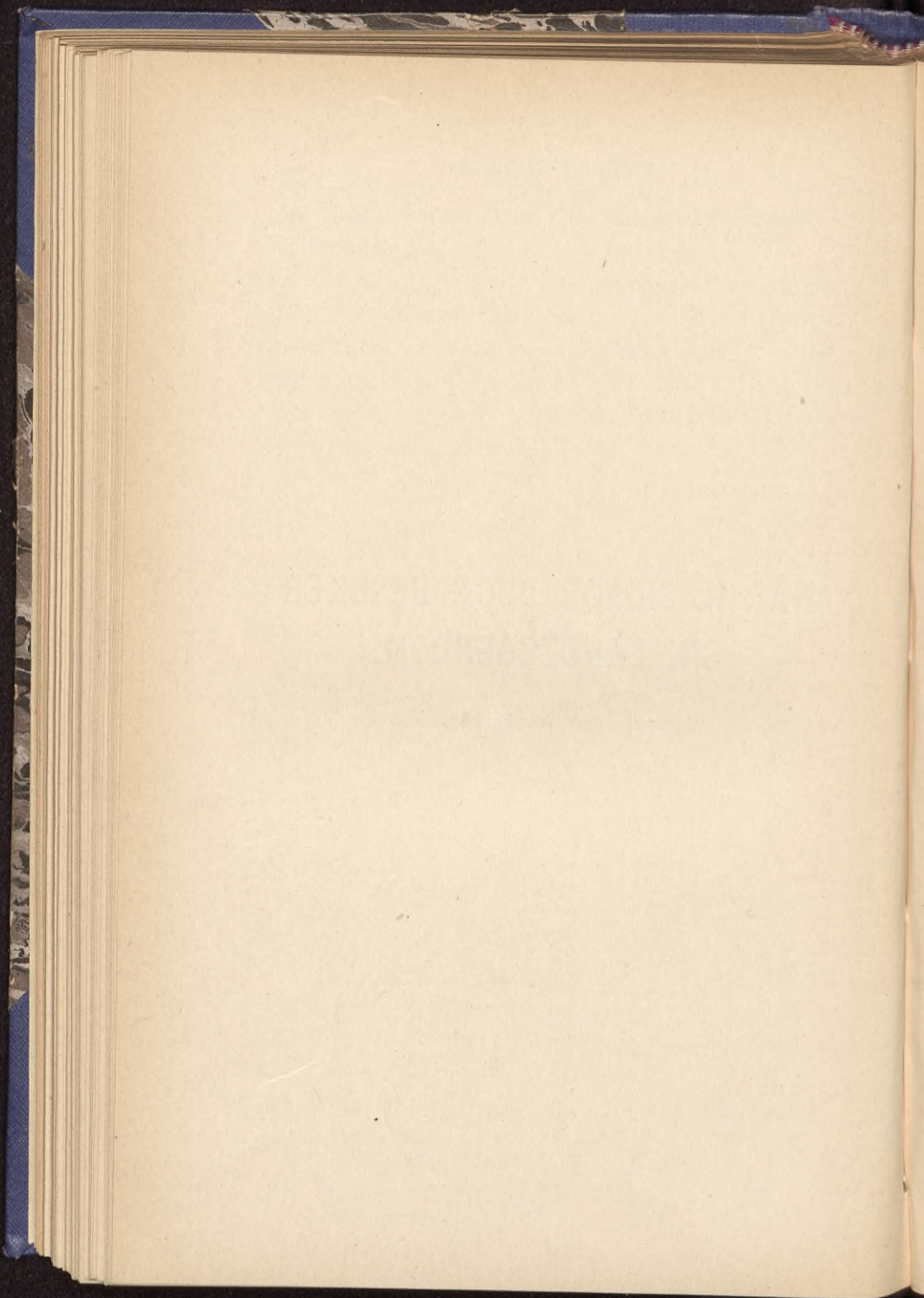
det dåliga dricksvattnet kan framkalla rubbningar i matsmältningen.

Ja visst! Men låt mig slippa att tänka därpå. Låt mig drömma några veckor under den tindrande natthimlen, drömma om den fullkomlighet som vi nordbor, vi födda fantaster, alltid längta efter, och som aldrig tar en så tydlig form och gestalt för vår yttre syn som i Södern!

Aug. 1892.

NÄR IL SIGNOR DUCA BESÖKER
SIN LANDTEGENDOM.

Ett stycke italienskt landtbrukarlif.

Den nuvarande ducan är en ung man, som nyligen ärft egendomen efter sin far, det vill säga han har ärft endast en del däraf, han har flera syskon och egendomen har undergått en ny styckning såsom redan många gånger förr skett, ty fideikommisserna afskaffades såsom bekant i Italien jämte alla feodalrättigheter vid tiden för franska revolutionen. Det är ännu resterna af det gamla hertigdömet, som finnas inom familjen, men yngre söner, gifta döttrar etc. hafva i hvarje generation delat jorden med titelinnehafvaren, så att på hans lott återstår nu endast såsom hans själfskrifna egendom det gamla kastellet i ruiner med omkringliggande jord samt den gamla *tavernan* (landtvärdshuset), där hertigarna, hans förfäder, hade såsom feodalrättighet privilegiet att upptaga skatt af alla vägfärande — ett betydande privilegium, ty *tavernan* ligger just på gränsen mellan de stora hufvudvägarna Rom—Napoli och Napoli—Abruzzerna. Hade den nuvarande ducan fått behålla detta privilegium, liksom i England vissa liknande feodalrättigheter

existera ännu i dag, så skulle han vara en mäktig man.

De forna hertigarna hade visserligen den motsvarande skyldigheten att bevaka den allmänna säkerheten på dessa stora farvägar och höllo för ändamålet en liten trupp beridna och beväpnade män. Nu besörjer staten detta och har därför en trupp karabinierer liggande i kvarter i själfva den gamla tavernan, samt betalar hyra härför till ägaren.

Ducan är nygift och hans hustru är utländska. Det är i dag första gången hon besöker sin mans egendom. De fara med morgontåget klockan åtta från Napoli. Vägen går genom ett landskap, som för en nordbos ögon knappast synes naturligt i sin öfverflödande rikedom. Vinskörden skall begynna i morgon; rankorna, hängande i festoner från träd till träd, synas formligen digna under drufklasarnas mängd och tyngd, de sitta så tätt, så regelbundet, som vore de enkom upphängda på trådar, och under dem växa alla slags trädgårdsprodukter i frodig mängd. Där ligga stora meloner i långa rader, där ett slags ofantliga kurbitsar, lysande gulröda i köttet, där krypa de guldglänsande pomidori (tomater) fram, och tallösa andra jordens frukter, som ej ha något namn på svenska, täcka hvarje tum af jorden. Och midt ur denna frodiga grönska sticka åtskilliga fruktträd upp sitt hufvud, tjänande på samma gång som stöd för vinranksfestonerna. Det grå fikonträdet med sina stora svarta eller ljusgröna frukter och sin fantastiska,

kantiga form, glänsande silfverpopplar, oliver, persikor och ibland en lund af kastanjer sticka af mot den djupblå, ljusdruckna himmelen. Pinjernas väldiga kronor sätta sina svarta fläckar här och där på taflan, och i bakgrunden tecknar sig ljus och skiftande i violett en förtoning af Apeninerna, denna väldiga bergskedja, som drager sin skönhetslinie genom hela Italien från norr till söder.

Tåget gör ett uppehåll vid Teano, den station där man stiger af för att fara till det jämförelsevis nya, blott ett par hundra år gamla slott, där ducans familj under de sista generationerna plägat taga in vid besök på egendomen. Slottet ligger på utkanten af en liten stad på några tusen invånare, belägen på en kulle. Det är gammalmodigt utan att vara antikt, ett af dessa karakteristiska italienska hus med flera olika taktytor, många terrasser, oregelbundna rum, som ofta ligga det ena en trappa högre än det andra, stora praktsalar för herrskapet, fuktiga bakrum utan sol och ljus för tjänstefolket.

Här hade *la nonna* (farmodern) sitt favoritsäte. Här älskade hon att spela *la castellana*, att om aftonen ha mottagning för småstadens honoratiories, hvilka samlades i den stora gula praktsalongen, möblerad på gammaldags italienskt vis med stolar uppradade längs väggarna, nakna marmorgolf och mosaikbord, med hela denna kalla lyx, som nu i det moderna Italien begynner att öfverallt gifva plats för vanlig europeisk hvardagstrefnad. Den stora salongen

var, mycket karakteristisk för tiden och landet, vid dessa mottagningar endast upplyst af ett par vaxljus vid det bord i ett hörn, där den gamla hertiginnan satt, och gästerna bjödos naturligtvis ej på en tillstymmelse till traktering.

Men den nuvarande ducan, som är ett barn af det unga Italien med instinktiv sympati för den nya tidens former, afskyr detta slags representantskap och har aldrig kunnat trifvas i det gamla slottets öde salar.

Vid nästa station, som ännu bär det gamla hertigdömets namn, stiga de af. De mötas vid nedstigandet af två vaktare i husets livré och med långa bössor samt af den gamle förvaltaren.

Vaktarna äro lönade af egendomsägaren, men utnämnda och beväpnade af staten, så att de äga offentlig myndighet att upprätthålla ordningen, att arrestera och äfven att skjuta på obehöriga, som vilja göra öfvervåld eller som olofligen intränga på egendomens område. Herrskapet tager aldrig ett steg på sina ägor, utan att vara följdt af åtminstone en af dessa vaktare, ty trakten är ännu osäker. Speciellt är det den stora kastanjeskogen, som ännu sträcker sig intill det gamla kastellet å ena sidan, å andra sidan till en bergsby, där hvarenda man varit straffad för någon förbrytelse, som gör trakten osäker. Denna skog omgaf fordom kastellet på alla sidor, nu har den blifvit uthuggen af den ena generationen efter

den andra, och hvetefält och vingårdar ha blifvit planterade i dess ställe.

Tavernan ligger alldeles vid stationen. En tät plantering af stora Eucalyptus rundt omkring tyder på osund terräng, som man på detta sätt sökt att torka. Febrar gå dock alltjämt här, folkets ansiktsfärg bär spår däraf.

Tavernan själf är en rymlig gammal byggnad af detta egendomliga, fästningsaktiga utseende, som utmärker de italienska landthusen. Här är fortfarande, liksom i gamla tider, ett betydande landtvärdshus och gästgifveri, ty många stora stråkvägar mötas här, och här är därför också förlagdt karabinierernas hufvudkvarter.

Herrskapet går för att bese ladugården, som nyligen brunnit, och besluta om de nödiga reparatio- nerna. En skara folk, tillfälliga värdshusgäster, för- bönder, skjutspojkar, en herreman i trasor, en kring- vandrande akrobat, kvinnfolk och barn från närliggande hus, följa alla med sydländingens vanliga nyfikenhet herrskapet i hälarne, och blanda sig i samtalet med råd och upplysningar. Då de tala om eldsvådan, råka de strax i den lifligaste sinnesrörelse, som hade den skett i natt, fast det nu redan är en hel månad sedan. Värdshusvärdens hustru kastar ifrån sig barnet, som hon har vid bröstet, och kommer inrusande i ladu- gården, utan att ha haft tid att dråga igen klädningen, samt börjar med stora gester att beskrifva sin sinnes- rörelse vid det rysliga tillfället.

»Signor duca, hvad ett stackars kvinnfolk måste lida. Jag låg med lillan vid bröstet och tänkte på ingenting. Gesù, Giuseppe e Maria, då ser jag flam-mor slå upp mot himmelen, jag känner rök. Jag far upp, jag skriker på hjälp, jag kör ut gubben. O, madonna mia. Vi kunde ju brinna inne allesammans. Och ers excellens kan tacka mig att icke hela hans egendom blifvit lagd i aska.»

Ducan får så många upprepade beskrifningar på hvad de lidit, hästarna hopträngda i ett mindre stall, så mycken halm och hö uppbränd och så vidare att han slutligen finner sig föranlåten påminna om att han icke har någon skuld i det som skett, utan de själfva, hvilka utan lof upplåtit stallarna till nattkvarter åt ett regemente förbitågande kavallerister, hvilka anstiftat olyckan.

»Ni hade åtminstone varit skyldiga anmäla det för förvaltaren.»

Då tystnar den talföra kvinnan och börjar tänka på lillan, som hela tiden visat sin missbelåtenhet med den afbrutna måltiden. Hon gör blott, i det hon går, ett sista försök att kasta skulden på andra.

»De infama soldaterna,» säger hon. »Och de hjälpte ej ens till med släckningen, emedan kaptenen hade fått order till afmarsch.»

Nu framträder den f. d. gentlemannen, som länge med oroliga gester gifvit tillkänna sin önskan att närma sig ducan.

»Evviva, il signor duca!» utropar han patetiskt.
»Il signor duca kommer hit bland sitt trogna folk liksom fordom vår älskade konung Francesco II.»

»Hvad är det för en?» frågade herrskapet förvånadt de kringstående.

»Un povero pazzo» (en stackars fåne), svarar man med låg röst.

»Och hvad vill ni af mig?» frågar ducan.

»En audiens, ers excellens, fem minuters enskild audiens.»

»Vänta till senare.»

»Vänta till senare. Just så svarade mig också Francesco II,» upprepar den legitimistiske gentlemanen.

Den enskilda audiensen hade naturligtvis till mål begäran om pengar. Gentlemanen var på resa, hade tagit in här på värdshuset och kunde ej komma vidare af brist på medel. Han lät sig nöja med ett par lire, gjorde en ny hofmannabugning för »il signor duca och Francesco II» och försvann ändtligen.

Men nu önskade också akrobaten ett enskildt samtal med il signor duca. Han behöfde femtio lire, hvarken mer eller mindre, för att kunna fortsätta resan till Rom, ty han hade haft den olyckan att den häst, han kommit ridande på, dött på vägen, och nu hade han intet annat fortskaffningsmedel än järnvägen. Också han nöjde sig med ett par lire.

Under allt detta hade åtskilliga af kvinnorna omgifvit duchessan. Med italienarnas vanliga älskvärdhet

hade de hälsat henne välkommen och önskat henne lycka, och nu kommo de fram med hvad de hade på hjärtat.

»Signora duchessa, ni vill säkert gå in i kyrkan och hälsa på madonnan. Jag ber er då att lägga märke till en sak. Madonnan behöfver en ny klädning, excellensa. Den har redan länge varit dålig, men vid sista processionen på madonnans fest tappade de nöten henne i backen, klädningen blef sönderrifven och barnet fick näsan skrapad. Vi ha nog sagt mellan oss, att vi ville gärna skjuta ihop till en ny klädning åt henne, men så menade en: bara icke sedan la signora duchessa blir sårad, när hon kommer. Passar det sig för oss att gifva madonnan en ny klädning utan att deras excellenser veta af det.»

Duchessan, som är uppfostrad i den protestantiska religionen, fast hon väl aktar sig för att tala om det för detta naiva folk, som då skulle förlora allt förtroende till henne, känner sig helt förlägen öfver den nya skyldighet, som på detta sätt anvisas henne: att tänka på madonnans toalett.

Hon går in i kyrkan, en liten vacker byggnad i florentinsk stil, nybyggd af *il nonno* (farfadern), med trätak af bjälkar, stora apostlar målade på väggarna, ett marmoraltare, på hvilket står madonnan med barnet, med sin dubbla krona på hufvudet samt klädd i gul sidenklädning med guldbroderier.

»Men er madonna gör ju aldrig några underverk,» säger ducan skämtande. »Hvarmed har hon förtjänt sig en ny klädning?»

»Det gör hon visst,» svarar den kvinnan, som hela tiden fört ordet. »Hon har hjälpt mig en gång ur en svår sjukdom.»

En ung skjutspojke med mössan käckt på sned och ett karakteristiskt medeltidsansikte med den stora, romerska näsan och det tätt krusiga håret, sådan som man ofta ser typen här i all sin renhet, infaller nu med affekterad öfverlägsenhet: »il signor duca har rätt, den här madonnan duger inte stort till. Natten sedan vi haft festen för henne och burit henne i procession brann ju ladugården.»

Kvinnan protesterar lifligt.

»Det är ju tvärtom henne vi ha att tacka för att icke hela huset brann ner, med allt hvad vi ägde och hade.» — »Och så blef hon väl för resten vred för att man tappat henne i marken,» insinuerar en annan.

Emellertid lofvar ducan, att om allt går väl i hans familj och han till den tiden har en arfvinge, så skall duchessan skänka madonnan en ny klädning till hennes fest nästa sommar. Och duchessan lofvar sin lilla sicilianska kammarjungfru, som står i närheten, delad mellan sin djupa andakt framför madonnan och sitt intresse att höra på allt hvad som säges, att hon skall få brodera den nya klädningen. Hon klappar händerna af glädje. Det är hennes specialitet

och hennes största fröjd att brodera prydnader för kyrkor.

Då man nu en gång är inne på kyrkliga frågor, passar värdshusvärden på att komma fram med en framställan. Prästen, som skulle läsa mässan i kyrkan hvarje söndag, ville inte komma dit vidare, emedan hans arvode blifvit minskadt genom egendomens delning. Nu fick han bara tre lire och fyrtio centesimi för hvarje mässa, och han vill ej nöja sig med mindre än — fyra lire!

»Och jag ger honom ändå hvarje söndagsmorgon efter mässan en kopp kaffe och en likör,» infaller en kvinna, som hade en liten kaffeutskänkning i tavernan.

»Och ni förstår, signor duca,» fortfar värdshusvärden, »att jag gör en förlust därpå, om det ej mer läses mässa här hvar söndag. Ty det kommer ju mycket folk till mig efter mässan, kan ers excellens förstå.»

Ducan är icke någon gynnare af präster och skulle helst dragit in hela anslaget till mässans uppehållande.

Kanske skulle han gjort detta utan tvekan ett år förut, då han nästan inte kände sitt folk, bland hvilket han aldrig lefvat. Men under det år han varit herre här har han dock vid sina upprepade besök lärt att inse, att detta fattiga, oupplysta men fantasirika folk har behof af den fest och glädje, den poesi och stämning, som den katolska kyrkan i så rikt mått förstår

att skänka. Och därför samtycker nu den unge radikalen och antiklerikalen till den storartade förhöjningen af prästens lön, med sextio centesimi för hvarje mässal! Och det är icke alldeles säkert att icke i hans hjärtas gömdaste vrå en liten rörelse kan spåras, då kvinnan högljudt lofvar att bedja till madonnan för att den väntade tilldragelsen i hans familj skall aflöpa lyckligt. Det finns knappast någon född katolik, uppfostrad i ett troende hem, för hvilken ej de troendes förböner ha någon betydelse.

Ändtligen kan nu herrskapet lämna tavernan och gifva sig upp mot kastelet i vagn; de två vaktarna följa till häst med sina långa hössor. Det ser ståtligt och en smula medeltidsaktigt ut.

Vägen går i långsam stigning mest genom hvetefält. Här är icke längre den utomordentligt bördiga jordmån, som utmärker Napolis närmare omgifningar. Detta är en bergstrakt, och klimatet är jämförelsevis hårdt, här faller snö om vintrarna, och odlingen är mycket litet uppdrifven. Folket står på en ytterst låg ståndpunkt och lefver i fattigdom. Egendomsägarna ha under många generationer aldrig lefvat på godset. Slottet i Teano ligger långt från denna del af egendomen och där vistades för öfrigt familjen endast några veckor af året under vinskörden. Hela egendomen är, enligt det gängse systemet här, utarrenderad bit för bit till små jordbruksarbetare. De betala ett ytterst lågt arrende — detsamma som på förfädrens tid, ehuru skatterna på jordegendomen

sedan dess ökats så oerhördt, att de uppsluka mer än de små arrendena inbringa — men oaktadt dessa låga arrenden har folket dock icke förmått bringa sig upp till något välstånd. Detta beror väl till en stor del på att de äro okunniga, följa blindt gammal slentrian och veta ej att tillgodogöra sig den i alla händelser ytterst odlingsbara jorden.

Den nuvarande ägaren begynte som alla nya med att vilja reformera. På en jordlapp upptäckte han en rik, naturlig vattentillgång. Han erbjöd därför arrendatorn att låta sätta dit en vattenpump, som skulle gifva honom tillfälle att här anlägga en grönsaks-trädgård — den mest inbringande och mest intensiva af all odling — och som skulle inbringa honom tio gånger så mycket som den åkerlapp han nu hade, utan att han därför skulle få någon ökning i arrendet.

Men denne var ingalunda belåten med förslaget.

»Inte förstår jag mig på att vattna. Vi ha nu i alla tider haft säd här, och det kan vi sköta. Det andra begriper vi inte.»

Till en vaktares hustru, som hade flera barn, erbjöd han att gifva henne en ko i present, jämte en jordlapp för den erforderliga gräsodlingen; ladugård fanns redan på deras gård. Men här samma motstånd.

»Hvad ska' vi med ko att göra. Vi ä' aldrig vana att dricka mjölk.»

Och detta ett folk, som i genomsnitt har ingenting annat att äta än det hvete och den majs, som de ensamt odla och som de förtära i form af bröd

och polenta. Lök är deras enda grönsak och däraf äta de i riklig mängd till brödet.

Gårdarna ligga spridda här och där på sluttningarna mellan kullarna. Dock icke på längre afstånd från hvarandra, än att man ser en fem, sex på en gång från vägen. Det är de vanliga italienska landthusen, hvitkalkade med platta tak och sparsamt med fönster.

Vagnen stannar nu vid foten af den kulle, på hvars topp kastellet ligger. En liten åsna med damsadel väntar på duchessan, de andra gå till fots den branta vägen upp. Och här uppe möter nu en på en gång pittoresk och inbjudande anblick. I alla ruinens skrymslor slingrar sig med intensiv ihärdighet, trots alla utrotningsförsök, en mängd vilda klängväxter, uppe på själfva taket af tornet har en ung ek klättrat upp och håller på att med sina rötter spränga den redan fallfärdiga ruinen. Inne i själfva ruinen ligger ett landthus och här befinner sig nu den nye ägaren inför sin älsklingskapelse.

När man i katolska länder vill söka sprida en primitiv kultur, finnes det, äfven för en radikal tidens son, ännu blott ett godt medel: att anlita munkarna. Och sålunda har den antiklerikale ducan och hans i ett protestantiskt land uppvuxna gemål ej kunnat hitta på något bättre sätt för att höja sitt folks ekonomiska och intellektuella ståndpunkt, än att här, i centrum för egendomen, där man från kullens höjd kan blicka fritt öfver hela territoriet i östan och

västan, anlägga ett eremitage. För knappt ett år sedan begyntes denna anläggning, och frukterna visa sig redan.

Det begynte så: tre franciskanermunkar inbjödos att taga sin bostad i det gamla landthuset, som rustades upp för ändamålet. De fingo dessutom till skänks af ägaren två kor, ett par svin, en hel hönsgård, kalkoner och en åsna, jämte ett stycke jord i närheten af bäcken, lämplig till grönsaksodling. Villkoren voro blott att de skulle förvandla detta eremitage till en mönstergård rundt omkring samt att herrskapet, när de ville vistas där en fjorton dagar under vinskörden, skulle finna huset väl försedt med skinka, korf, ost, grönsaker, olja, vin och frukter — kort sagdt, allt hvad ett så litet ställe kunde producera.

Och hvilket litet paradis är icke redan nu detta eremitage! Af vinplanteringen, som begynner på denna sidan om kastellet och sträcker sig helt ned i dalen, har ett stycke blifvit tillgodogjordt för att skapa en pergola utanför huset, det vill säga vinrankan har lyfts upp till öfver fönsterhöjd och ledts till att forma väggar och tak åt en lång allé. Hur skuggrikt och svalt det är där under vinlöfstaket och hur rikt och tätt tak och väggar i detta ögonblick äro behängda med tunga klasar, som väga nästan en hel kilo hvar! Och mellan vinrankan slingra sig rosor, som äfven krypa rundtomkring tak och väggar. Simpla stenbänkar till hvila; på ett stenbord är upplagd en hel samling antika romerska mynt, lampor och dylikt, som munkarna funnit under sin gräfning i jorden.

På ömse sidor om pergolan sträcker sig köks- och fruktträdgården, eller rättare plantskolan för fruktträd. Här finnas alla de mångfaldiga arter af frukter, som denna jord med litet vård och omsorg är i stånd att frambringa, och härifrån delas unga fruktträd gratis ut till hvar och en af folket, som önskar det. Ännu ha blott få begagnat sig däraf, det är alltid den vanliga invändningen: »inte förstå vi oss på att sköta det» — men munkarna äro tålmodiga, de hjälpa med råd och dåd och så småningom skall nog hvarje stuga ha sin frukt- och grönsaksträdgård.

Bakom kastellet ligger den farliga kastanjeskogen, som innan munkarna kommo hit var alldeles igenvuxen af snår och buskage. De ha nu huggit och röjt, så att den del däraf, som ligger närmast kastellet, blifvit förvandlad till en präktig park med vårdade gångar.

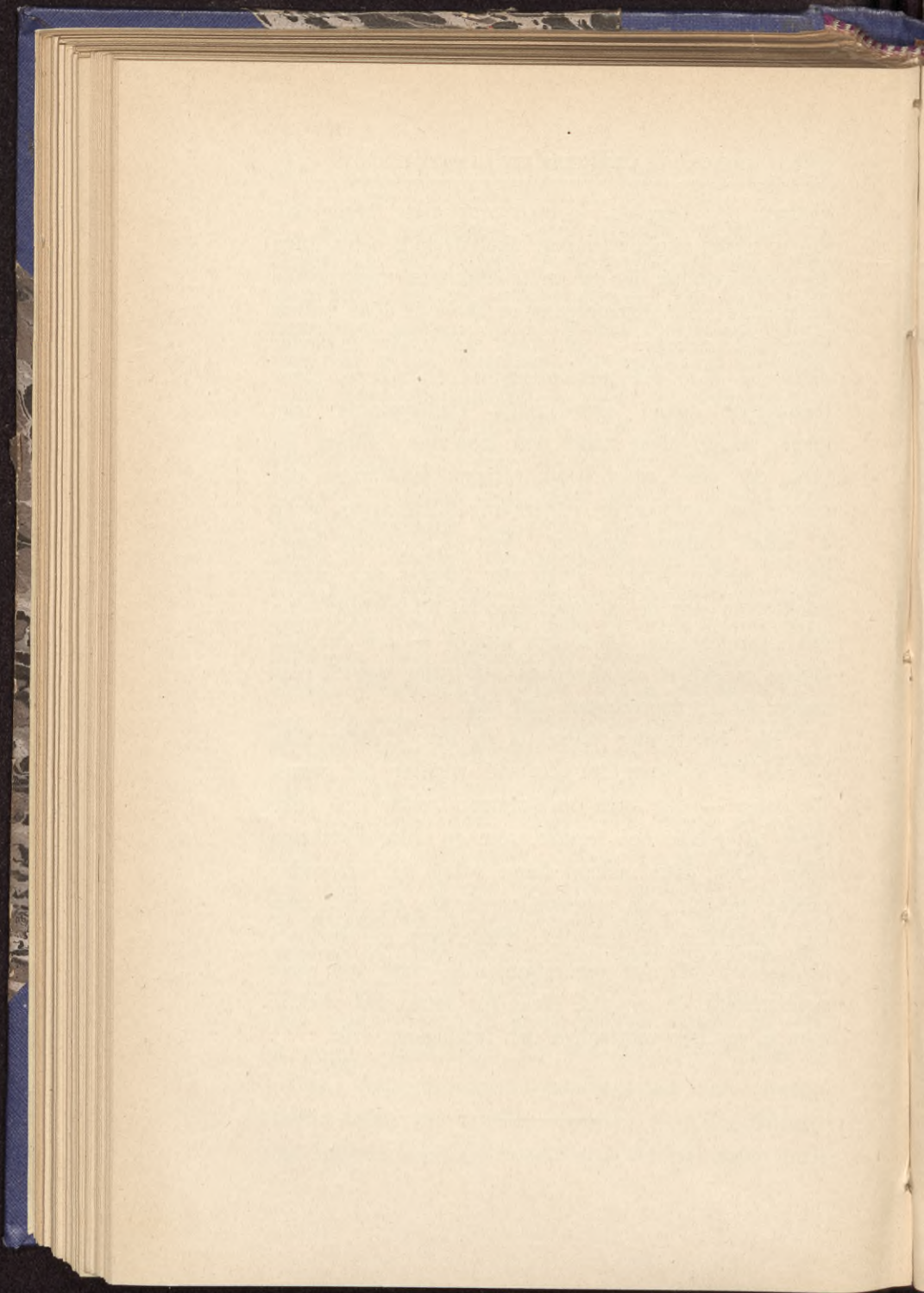
Det första munkarna begärde när de kommo hit var att få inreda ett kapell. Ducans familj har sedan tre sekel den rättigheten att hvar de vistas få sätta upp eget huskapell med eget altare och låta läsa mässan där. En systerdotter till en påfve fick denna rättighet för sig och alla sina afkomlingar. Den yngste ducan hade visserligen varit fast öfvertygad om att han aldrig skulle begagna sig af denna rättighet, men nu, då han en gång inlätit sig med munkarna, var det ingenting annat att göra. Och så läses mässan här i hans eget eremitage hvarje dag af en af munkarna, hvilken har prästerliga rättigheter.

Ett af rummen i nedre våningen har blifvit användt till detta kapell, i de andra två bo de tre munkarna. De tre rummen ofvanpå äro inredda för herrskapet själfva. Från det midtersta rummet kommer man ut på en tämligen stor loggia med vidsträckt utsikt öfver hela landskapet. Kulle vid kulle, alla med dessa egendomliga nyckfulla linier, som tala om vulkaniskt ursprung. Här och där på topparna en fästningslik stad eller ett förfallet kastell. Slutningarna öfverallt beklädda med hvete, majs och vin, fläckvis med oliv-, mandel- och kastanjeplanteringar. Längre bort mot horisonten förtona sig de aflägsna bergskedjorna, och öfver det hela ligger den varma sydländska belysning, som förlänar allt en så egendomligt bedårande, idealiserande prägel. Det är midten af oktober, och ännu visar termometern tjugufem grader i skuggan, ännu talar intet om höst eller förgängelse, blott om högsommarens fulla yppighet.

Duchessan sitter betagen och stirrar på denna fläck af den sydländska jorden, som hon kan kalla sin. Och för hennes inre syn framträder lefvande ett oktoberlandskap från hennes eget hemland. Frostnätterna ha redan kommit, löfven falla tätt och snabbt, så att stora, vida utsikter öppna sig öfverallt, där man under sommaren lefvat instängd bakom en mur af grönt. Landskapet går sin stora förvandling till mötes i detta de stora förvandlingarnas land. Kyliga fläktar draga genom luften, naturens stora begravningsdag nalkas. Inom kort skall den nu blå insjön vara

krithvit och bergfast, de nu i prunkande färger skiftande träden skola stå nakna, skelettartade och skälftva för nordanvinden, där det nu är mödosamt upparbetade gräsmattor och blomstergrupper skola då döda drifvor ligga tätt packade — och solen skall under månader hålla sig nere vid horisontranden och utbreda öfver landskapet denna egendomliga halfskymning, som lägger vemod öfver sinnet och drömmar i hågen. Då skall det vara ensamt i de aflägsna landthusen, där blott sällan en munter bjällerklang tillkännager besök af alltid aflägsna grannar. Men till all lycka finnes där i nästan hvarje stuga en tidning och några böcker, en stor del af ungdomen far till folkhögskolan och kommer hem full af nya intryck — och far själf lägga kanske af arbetsrocken och reser upp till riksdagen för att representera sitt folk.

Här blir under tiden allt sig likt. Träden fälla ej sina löf, kommer det litet snö, smälter den genast för solen — den enda omväxlingen består i de olika arter af gröda och frukter, som de olika årstiderna gifva. Och folket saknar ännu hvarje spår af andlig näring, mässan och processionerna äro det enda andliga innehållet af deras lif. Visserligen gå barnen i skolan och den nya generation, som växer upp, skall representera en ny tid, äfven för detta sent väckta, men af naturen mottagliga och intelligenta folk.

EN AMMAS HISTORIA.

FINLANDS HISTORIA.

När man en vacker vårdag i februari spatserar i den s. k. villan i Napoli — en offentlig park med skuggiga ekalléer samt en dekorativ palm här och där, som sträcker sig längs med hafvet och »banchina lasacciola», Napolis Hyde Park, där ekipager köra af och an mot solnedgången — tilldrages ögat strax af de många brokiga kostymer, som lysa under de gamla stenekarna. Ammorna och dibarnen ha nämligen här sitt förnämsta tillhåll; och ammorna i Napoli äro en ras för sig, så utpräglad att amman blifvit en typisk figur, som lika väl som sin särskilda dräkt också har sina särskilda karaktersdrag och sin särskilda historia.

Hon är hustru till en landtbrukare i smått, från en bergstrakt. Det finnes vissa trakter i omgifningarna af Napoli, där snart sagdt hvarenda bondhustru beger sig till Napoli för att söka amplats, medan i andra trakter ingen ens drömmer därom. Och hvar och en af dessa trakter har sin särskilda amkostym, som icke är en folkdräkt utan ett slags arrangerad teaterkostym, som dock är så bunden af traditionen, att man fåfängt

skulle försöka öfvertala en amma att bära en annan dräkt än den, som ammorna från hennes hemort bära.

Ursprungligen var det endast aristokratien, som bestod sig lyxen af en amma i kostym. Nu har det blifvit en ambitionssak för bourgeoisin att hafva sina ammor grant utstyrda, och ser man en amma med sammetslif och stora guldgaloner, liknande epåletter, på axlarna, en kam med guldkulor i hufvudet och klädningen, lysande röd eller blå med rosa band eller brandgult — så kan man vara nästan säker om, att denna är anställd i en familj, där frun arbetar som en piga, där det kanske icke finns någon annan tjänarinna än amman, som i hvardagslag hemma uppträder med smutsiga, bara fötter, underkjol, fläckig korsett och bröstet ständigt hängande utanför, färdigt att i hvarje ögonblick i förbifarten gifva en skvätt mjölk åt den i sådana familjer alltid skrikande ungen.

Dessa samma husmödrar, som t. ex. själfva i hemlighet för mannen, hvilken hela dagen är i sin butik eller på sitt kontor, stryka in sin tvätt för att lägga afsides de tre lire, som mannen utbetalat för strykerskan, bestå sig också ofta lyxen att fara ut och åka i stort, öppet ekipage för att riktigt förevisa den granna amman och det likaledes mycket fint utstyrda barnet. En enda sådan åkning i hyrvagn kostar 8 fr., och frun måste alltså stå och stryka fyra hela dagar för att kunna bestå sig den.

I den mån som husmodern har en mer utvecklad smak, modifieras också ammans dräkt, färgerna blifva

mindre skrikande, spetsarna kring förklädet mindre breda men i stället äkta, den förgyllda kammen utbytes mot den vackra silfverpilen, epåletterna och guldfransarna mot veckade sidenband i dämpade färger, etc. Utan att frångå den traditionella stilen kan man på detta sätt åstadkomma ganska smakfulla dräkter, som taga sig mycket bra ut, när ammorna sitta gruppvis på de åldriga marmorbänkarna i den evigt grönskande parken med de vit- och spetsklädda dibarnen vid bröstet, medan de något större barnen springa och leka eller åka i någon af de nätta charabankerna i miniatyr, som dragas af skäggiga bockar. På rotundan i midten af parken spelar musiken, och utanför på den långa kajen utmed golfen, säkert en af de vackraste promenadplatser i världen, fara vagnarna fram och tillbaka i ett oafbrutet zigzag, med damer i ljusa toaletter, och mot den djupblå himlen aftecknar sig den ena efter den andra kvinnoprofilen, ren i linierna, som en fint skuren kamé. Ammorna samtala lifligt sinsemellan och samtalet rör sig alltid kring de villkor hvarpå de blifvit anställda samt de presenter i form af kläder och smycken, som de erhållit.

Villkoren äro i regeln 30 fr. i månaden, 100 fr. i guldsmycken, 100 fr. vid afvänjningen samt en fullständig utrustning från hufvud till fot, från klädningen till linnet, bestående af 6 plagg af hvarje slag, 6 klädningar, 6 par skor o. s. v. Men utom dessa från början fastställda villkor, vänta och fordra de extra presenter vid alla möjliga tillfällen: när barnet får

sin första tand, när det första gången säger mamma, pappa, mammolla (lilla mamma, benämningen på amman), när det första gången reser sig i sittande ställning, när det ställer foten på marken o. s. v. — för att icke tala om när det är dess fest- och dess helgonsdag, när det är ammans helgonsdag etc. Och äfven dessemellan hittar man alltid på att be om något: i dag en rad koraller, emedan det skulle förhöja effekten af guldhalsbandet, i morgon en ny bandrosett för håret med långa ändar, som gå ända ned till klädningsfällan, emedan hon sett en annan amma ha sådana, och hennes egna, som bara gå till midjan, synas henne för korta, i nästa vecka ett sidenrysch nedanför kjolkanten i samma färg som hårbanden, en annan gång ett broderadt förkläde, emedan det hon har af spetsar synes henne för tunt o. s. v. i oändlighet. Är man nöjd med amman, säger man ogärna nej, ty man önskar naturligtvis ständigt att hålla henne vid godt humör af fruktan att barnet eljest skall trivas mindre väl.

Men ej nog med att man måste uppmuntra henne med presenter, man måste också tänka på att roa och förströ henne. Hon tillbringar större delen af sin dag på balkongen, när vädret tillåter att hafva barnet under fri himmel, ty därifrån kan hon se på de förbifarande ekipagen och de små familjescener, som alltid utspelas utanför husen af invånarna i bottenvåningarna. När hon skall ut på promenad, sättes hela huset i rörelse. Kammarjungfrun skall komma

in och kläda henne; själf kan hon icke sätta på sig alla sina prydnader, det är redan mycket, om hon själf kan fläta sina långa, svarta flätor, vanligtvis är det kammarjungfrun, som måste göra äfven detta. Och så blir frågan: hvem skall följa henne ut? Gå ensam kan icke komma i fråga. En ärbar hustru ensam på gatan! Det vore ju en skandal utan like.

Om baby skall ut följer nästan alltid modern själf med och man tar då vanligtvis vagn ned till villan eller uppåt Via Tasso, som mellan fruktträdgårdar slingrar sig uppåt sluttningarna ofvanför staden, och man låter där amman stiga ur och promenera för att taga sig motion. Skall baby icke med måste någon af husets kvinnliga tjänare, helst en äldre, respekt- ingifvande hustru eller änka, t. ex. kockens eller kuskens hustru eller de större barnens forna amma, som, sedan hon blifvit änka, kommit att stanna i familjen för sitt återstående lif, göra sig ledig och följa med. Barnens franska eller tyska eller engelska bonne kan också ibland, om hon är något till åren, få förtroendeuppdraget att vaka öfver amman på hennes af faror uppfyllda väg genom Napolis gator.

När man söker en amma har man antingen att vända sig till en af de bergstrakter, som har denna transportvara till specialitet, eller också till en af de »sensali», kommissionärskor, som förmedla dessa slags affärer. I förra fallet infinner sig den på förslag varande amman i eder bostad i Napoli, åtföljd af sin man, sin gamla mor — som alltid ser lastgammal

ut — och ofta af barnmorskan eller dennas man samt naturligtvis med sitt barn på armen. Ni måste betala resan fram och tillbaka för alla dessa personer antingen ni vill ha henne eller ej.

I senare fallet är det »sensalen», som ledsagar amman och hennes man på hennes sökande efter plats, och som tar hela första månadens lön för sitt besvär utom 5 fr. af ammans nya husbonde, hvarjämte hon så högt hon kan uppskörtar mannen för logis under väntetiden i ett slags hotell, fullt af ammor, dibarn, loppor och annan ohyra.

Men hur hårda än dessa »sensalers» villkor må vara, vågar ej amman sätta sig emot dem, ty dessa ha ej blott i sin makt att skaffa dem anställningar, men de ha den ännu fruktansvärdare, att få dem att förlora mjölken, eller som det kallas »förlora bröstet», om de äro missnöjda med dem. Hur detta går till vet ingen riktigt, men det lär vara alldeles säkert att de kunna göra det utan att komma i någon direkt kontakt med dem. Det är nog om de t. ex. se dem på långt håll ute. Ja, detta tro icke blott ammorna fullt och fast, utan äfven fruarna, och detta är också ett af de skäl, hvarför det anses så farligt att låta amman gå ut på gatorna. Många fruar våga aldrig taga en amma utan förmedling af dessa »sensaler», som eljes hämnas med att »taga från dem bröstet».

Om ammans yttre tilltalar er, sänder ni henne med en biljett till er husläkare, som underkastar henne en grundlig kroppsvisitation och endast rekommenderar

derar henne, om han ej kan upptäcka den minsta ofullkomlighet, icke ens en skadad tand. Ni anställer henne då efter att ha kommit öfverens om priset samt å er sida uppställt vissa villkor: mannen får icke besöka sin hustru annat än en gång vid påsk och en gång vid jul, och han får då endast tala med henne i antikameran med alla dörrar öppna, han får icke skriva till henne mer än en gång i månaden då han mottagit månadslönen, som aldrig kommer i hustruns händer utan skickas direkt till mannen.

Dessa månatliga bref äro dessutom underkastade en särskild kontroll, ty som hvarken man eller hustru kan skriva, måste de alltid passera genom tredje man. Mannen vänder sig till någon offentlig skrivare och hans bref innehålla nästan alltid klagomål öfver brist på nödiga pengar för jordbrukets drifvande, för att betala den bondhustru, som mottagit deras barn o. s. v. samt ett i artiga och formella ord affattadt vädjande till hustruns godhet, med Ni som tilltalsord, uppmaningar att tillfredsställa sitt herrskap samt kyssar på hand till den lille prinsen eller ducan eller marchesen. Brefvet är nämligen afsedt att läsas af herrskapet, hvilka å sin sida, då de läsa upp det för amman, hoppa öfver allt som kan oroa henne, hvarför de upprepade ödmjuka vädjandena till hennes godhet aldrig komma till hennes öron förrän kanske i en något mindre afslipad form, när makarna träffas personligen till jul eller påsk.

Ammans bref till mannen skrivas af herrskapet under dennas diktamen, och innehålla vanligen uppmaningar att se väl efter barnen och att snart skriva och omtala hur dessa må.

Men på samma gång som amman med ömhet tänker på sin egen lilla, som hon öfvergifvit, icke egentligen af nöd, utan ofta endast af önskan att förtjäna penningar och guldsmycken eller också drifven därtill af mannen, som behöfver ett litet rörelsekapital för sin jordlapp, fäster hon sig dock oftast äfven vid det främmande dibarnet och vårdar det med samma ömhet som om det vore hennes eget. Det var en amma, som berättade mig, att när hon varit några månader i Napoli försökte hon förgäfvos att erinra sig sin egen flickas ansikte, och när hon sedan efter ett helt års bortavaro kom tillbaka till denna, kände hon sig främmande för henne och tänkte ständigt på det andra barnet hon lämnat och såg denna oupphörligt för sig, hur han vinkade med sin lilla hand till afsked.

Ja, det var egentligen hennes, Caterina di Filippos historia jag skulle berätta.

Hon tilltalade mig strax vid första anblicken för sin ovanligt milda och blygsamma uppsyn, i motsats till den vanliga typen, som är djärf, litet framfusig, medveten om sin viktiga roll i sambället. Hon hade något kufvad och ödmjukt i sitt väsen och svarade på allt hvad man sade eller frågade henne blott ett oföränderligt: »Signor» eller »Signora si», äfven då frågan borde besvarats med »no». Hon var liten till växten och tämligen

spenslig, hvilket emellertid icke anses som något fel; stora, fylliga kvinnor ha ofta mindre mjölk än små och seniga. Hennes hår var formligen blått som riddar Blåskäggs i långa, täta flåtor, lagda i en krans baktill, hennes hy var mörk och ögonen svarta med en glimt af skålmaktighet. *

Den brunetta typen väljes alltid företrädesvis, den ljuslagda anses ha mindre kraftig mjölk. Hennes eget, fyra månader gamla barn, som hon bar på armen, inlindadt så hårdt att det var styft och rakt som en trådocka, såg ovanligt präktigt ut, var alldeles blondt och af en så olika typ mot modern, att vi till en början misstänkte något knep. Det är nämligen en af de konster »sensalerna» använda för att få en amma antagen, då hennes eget barn är dödt eller sjukligt, att låna henne ett annat att presentera som sitt.

Men sedan vi låtit denna behålla sitt eget barn ett par dagar, försvunno snart alla tvifvel i detta afseende inför den omisskänneliga ömhet och omsorg, hon visade detta.

Den första åtgärd, som vidtogs, sedan hon blifvit antagen, var att sända henne till en offentlig badanstalt — i sitt eget badrum ville man naturligtvis icke släppa in henne — och låta henne, för första gången i sitt lif, taga ett ljumt bad. Så togos alla hennes kläder ifrån henne — icke den minsta tråd af sitt eget fick hon behålla, ty hvarje tråd luktade bondstuga — det gjordes ett bylte däraf, som skickades hem med mannen för framtida bruk, och hon ikläddes

nya kläder från hufvud till fot. Den person, som öfvervakade denna rengöringsprocess, hade äfven i uppdrag att kamma henne och väl undersöka hennes hufvud, hvilket, märkvärdigt nog, befanns utan invånare.

På detta sätt installerades Caterina di Filippo i sitt nya ämbete.

Hon var 23 år gammal och detta var andra gången hon var i Napoli som amma. Mannen var en själfägande jordbrukare, och det stycke jord han ägde frambragte allt, hvarpå familjen lefde. Af majs och hvete beredde husmodern de olika slags pasta, som utgöra en välbärgad landtbrukarefamiljs förnämsta föda. För de fattiga är pasta (maccaroni och andra tillagningar af samma slag) en lyx, som endast förekommer vid påsk och jul.

Minestroner — d. v. s. alla möjliga slag af grönsaker, som växa under vinrankorna — kokas i vatten och tillagas med olja samt ätes som soppa. Frukterna, persikor, plommon, fikon, äpplen, päron, aprikoser och diverse andra — endast apelsiner och citroner växa ej i denna bergstrakt — torkas till vintern och ätas sedan kokta — olivlunden sörjer för det i en italiensk familj alltid stora behovet af olja — vinkällaren är väl försedd från den egna vingården — och så finnes ytterligare svin och höns på gården, så att köttmat vankas äfven emellanåt. Och allt detta på en moggio jord (tredjedelen af en hektar) d. v. s. icke mer än en vanlig trädgård. En liten tillstötande kastanjeskog förser också hushållet med en ypperlig föda.

Men så tillgodogöres också allt på denna bit jord. Vin- och fikonlöfven afplockas när frukterna äro mogna och användas till att göda svinen. Jorden vattnas, gödes och vändes oupphörligt. Man och hustru för-
rätta själfva sitt arbete.

Men förutom denna egna jord har Antonio di Troja också tre moggi jord på arrende. Han är således en ganska välburgen man, och man skulle icke tro att hans hustru skulle behöfva ut i främmande folks tjänst. Men saken är den, att han tagit henne utan hemgift, helt enkelt emedan han var kär i henne. Och hon måste nu förtjäna sig ett litet kapital, som lägges ned i jordbruksdriften, för att sålunda förvärfva sig den oberoende ställning inom äktenskapet, som hemgiften är afsedd att bereda hvarje italiensk hustru.

Historien om hur detta äktenskap kom till stånd är full af dramatiska scener, ett stycke cavalleria rusticana, som dock förlorar mycket på att berättas på svenska, emedan det är omöjligt att återge det bildrika, halft fantastiska, halft skeptiskt realistiska språk, hvarpå den berättats mig.

Filippa, Caterinas mor, som »gjort» tretton barn och som är »un pezzo di donna» (ett stort stycke kvinna), är den onda genien i denna historia. Hon har alltid hållit sin godmodige man och alla sina barn i sträng tuktan, hon är hård, men icke känslolös, tvärtom, starkt lidelsefull och ytterlig i glädje som i sorg. När ett af hennes barn råkade ut för den olyckan att falla i elden och bränna sin arm, så att

man fruktade att han skulle bli krympling för hela sitt lif, grät hon så däröfver, att hon blef blind och måste i tre hela år vårdas på ett sjukhus i Napoli. Af de tolf barnen har hon naturligtvis mistat nio som små; jag vet knappast en italiensk familj, som ej mistat några späda barn, och bland folket, där frukt-samheten är ofantlig, är också dödligheten bland de späda större än i något annat land i Europa utom Ryssland.

Dör en, så skaffar jag till en annan, det är det vanliga filosofiska resonnemang, hvarmed dessa kvinnor trösta sig öfver ett barns död. En ofärdighet eller sjuklighet hos ett barn betrakta de däremot som en obotlig olycka.

När Caterina var 17 år, begynte modern redan inleda underhandlingar för hennes giftermål med Antonio di Troja, som var en förmögen ung man, men dock icke mer än att flickans hemgift motsvarade de fordringar, han kunde ha rätt att ställa. Men förslaget strandade mot flickans envisa motstånd. Hon hade hört sägas, att den unge mannen hade sex tår på ena foten, hvilket ingaf henne en afgjord motvilja för honom, hon tyckte dessutom att han var ful och hon hade förälskat sig i en annan.

Nu begynte striden mellan mor och dotter. Den lilla, spensliga Caterina med det milda väsendet var i grunden lika energisk och egensinnig som den storväxta, kraftiga modern, och hon gaf icke vika för de misshandlingar i form af hugg och slag och svält, för

hvilka hon blef utsatt, tvärtom, dessa retade henne ytterligare till motstånd och hon höll i sig att hon ville icke och skulle icke säga ja till Antonio di Troja, om man också släpade henne i brudstolen.

Medan dessa underhandlingar pågingo, hade modern ofta möten med den tilltänkte mågen, hvilka ledde till det resultat, att denna lidelsefulla kvinna, moder till tretton barn, förälskade sig i den helt unge mannen, som dottern tillbakavisade. Snart vardt det allmänt bekant att Antonio di Troja var Celestina Giovannellas älskare, och det kom äfven till Caterinas öron, hvilken nu naturligtvis med förökad energi tillbakavisade de närmanden, som den unge mannen detta oaktadt gjorde henne.

Ty han var i själfva verket förälskad i henne och trots förhållandet till modern hade han svurit dyrt och heligt på att han skulle ha dottern.

Nu var dramat i full gång; modern så svartsjuk på dottern, att misshandlingarna antogo en lifsfarlig karakter. En gång drog hon henne vid flätorna fram mot eldstaden för att tända eld på dem; en gång höll hon henne i tre dagar instängd utan att gifva henne något att äta o. s. v.

Caterina, som, enligt sin egen utsago, om hvars sanning för resten de fina linierna i hennes ansikte och figur bära vittne, förut varit en vacker flicka, blef af grämelse, vrede, skrämnel och förödmjukelse så medtagen, att hon magrade af till en hamn och blef på en gång gammal.

Medan jag var vacker ville många ha mig, sade hon, men nu var det ingen som såg åt mig mer utom Antonio di Troja, som alltjämt var så förälskad i mig, att man alls icke kunde tro det en gång.

Denna enträgna kärlek tycktes så småningom göra ett visst intryck på henne, och så olycklig som hon känt sig i hemmet, började hennes motstånd slutligen att gifva vika, så mycket mer som tanken att hämnas på modern och taga hennes älskare ifrån henne, väl också hade något frestande.

Men hon höll sig dock ännu mycket sträf mot den unge mannen och ville aldrig tillåta honom ens så mycket som att trycka hennes hand. Moderns förnedrande uppförande eggade hennes ambition och hon sade sig: om jag tillåter mig den minsta oförsiktighet, så skall folk strax tro allt ondt om mig och säga: sådan mor, sådan dotter.

Därför vågade hon aldrig ens tillåta sig det oskyldigaste skämt och skratt, som andra unga flickor, utan gick vid denna tid alltid allvarsam och stel, tryckt under bördan af moderns skam och harmen öfver de misshandlingar, hon fick utstå.

Altovilla, hennes hembygd, ligger vid foten af Monte Vergine, på hvars topp finnes en mycket undergörande madonna, till hvilken icke blott befolkningen från de närliggande trakterna, utan hela Napoli vallfärdar vid hennes årsfest. På Napolis gator ser man i de dagarna en massa med grant utstyrda åkdon, dragna af band- och flaggklädda hästar samt full-

proppade med barhufvade men smyckbehängda borgarfruar och flickor på framsätet, männer på baksätet körande i rask fart, med pinglande bjällror. Det är pilgrimerna, som begagna förevändningen af madonnans fest för att göra en lustresa, hvilken varar i tre dagar. Man har med sig matsäck och man sofver på berget under bar himmel.

Antonio di Troja, som själf just icke hörde till de fromma, begaf sig in på pilgrimsfärd till fots till Monte Vergine för att aflägga ett löfte till madonnan, att om hon läte honom få Caterina till hustru, så skulle han aldrig synda mer, icke ens mer se modern i ansiktet. Han biktade sig äfven och prästen skakade så grundligt upp honom med hotelsen om helvetets straff efter döden och exkommunikation i detta lifvet, att han kom tillbaka som en så djupt skakad och omvänd syndare, att Caterina gaf vika och lofvade att bli hans hustru.

Men nu bröt stormen lös öfver dem värre än förut.

Moderns vrede var så hejdlös, att äldsta sonen, en jättelik soldat, måste inskrida för att skydda systemens lif och lemmar. Fadern var hela dagarna ute på arbete och höll sig dessutom helst undan vid familjetvisterna.

Men nu blandade sig äfven grannskapet med sin opinion in i dramat och denna stormakt, den allmänna opinionen, ställde sig på den misshandlade flickans och den till dygden återvändande, trogne

älskarens sida. Och en vacker dag gingo de båda »promessi sposi» till municipiet, följda af föräldrar och syskon för att taga hvarandra till äkta. Caterinas mor hade skenbart gifvit vika för den allmänna påtryckningen och följde med upp i namicipiet.

Sindacon frågade först fadern: Cosimo di Filippo, vill du gifva din dotter Caterina till äkta åt Antonio di Troja?

Ja.

Celestina Giovanella — hustrun bär aldrig man-
nens familjenamn utan alltid sitt eget, inom bonde-
klassen liksom inom den betitlade aristokratien — vill
du gifva din dotter Caterina till äkta åt Antonio di
Troja?

Ett ljungande »nej!» blef svaret.

Sindacon hejdade sig ett ögonblick, men fortsatte sedan akten, som om han ej hört moderns svar. Antonio di Troja, vill du taga denna Caterina di Filippo till din äkta hustru, etc. och slutade med att förklara dem gifva.

Caterina hade då fyllt 21 år, hvarför moderns samtycke ej var outhärligt.

Men då de nygifva med följe kommo ut på platsen utanför municipiet, tog modern upp en sten från marken och kastade den rätt i ansiktet på sin dotter. Den träffade under ögat, som strax svullnade starkt, så att den stackars bruden var alldeles vanställd i ansiktet, då de nygifva kort därefter infunno sig hos

hos prästen för att mottaga den kyrkliga välsignelsen af deras förbund.

Men här väntade dem ett nytt slag. Lysningen var afkunnad tre söndagar å rad, och de trodde att allt var klart, men fingo nu i stället det besked, att de ej kunde blifva vigda, emedan prästen från sin närmaste förman mottagit order om äktenskapsvägran på grund af det brottsliga förhållande hvori brudgummen lefvat till brudens mor, hvilket gjorde hans förening med dottern lika med blodskam.

Hvad skulle de nu göra? De voro lagligen gifta, och trots den stora vikt folket fäster vid den kyrkliga välsignelsen, kunde dock ej den äkta mannen förmå sig att låta sin hustru återvända till modern, som skulle slagit ihjäl henne, utan han tog henne utan vidare med sig till sitt hus, där allt var festligt prydt för att mottaga de nygifta och där hans mor, en åttio-årig, mild och godhjärtad gumma, gjorde allt för att ersätta sonhustrun den moderliga ömhet, hon alltid saknat.

Caterina hade, utom förödmjukelsen att komma i sin mans hus utan att vara kyrkligt vigd, också den kanske ännu större, att komma dit utan att medföra något annat af sitt eget än de kläder, hon hade på kroppen. Ty modern icke blott vägrade henne hvarje spår af hemgift, utan nekade äfven att utlämna hennes egna kläder, hvilka mannen sedan nödgades låta hämta af karabinierer.

Men den goda svärmodern, som hade byrån full med linne, gaf henne en fullständig utrustning af sitt eget, ett drag som sonhustrun aldrig kan glömma och aldrig nog kan prisa.

Hon är så god, så det kan ingen människa tro, säger hon alltid om svärmodern.

På morgonen, dagen efter vigseln, då mannen vid fyratiden skulle gå till sitt vanliga arbete i jorden, belägen en timmes väg från byn, där huset står, sade han till sin hustru: du behöfver inte arbeta, men jag vill att du skall följa med mig ut och sätta dig på marken i skuggan, medan jag arbetar. Efter allt hvad som varit, törs jag icke lämna dig ensam hemma. Man vet aldrig hvad folk kunde hitta på att säga.

Och så gingo makarna hvarje morgon tillsammans ut på marken och tillbringade hela dagen där. Där fanns ett litet hus där maten tillagades och där alla jordens frukter bereddes, och de kommo hem till sitt hus i byn blott för att sofva.

Under tiden pågingo underhandlingar med kyrkoherden för att han skulle skaffa dem tillåtelse att blifva kyrkligt vigda, men denne förklarade, att det behöfdes tillstånd från Rom och att detta ej kunde erhållas för mindre än 100 lire.

Hvar skulle de taga 100 lire ifrån?

När Caterina var nära att föda sitt första barn beslöto de sig slutligen för ett sista försök. De gingo till fots flera mils väg till en stad, Benevento — »en mycket stor stad, mycket större än Napoli», enligt

Caterina — där en påfvens vikarius har sitt säte, och bådo honom att taga sig an deras sak.

Denne förklarade att antingen skulle de få tillståndet för inte eller också icke alls.

Hvad kunna hundra lire göra till eller ifrån? sade han. Det är väl då kyrkoherden, som vill taga dem för sitt besvär.

Slutligen fingo de då en dispens från Rom, som ej kostade dem mer än tio lire i postpenningar och papper samt dylika små expeditionsutgifter.

Men moderns förföljelser forto. Dottern hade sagt henne, att om hon någonsin satte foten inom hennes dörr, skulle hon blifva utkastad, och de hade ej sett hvarandra på ett par år, då Caterina en dag kom gående med det första barnet på armen och det andra »dentro la pancia» på en gångstig mellan trädgårdsmurarna och här oväntadt stötte samman med modern. Denna tog strax upp en sten och kastade efter henne, så att hon måste fly för att rädda sina små.

Men då hon sedan berättade detta för mannen, sköt blödet öfver hos honom. Han lagade så att han mötte modern och gaf henne en ordentlig bastonad.

Söndagen efter, då han och hustrun voro i kyrkan och hörde mässan, kom brodern, soldaten, fram till honom och kallade honom att infinna sig till möte utanför vid mässans slut. Hvad detta hade att betyda, kunde en hvar förstå. En duell skulle utkämpas på det bland folket öfliga sättet. En sådan kallelse inne-

bär helt enkelt: jag ämnar försöka sticka ner dig. Försvara dig!

Brodern-soldaten hade visserligen alltid varit på syskonens sida i konflikterna med modern, men hans heder förbjöd honom dock att stillatigande tillåta att svågern burit hand på hans mor.

Så stuckos de med dolk utanför kyrkan medan allt folket såg på, till dess karabiniererna kommo och skilde dem åt och förde dem båda två i arrest, där de fingo sitta några dagar.

* * *

Caterinas första bekymmer, då hon kom i huset till oss, var att vi ej ville hänga den minsta medalj af madonnan eller något helgon, icke ens ett korallhorn, som skyddar mot »jettatura» om babys hals.

Om det sedan kommer något åt honom, sade hon, skola ni tro att det är min mjölk, som icke är god, i stället för att det kan vara onda ögon eller så många andra faror, som kunna träffa honom, då han icke har något skydd.

En gång, då vi fördröjde oss med baby till efter solnedgången och vi yttrade någon fruktan för att den i dessa ögonblick alltid något fuktiga luften kunde skada honom, tog hon upp sitt radband ur fickan och hängde det om hans hals med en beslutsam kampmin, som om hon velat säga: nu bryr jag mig icke om hvad ni säger, nu skall han ha det.

Och ofta har jag märkt, hur hon i hemlighet hänger upp radband öfver hans hufvud i suffletten på hans lilla vagn.

En dag, då hon satt på badhusbryggan med barnet, medan jag var ute i vattnet såg jag tvenne damer närma sig henne och tala med henne samt smeka barnet. Jag sade henne då efteråt, att hon aldrig skulle låta några främmande röra vid barnet och framförallt icke kyssa det, emedan de kunde smitta det med någon sjukdom.

Ja, sade hon, jag tänkte också strax, när hon sade: »ett så sött barn», att det kunde vara någon jettatura och jag gjorde strax horn åt dem och spottade i marken, men jag vände mig åt sidan för att de icke skulle märka det eftersom det var fina damer, som man måste visa respekt.

»Göra horn» emot »jettatura» går så till, att man sticker ut lillfingret och pekfingret i riktning af den misstänkta personen. Möter man en ful kärring bör man för säkerhets skull alltid göra det, men äfven de vackraste unga damer med den oskyldigaste uppsyn kunna ibland vara jettatori.

Det är en egendomlig blandning af skepticism och vidskepelse, af fromhet och hädelse i detta folks uppfattning. De kunna ofta förlöjligen eller häda sina helgon, när dessa ej tillfredsställa deras önsknings, men på samma gång kunna de med djup öfvertygelse berätta om deras underverk, hvilka icke alltid äro välgörande, utan stundom straffande och hämnande,

som till exempel ibland, då byn ej kostat tillräckligt på helgonets fest och denna hämnas med att sända en eldsvåda eller annan olycka. Eller då det är konkurrens mellan två helgon eller två bilder af samma helgon, såsom vid den nyligen inträffade stora olyckshändelsen i en by i grannskapet af Napoli.

En bonde lät rifva en gammal mur på sin gård. På denna funnos målade några nu halft utplånade helgonbilder, men den ena af dessa, St. Alfonso, begynte nu plötsligt att blöda. Nu strömmade folk till från alla håll för att se underverket, ägaren förhindrades att fortsätta rifningsarbetet och bönderna byggde i stället ett altare vid helgonets fot och offrade det vaxljus, rökelse och gåfvor af alla slag.

Ägaren fann det högst obekvämt att ständigt ha sin gård full af folk, och att ej i fred få fortsätta de påbörjade arbetena, hvarför han en natt, med tillhjälp af de många vaxljusen, arrangerade en liten eldsvåda. När de troende vid dagbrottet strömmade till, var deras helgon försvunnet.

Kyrkoherden var ej okänslig för hvilken förlust det var för byn och för honom själf att ha mistat ett så undergörande helgon. Han förskaffade därför sin församling en annan St. Alfonso, en gammal bild i trä, som skulle ersätta den uppbrända oljefärgstaflan, och ställde i gång en stor fest för att högtidligen installera den nya bilden i kyrkan.

Såsom vid alla italienska folkfester afbrändes fyrverkerier. Det finns intet som detta barnsliga och

bullersamma folk älskar så mycket som fyrverkerier och »musica in piazza». Men den lättsinniga lek med elden, som vid dessa tillfällen bedrifves, förorsakar ofta olyckshändelser. Denna gång inträffade en så allvarsam explosion, att tjugu, trettio människor satte lifvet till.

Denna händelse förlamade folket af skräck; ty de voro nu öfvertygade om, att det var St. Alfonso i olja som af afundsjuka hämnats på St. Alfonso i trä!

Men det var ej endast bristen på helgonbilder i vårt hus som oroade amman. En annan fara hotade henne.

Hon råkade i konflikt med hushållerskan och denna blef till en del för hennes skull uppsagd ur sin tjänst. I Napoli är det nu mycket vanligt att afskedadt tjänstfolk hämnas vare sig på sitt herrskap eller på de andra tjänare, som anses ha någon skuld i deras afskedande. Tanken på hämnd är öfverhufvud taget den första impuls som vaknar hos en syditalienare, om han tror sig förorättad.

Amman fick nu i sitt hufvud, att hushållerskan ville gifva henne något i maten, som skulle komma henne att förlora mjölken. Folket är nämligen orubbligt öfvertygad om, att det finns vissa örter, som hafva en hemlighetsfull makt, somliga att väcka eller döda kärlek, andra att framkalla svartsjuka och åter andra att få modersmjölken att sina.

Caterina vägrade nu att smaka någon föda, som hon ej tillredt med sina egna händer, men icke ens detta lugnade henne.

Man kan då tänka sig hennes förskräckelse, då hon en afton plötsligt befann sig med bröstet alldeles tomt utan att hon kunde krama ur det en droppe mjölk. Om mjölken inte kommer tillbaka har jag intet annat att göra än kasta mig ner från balkongen, sade hon.

Som vi trodde oss ha att göra med ett hypnotiskt fenomen sökte vi att, i samråd med vår läkare, bota det med en motsuggestion. Hon fick en del brödpulfver och örter att taga in under försäkran att dessa vore de kraftigaste medel, som existerade, för att få tillbaka mjölken, och själf försökte hon ett par andra, mycket beprövade och som ofelbara ansedda medel. Det ena var att stjäla sig till att dricka af vigvattnet i en kyrka, det andra att stjäla mjölken från en get, hvilket går till på följande sätt:

Man räcker geten ett sallatshufvud och låter henne äta upp ungefär hälften, och sedan äter man själf upp resten. Då mister geten sin mjölk och kvinnan får i stället en motsvarande mjölkrikedom.

På detta sätt kunna också hundar och kattor stjäla bröstet från en kvinna, om de få tag i någon föda som hon lämnat.

Detta sista medels användande var dock förenadt med en viss fara, ty Caterina var öfvertygad om, att om getdrifvaren upptäckte sprattet sloge han ihjäl henne.

Ingenting hjälpte emellertid. Mjölken kom visserligen tillbaka, men i så ringa mängd, att vi måste besluta oss att byta amma.

Caterina insåg själf, att hon ej kunde stanna, och var nu mycket orolig för att mannen skulle »slå ihjäl» henne, då hon komme hem utan det kapital, han räknat på för sitt landtbruk. Hon bad oss att strax skrifva och förbereda honom att han om få dagar måste komma och hämta sin hustru, för att hans första vrede skulle hinna lägga sig, innan de träffades. Hon bad, att han skulle svara omedelbart på detta vårt bref, för att hon skulle få se, hvad han tänkte.

Men åtta dagar gingo och intet svar hördes af. Caterina blef allt oroligare och yttrade litet emellan förbittrade ord om mannen, som hon förut alltid talat godt om.

Jag hoppas att han är död, utbröt hon en dag. Jag svär vid Gud — och mer än vid Gud kan jag ju icke svära, så att då kan ni väl förstå att det är sant hvad jag säger — jag svär vid Gud, att om jag nu finge bref om att min man vore död, så skulle jag inte sätta på mig en enda svart tråd — utan jag skulle tvärt om taga på mig den hvitaste halsduk, jag hade.

Och hur skulle du då sedan draga dig fram, med dina barn? sade jag, pröfvande, ty jag visste ju att den ekonomiska frågan alltid vid sådana tillfällen spelar en stor roll.

Å det ginge nog. Min svärmor har lådorna fulla med nytt linne och dessutom blir ju jorden och huset och allt mina barns, då min man är enda barnet. Och så skulle jag stifta frid med min mor, som sitter

i välstånd. Min far har tio moggi jord och vi äro bara tre syskon.

Men du håller då inte alls af din man? frågade jag.

Hvad! Håller jag inte af honom! utbrast hon nu med naiv indignation. Jag håller så mycket af honom, att jag burit mig åt som ett fån för hans skull. Hvad behöfde jag lämna mitt hem, där jag har allt hvad jag behöfver, för att komma till Napoli, om det inte varit för att jag ville skaffa honom en liten lättnad med jordbruket stackare, så att han kunde taga ett större arrende.

Men hvarför säger du då, att du ville han skulle vara död, anmärkte jag, som ännu ej lärt mig att ej fästa mer vikt vid detta folks färgrika och lidelsefulla språk, än det förtjänar.

Ah, signora, det är ju bara ord!

Ord, ord! Munväder! Ja, det borde jag vetat, jag har ju sett det så många gånger. Och ändå är jag oupphörligt dupe af den lidelsens energi, hvarmed alla känslor och stämningar här uttrycka sig.

Det är en egendomlig blandning af egennyttan och själfuppoffring, af kall beräkning och själföglömmande hängifvenhet i detta folks karakter. Penningen spelar en stor roll, liksom hos alla länders bönder, men känslornas spontanitet och värme motväga och omkullkasta lätt alla beräkningar.

Som till exempel en gång, då Caterina fått bref om att hennes minsta varit sjuk och att mannen

därför måst lofva den hustru, som tagit henne, tolf lire i månaden i stället för de öfverenskomna tio. Jag visste hur ömt fästad hon var vid sina barn och hur hon ständigt hade dem i tankarna, och jag hade därför endast med mycken tvekan delgifvit henne brefvet. Hennes ansiktsuttryck undergick också strax en häftig förvandling. Men hvad hon sade, var dock något helt annat än det jag väntat.

Ett sådant nöt som låter lura ifrån sig två lire till i månaden. Om flickan är sjuk, så låt henne dö, det är väl bättre än att kasta bort pengar så där. Jag gör snart en annan.

Men strax därefter berättade hon om hur hon en gång räddat lifvet på sin äldsta flicka, som också höll på att dö.

Hon kostade oss två hundra francs i medicin och läkarhjälp och ändå blef hon inte bättre. Allt hvad jag hade förtjänat på min första amtjänst satte jag till för att rädda henne.

Och hvarför, då du ej vill kosta på denna två lire i månaden.

Å, signora, hvad vill man inte kosta på, när det gäller barnen. Om man också skulle taga skinnet från sin egen kropp. Men när jag såg att läkaren inte kunde hjälpa henne, då stängde jag mig inne med henne och försökte på mitt eget vis. Jag hade sett att den signora, som jag varit amma hos i Napoli brukade använda senapspapper för håll. Och jag köpte nu flera paket sådant och lade på henne öfver

hela hennes kropp, nu här, nu där och höll på därmed i flera nätter och dagar och när så läkaren kom, så sade han: det är otroligt, men hon är räddad. Men därför har jag varit så orolig, när jag lämnade de små denna gång, ty jag har fått i mitt hufvud att om en af dem blir sjuk när jag är borta dör hon säkert; och det som jag en gång fått i hufvudet det slår alltid in. Och hvad tjänar det då till att låta lura ifrån sig två lire till i månaden.

Då fortfarande intet svar afhöordes från mannen, och vi funno oss tvungna att anställa en ny amma, telegraferade vi till denne att han strax skulle komma och hämta sin hustru, som ej mer kunde stanna hos oss. Men ej heller detta telegram hade någon påföljd.

Nu blef den stackars Caterina utom sig. Hennes enda tröst öfver mjölkens minskning hade varit hoppet att det skulle gå henne som det gått flera andra ammor när de kommit från en bergstrakt till Napoli och där mistat mjölken, att de sedan så fort de återvändt till sin hembygd igen genast återfått den. Men nu, då baby fått en ny amma var det fara värdt att den mjölk, som ännu återstod, äfven ginge bort af brist på stimulus. Till en början läto vi de båda ammorna växelvis gifva bröstet, men det gick ej, ty baby förmodade ej tillfredsställa båda, de fingo båda ondt i bröstet och gingo helt förtviflade och väntade på honom när han sof, samt sprungo båda fram och ville taga honom vid första tecken han gaf till uppvaknande.

Förgäfves sökte jag öfvertyga Caterina om, att det enda hon nu kunde göra var att företaga den blott fyra timmars långa järnvägsresan hem ensam för att strax kunna lägga sitt eget barn till sitt bröst och sålunda rädda åt henne den återstod af näring, hon ännu kunde bjuda henne.

Det är omöjligt, sade hon. En hustru, som reser ensam, blir af alla ansedd som en dålig kvinna, och min man skulle inte ta emot mig, om jag kom så, han skulle sparka ut mig och slå igen dörren för mig.

Men då en dag till gått i ångestfull väntan, och bröstet gjorde mer och mer ondt, beslöt hon sig för att dock resa utan mannen, men med villkor, att vi sände en annan person med henne, en äldre hustru, som förr varit amma åt en medlem af familjen.

Hon kan då åtminstone förklara för min man, att jag ej blifvit hemskickad för att jag gjort något ondt, sade hon. Eljes törs jag rakt inte komma, ty jag vet inte hvad min man kan taga sig till med mig. Han är inte en »cristiano» (det vanliga uttrycket för människa) utan ett vilddjur.

Jag förvånades öfver detta nya sätt att framställa mannen, som hon förut alltid sagt varit god mot henne, men emellertid beslöts det nu, på hennes egen önskan, att vi skulle sända ett telegram till sindacon och bedja honom att genast afsända Antonio di Troja till Napoli för att hämta sin hustru och att vi skulle vänta ännu ett dygn för att se hvad denna åtgärd skulle leda till.

Midt upp i denna plågsamma väntan och spänning, som jag kanske kände lika intensivt som hon — jag ryckte till för hvarje ringning på portklockan lika mycket som hon — förnekade sig dock icke det sydländska naturbarnets lätta och skiftande lynne. Jag ser henne ännu för mig, hur hon, då vi skämtsammt yttrade, att hennes man kanske tagit sig en annan hustru, som han nu ej hade lust att lämna så plötsligt, med lekfullt, kattlikt behag, böjde ett knä på golvet, knäppte händerna och sade: och då säger jag: Dio benedica! (Gud välsigna.) Då låter jag den nya hustrun göra allt arbete och jag sätter mig ned och kommenderar.

Men om han kanske vill att du skall göra allt arbete och hon skall kommendera, invände jag.

Nej, svarade hon nu, mycket allvarsamt. Det kan då aldrig bli tal om, ty jag är ändå alltid den lagliga husmodern.

Frammot kvällen denna dag blef hon emellertid mycket orolig. Den nya amman hade vägrat att vidare gifva ifrån sig baby till henne, ty hon fruktade att i så fall äfven hennes mjölk kunde gå tillbaka.

Hvad skall jag göra, hvad skall jag göra! Säg mig det ni, signora! utbrast den stackars Caterina. Om jag nu mister den smula mjölk jag har kvar, så att jag icke ens kan föda mitt eget barn, utan måste betala amma för det, då är det bättre jag går och kastar mig ned för balkongen strax.

Jag rådde henne att gå ut och höra sig för hos gårdens folk om de ej visste något dibarn i grannskapet, som hon kunde få låna några gånger.

Och om då barnet har någon sjukdom, så att jag sedan kan smitta mitt eget, sade hon.

Ja, du bör naturligtvis först taga noga reda på att barnet är friskt.

Hon sprang sin väg och stängde in sig i sitt rum. Om en stund kom hon tillbaka för sista gången iklädd hela sin amståt med smycken och allt. Hon kom inspringande i salongen med något af en tigerkatta i rörelserna och bröt ut genom tårar: Ja, nu går jag och lägger det första barn jag får tag i på gatan vid mitt bröst. Må det gifva mig hvilken sjukdom som helst, det gör ingenting, ty jag är ingenting annat än ett stackars utskum, öfvergifvet af både Gud och människor. Jag har nu hvarken mor eller man eller barn eller någon i världen. Men när jag sedan kommer hem, tillade hon, och det gnistrade i de svarta ögonen, så skall min man få umgälla det. Jag är inte ett sådant våp, som man tar mig för, och jag låter icke misshandla mig utan att hämnas. Min man skall få se, att jag är en huggorm.

Och därmed störtade hon ut och ned på gatan. Vi sände kammarjungfrun efter henne för att lugna henne och hjälpa henne att få reda på något friskt barn, men innan denna hann upp henne satt hon redan inne i en bosso (de halft underjordiska hål, där

fattigt folk bo) med ett sjukt, nästan döende barn vid sitt bröst.

Senare på kvällen hörde jag genom hela våningen utropet: Caterinas man är kommen. Det glada budskapet upprepades från mun till mun af tjänstepersonalen.

Jag afhöll mig från att visa mig strax, emedan jag tänkte att det var bäst att man och hustru först finge träffas ensamma, men då kom hon in till mig och bad mig gå med henne ut i försalen och taga emot mannen. Som jag fortfarande var under intrycket af hennes skildring af detta vilddjur till man, tänkte jag att hon var rädd och följde med henne.

Anblicken af mannen, som jag ej förut sett, öfverraskade mig på det högsta. En liten, mager, infallen gestalt med ett så gråblekt ansikte och ett så betryckt uttryck, så dåliga, slitna kläder att han långt ifrån att kunna ingifva fruktan, blott uppväckte en känsla af uppriktigt deltagande. Hans hustru i sin ljusblå, blommiga klädning med sitt spetsförkläde och spets-halsduk i kors öfver bröstet, sin guldkedja, långa öronhängen och granatfärgade bandkrans kring hufvudet, samt sin redan under sin förra amtid i Napoli förvärfvade världsvana och sin nu strålande uppsyn föreföll så öfverlägsen denna stackars utslitna jordarbetare att jag kände mig helt desorienterad.

Man och hustru utbytte intet hälsningsord, intet handslag, inte ens en blick.

Jag hade varit beredd på att mannen skulle försöka protestera mot hustruns hemskickande, men han svarade med den djupaste ödmjukhet, då han fick veta hvad som händt: Gud har velat straffa oss hårdt.

Brefvet hade han aldrig fått, telegrammet hade därför träffat honom som ett oförberedt slag, men han hade ej strax kunnat komma af brist på pengar till resan, som kostade tre lire. Han hade satt till två dagar på att låna ihop femtio centesimer här, tjugufem där. Vinskörden hade alldeles slagit fel i år af brist på regn, allt var förtorkadt och han visste ej hvar han skulle taga pengar från för att betala sina arrenden, då nu hustrun mistat sitt kapital, sin mjölk.

Jag kan ej förstå, hur detta gått till, sade han. Men om jag varit här i Napoli skulle det aldrig skett.

Hur då? frågade jag. Jo, det finns en säker bot, som endast mannen kan göra. Han tar af sig sin egen svettiga skjorta och sätter den på hustrun, och då kommer mjölken ofelbart tillbaka.

Då jag tröstade honom med att Caterina kanske skulle få igen mjölken då hon komme åter till sitt hem, så att hon i alla fall skulle kunna uppföda sin egen lilla, såg han blott ännu mer beklämd ut, och på frågorna om den lillas befinnande svarade han undvikande: hon har lidit något af värmen. Hustrun, som har henne, har arbetat ute i marken hela dagarna och haft lillan med sig och så har hon fått för mycket sol.

Ute i köket vid en tallrik maccaroni och ett glas vin och då vi ej längre voro närvarande, blef han

något mer öppenhärtig, och då Caterina berättade, hur hon gjort allt för att åtminstone bevara sin mjölk för sin egen lilla, sade han: ja, åt kattorna kan du gifva di, om du vill, men åt ingen annan.

Och nu kom förklaringen. Den lilla var död redan för ett par månader sedan. Hon hade dött kort efter sedan han skrivit och omtalat, att hon varit sjuk, men han hade ej vågat skriva därom till hustrun af fruktan att hennes sorg kunde skada hennes mjölk. Han hade blifvit så förtviflad vid underrettelsen om den lillas död, att han strax begifvit sig till fots till den flera mil därifrån belägna byn, där han inackorderat henne, för att ställa den hustru till ansvar, som haft henne i sin vård, och han hade där ställt till ett sådant uppträde, farit ut i sådana hotelser, att han höll på att bli arresterad.

Stackars Caterina! Alltid skall jag vara olycklig, sade hon. Jag har lämnat mitt hem och min lilla för att förtjäna mig några soldi. Och så skulle jag mista både det ena och det andra.

Rörande var hennes afsked från hennes dibarn. Hennes sorg att skiljas från detta var nästan lika stor som öfver det egna barnets död. Hon bad upprepade gånger att hon skulle få hans porträtt så snart det blefve taget. »Han skall glömma mig, men jag skall aldrig glömma honom.»

Visserligen förstod hon också att skaffa sig mera materiella minnen af honom.

Så barnsligt bevekliga voro hennes böner och så

väl förstod hon att slå mynt af sina utan tvifvel fullt uppriktiga känslor, att hon slutade med att erhålla smycken, kläder och pengar, hälften af det hon skulle fått, om hon lyckligen avslutat digifningen, det vill säga efter ett helt år minst, ofta aderton månader, i stället för att hon nu ej kunnat hålla ut mer än två månader. Att detta var henne till någon tröst, tror jag nog, ty vackra kläder, smycken och pengar ersätta visserligen icke ett förloradt barn, men de förljufva i alla fall betydligt lifvet, hvarjämte de i detta fall göra samma nytta som ordnar äro ämnade att göra i de högre samhällslagren, det vill säga de hedra den, som har dem.

Nu skulle man åtminstone icke kunna säga — och »hvad man säger» betyder som bekant mer ju lägre på samhällsskalan man står — att hon blifvit hemskickad för något felsteg.

I babys vagn hade hon, utan att säga något, lämnat en liten medaljong af glas med en madonnabild.

Ett par dagar efter hennes afresa kom ett ganska rörande bref från mannen.

Min hustru gråter natt och dag, skref han, för den ömhets skull, som hon fattat för den lilla och ber att snart få hans porträtt och få veta om han trifs hos den nya amman. Jag får också be om förlåtelse för att jag var så tyst och inte förstod att säga hvad jag borde och tacka herrskapet som jag borde, men jag var allt för bedröfvad.

Innehåll:

<i>Sanningens vägar. Sagospel</i>	I
<i>Napolitanska bilder:</i>	
Ett mirakel	119
Lifvets och Dödens källor	125
En vinterdag i Napoli	134
Julen i Napoli	138
Snöfall i Napoli	146
Allegria	150
Sommarlif i Italien	161
<i>När il signor Duca besöker sin landegendom</i>	171
<i>En ammas historia</i>	191

UNIVERSITETS- och HÖGSKOLENBOKFÖRHANDLINGEN

28 APR 1977

